

Autoru kolektīvs Valentīna Skujiņa (darba vadītāja),
Zenta Anspoka, Vita Kalnbērziņa, Arvils Šalme

LINGVODIDAKTIKAS TERMINU SKAIDROJOŠĀ VĀRDNĪCA

470 terminu latviešu, angļu un krievu valodā

Vārdnīca apstiprināta
LZA Terminoloģijas komisijā

IEGULDĪJUMS
TAVĀ NĀKOTNĒ

ESF projekts «**Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai**»

Vienošanās Nr. 2008/0003/1DP/1.2.1.2.1/08/IPIA/VIAA/002

UDK 811(038)

Li 568

Vārdnīcas autori:

Valentīna Skujiņa (darba vadītāja), *Dr. habil. philol.*, LZA īstenā locekle

Zenta Anspoka, *prof. Dr. paed.*

Vita Kalnbērziņa, *asoc. prof. Dr. phil.*

Arvils Šalme, *asoc. prof. Dr. philol.*

Tehniskā redaktore *Ilga Klotiņa*

Mākslinieciskais redaktors *Edgars Švanks*

Projektu līdzfinansē Eiropas Savienība

Darba autortiesības ir aizsargātas saskaņā ar LR *Autortiesību likumu*.

Darba publicēšana jebkurā drukātā vai elektroniskā formā kopumā vai pa daļām, tā izdošana, izplatīšana masu saziņas līdzekļos, kā arī kopēšana ir stingri aizliegta bez LVA rakstiskas piekrišanas.

Iespiests Jelgavas tipogrāfijā

© Valentīna Skujiņa, Zenta Anspoka, Vita Kalnbērziņa, Arvils Šalme

© Latviešu valodas aģentūra, 2011

© Latviešu valodas institūts, 2011

ISBN 978-9984-815-44-2

Saturs

Priekšvārds	4
Vārdnīcas uzbūve	8
Vārdnīca A – Z	9
Angļu valodas terminu rādītājs	103
Krievu valodas terminu rādītājs	115
Izmantotie avoti un literatūra	128

Priekšvārds

Valoda ir tā, kas ļauj cauri gadsimtiem izziņāt pasauli, izteikt savas domas, nodot zināšanas un dzīves pieredzi, noskaidrot citu cilvēku uzskatus un viņu vērtības. Valoda ir domu izteikšanas, pasaules izziņāšanas, etniskās un individuālās kultūras pieredzes uzkrāšanas un nodošanas, savstarpējās sazināšanās, emociju atklāšanas un pašapliecināšanās līdzeklis.

Lai valodā smeltos spēku, tā ir jāmācās un dzīves laikā jāpildnīgo. Valodu palīdz stiprināt un bagātināt laba skola, skolotāji un gudri mācīšanās padomi. Izglītībā valoda ir ne tikai patstāvīgs mācību priekšmets, bet arī līdzeklis zināšanu un pieredzes apguvei.

Latviešu valodas mācīšanas un mācīšanās apzināšanās nav parāk sena, taču tai ir nozīmīga vieta tautas kultūras un izglītošanās attīstībā. Interese par latviešu valodas apguvi īpaši strauji palielinājās pagājušā gadsimta 90. gados. Šo procesu veicināja sociālās un politiskās norises pēc Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas: latviešu valodas statusa nostiprināšana, pārmaiņas izglītībā, jaunu mācību teoriju apguve, Eiropā izplatītā valodu līdztiesības un daudzvalodu prakse. Šobrīd valodu izglītībā latviešu valodas mācība apskatāma trīs virzienos – latviešu valoda kā dzimtā valoda, latviešu valoda kā otrā valoda minoritāšu izglītībā un latviešu valoda kā svešvaloda ārvalstniekiem. Termini *dzimtā valoda*, *otrā valoda* un *svešvaloda* zinātniskajā literatūrā tiek nošķirti, raksturojot trīs dažādas pedagoģiskās jomas valodu apgūvē. Kaut arī katrai no šīm jomām ir noteikta valodas apgūvēju auditorija, specifiski mācību mērķi, nedaudz atšķirīgas pieejas, metodes, paņēmieni un citi metodoloģiskie rādītāji, tomēr pēdējos gados ir tendence atšķirīgo mācību priekšmetu saturu izglītības praksē tuvināt.

Pārmaiņu laikā latviešu valodas apguves teorijas ievērojami bagātinājuši gan pētījumi un publicētās monogrāfijas Latvijā (Z. Anspoka, Dz. Paegle, M. Gavriļina, D. Laiveniece, S. Lazdiņa, A. Vulāne, A. Šalme u. c.), gan arī pazīstamu ārvalstu zinātnieku tulkojumi latviešu valodā (Dž. Piažē, K. Beikers, R. Eliss, H. Gārdners, M. Halidejs, Dž. Kaminss, S. Krašens, A. Kraufords, V. Lamberts, J. Trims u. c.). Nozīmīgu ieguldījumu latviešu valodas apguves organizācijas un mācību satura jautājumos sniedz latviešu valodā izdotā Eiropas Padomes rokasgrāmata – „*Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana*” (2006).

Kaut arī latviešu valodas apguves praksē un zinātniskās izpētes jomā izdarīts samērā daudz, joprojām maz pētīta un apzināta ir šīs nozares terminoloģija. Līdz šim latviešu valodas gan kā dzimtās valodas, gan kā otrās valodas, gan arī kā svešvalodas mācību disciplīna attīstījusies viena no otras šķirti. Katrai

no tām ir sava teorētisko un praktisko ideju attīstības vēsture, ārējās ietekmes, saikne ar citām zinātņu nozarēm, praksē nostiprinājusies zinātnisko jēdzienu sistēma. Atšķirīgā valodas priekšmetu attīstības vēsture ir bijusi par pamatu daudzām neskaidrībām terminoloģijas lietojumā. Daudzi nozīmīgi latviešu valodas apguves termini nav oficiāli apstiprināti un nav iekļauti sabiedriski pieejamās datubāzēs. Nereti latviešu valodas apguves teorijā un praksē jāsaskaras ar terminu lietojuma nekoncekvenci, neprecīzi aprakstītām nozīmēm, no dažādām teorijām pārņemtu terminu nekritisku lietojumu un citiem gadījumiem.

Lai atrisinātu nozarē aktuālos terminoloģijas jautājumus, 2010. gadā autoru kolektīvs sāka darbu pie valodas apguves terminu atlases un sistematizēšanas. Šī darba rezultātā pirmo reizi Latvijā valodas didaktikas nozarē ir izveidota „Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca” (turpmāk tekstā – Vārdnīca). Tā tapusi Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta Terminoloģijas nodaļas vadītājas habilitētās filoloģijas doktores **Valentīnas Skujiņas** vadībā ar Latviešu valodas aģentūras īstenotā Eiropas Savienības sociālā fonda projekta „Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai” atbalstu.

Vārdnīca ir autordarbs. Tās autori ir Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes asociētais profesors filoloģijas doktors **Arvils Šalme**, šīs fakultātes asociētā profesore filozofijas doktore **Vita Kalnbērziņa** un Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas profesore pedagoģijas doktore **Zenta Anspoka**.

Vārdnīcā apkopotie termini ir cieši saistīti ar valodas didaktikas jeb lingvodidaktikas nozari, kurā pēta valodas apguves procesa teorētiskos pamatus, mērķus, uzdevumus, valodas mācību saturu, valodas mācību metodes, metodiskos paņēmienus, mācību organizācijas formas un valodas mācīšanas un mācīšanās sasniegumu vērtēšanas sistēmu.

Vārdnīcas izveidē izmantota dažādās valodās publicētā teorētiskā literatūra, terminu vārdnīcas un citi avoti, tomēr terminu skaidrojumi, īpaši tie, kuros iekļautas pedagoģijas, psiholoģijas un valodniecības kā patstāvīgu zinātņu nozaru likumsakarības, ir autoru veidoti, darba grupā apspriesti, koriģēti un pilnīgoti.

Vārdnīcā ir 470 terminu. To atlases pamatā ir vārdnīcas autoru izpratne par valodas didaktikas pētīšanas priekšmeta svarīgāko jēdzienu saturu un tiem psiholoģijas, valodniecības un vispārīgās didaktikas saskartermiņiem, kuriem, pēc autoru domām, ir vistiešākā saistība ar valodas apguves pamatjautājumiem, piemēram, *adaptācija, daiļruna, eksāmens, jautājums, morfoloģija, reproduktīvā darbība, runa, sapratne, uztvere, zināšanas*.

Termina skaidrojumā atklātas būtiskākās attiecīgā jēdziena pazīmes un tā saikne ar valodas apguves procesu, nešķirojot pirmās valodas, otrās valodas vai svešvalodas situācijas, kā arī nenošķirot formālo valodas apguves procesu izglītības iestādē no neformālā valodas apguves procesa ārpus izglītības iestādes. Kaut arī Vārdnīcas saturs ir lingvodidaktisks, netiek doti priekšraksti konkrētu valodu apguvei. Tam vairāk piemēroti ir cita rakstura izdevumi, piemēram, skolotāju grāmatas kā mācību līdzekļu komplektizdevumu sastāvdaļas, metodiska satura raksti u. tml.

Ne vienmēr Vārdnīcā ir ietverti visi noteiktām tematiskajām un jēdzieniskajām grupām piederīgie termini. Piemēram, Vārdnīcā nav doti dažādu mazāk pazīstamu metožu nosaukumi (*klusēšanas metode, zumēšanas vai sanēšanas metode, intensīvā metode, naturālā metode* un citi), vairāki valodniecības nozaru vai apakšnozaru termini (*frazeoloģija, morfēmika, onomastika, semasioloģija*), daudzu kompetences veidu nosaukumi (*eksistenciālā kompetence, kognitīvā kompetence, stratēģiskā kompetence* u. c.), dažādu runas žanru un teksta veidu nosaukumi. Terminu izvēli noteica gan vārdnīcas ierobežotais apjoms, gan šo terminu pārstāvība citos līdzīga satura terminoloģijas avotos.

Vārdnīcā savukārt ievietoti tādi specifiski termini kā *ābeces posms, datorprātība, rakstpratības metode, rotaļnodarbība* u. c. Šie termini vārdnīcā skaidroti, par pamatu izmantojot pēdējo gadu zinātniskajos pētījumos pausto izpratni vai praksē nostiprinājušos tradīciju izmantot konkrētu terminu attiecīgajā nozīmē. Vārdnīcā skaidroti arī tādi termini, kuru nozīme mūsdienu valodas didaktikā kādā ziņā ir mainījusies, piemēram, *domraksts, sacerējums, atstāstījums*.

Nereti grūtības sagādāja atsevišķu terminu atveide angļu vai krievu valodā tajos gadījumos, kad atbilstoša jēdziena šajās valodās nav un līdz ar to tam nav arī terminoloģiska apzīmējuma, piemēram, *runātāja kultūra* – a. *reading culture*, kr. *культура говорящего*; *valodas lietotājs* – kr. *пользующийся языком*; *rotaļnodarbība* – a. *educational game*; *lingvokulturēma* – a. *linguo-cultural concept*.

Izvēloties terminu un tā ekvivalentu, ievēroti noteikti principi (tomēr pieļaujot atsevišķus izņēmumus tradīcijas, lietojuma paraduma vai cita objektīva iemesla dēļ):

- termina atbilstība zinātniskam terminam izvīrītājām prasībām;
- skaidrojuma atbilstība standartizētām definīciju veidošanas prasībām;
- latviskā termina priekšrocība latviska termina un aizguvuma sinonīmijas gadījumā;
- latviskā termina sastatīšana ar ekvivalentu tuvākajās saskarvalodās.

Vārdnīca paredzēta zinātniekiem, skolotājiem, studentiem un visiem interesei, kam rūp latviešu valodas attīstības un apguves jautājumi.

Vārdnīcas veidotāji pateicas Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes profesorei filoloģijas doktorei **Annai Vulānei**, Humanitāro zinātņu fakultātes asociētajai profesorei pedagoģijas doktorei **Solveigai Ozoliņai** un filoloģijas doktorei **Dinai Šavlovskai**, Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultātes asociētajai profesorei pedagoģijas doktorei **Diānai Laiveniecei**, Latvijas angļu valodas skolotāju asociācijas vadītājai **Silvijai Andernovicai**, Rīgas 63. vidusskolas skolotājai **Tatjanai Kundai**, Latviešu valodas aģentūras Izglītības nodaļas vadītājai **Dacei Dalbiņai**, apakšprojekta vadītājai **Inesei Auziņai** un citiem konsultantiem, kuri Vārdnīcas izstrādes gaitā iesaistījušies izstrādāto terminu apspriešanā, tulkošanā un novērtēšanā. Paldies sakām arī projekta vadītājai **Elitai Pušpurei** un citiem projekta darbiniekiem par labu darba apstākļu nodrošināšanu un atsaucību darba grupas sanāksmēs.

Vārdnīcas autori labprāt uzklausīs padomus un ierosinājumus, kā turpināt darbu pie valodas didaktikas terminu izstrādes sistēmas. Piezīmes un priekšlikumus lūdzam sūtīt LU Latviešu valodas institūta Terminoloģijas nodaļai. Adrese: Akadēmijas laukumā 1, Rīgā, LV-1050.

Vārdnīcā lietotie simboli:

- ▷ – norāde uz termina sinonīmu, pie kura dots skaidrojums,
- ▷ arī – norāde uz jēdzieniski saskarīgu terminu, kas skaidrots atsevišķi,
- ◇ – ar pamatterminu saistīti termini, kas iezīmē pamattermina lietojuma diapazonu un ko Vārdnīcā atsevišķi neskaidro.

Terminu rādītājos katram citvalodas terminam pievienots atbilstošais latviskais termins un tā sinonīmi.

Vārdnīcas uzbūve

Vārdnīcā ir pamatdaļa, kurā latviešu valodas alfabēta secībā izkārtoti visi skaidrotie termini un to sinonīmi – gan vienvārda termini, gan vārdkopstermini (pēdējos alfabētējot vispirms pēc pirmā komponenta, tad pēc otrā utt.). Atšķirīgas cilmes sinonīmu gadījumā, piemēram, *komunikācija* un *saziņa*, Vārdnīcā alfabēta secībā minēti abi termini, bet skaidrojums dots tikai pie latviskas cilmes termina, izņemot gadījumus, kuros svešvārda kā termina lietojums jau kļuvis par stabilu tradīciju vai arī tas ir semantiski precīzāks, piemēram, *asimilācija*, *auditorija*, *didaktika*, *disgrāfija*, *disleksija*, *integrācija*, *interference*, *kompetence*.

Vārdnīcas materiāls izkārtots divu veidu šķirkļos: skaidrojuma šķirkļos un norādes šķirkļos.

Skaidrojuma šķirkļos šķirkļa galvā, kā arī norādēs aiz (▷) un skaidrojuma piemēros aiz (◇) visi termini doti slīprakstā, šķirkļa vārds – arī treknrakstā. Latviešu valodas terminu ekvivalenti angļu valodā un krievu valodā doti aiz saīsinājumiem **a.** un **kr.** (treknrakstā). Visās valodās termini rakstīti ar mazo sākumburtu arī tad, ja angļu valodā attiecīgie termini kā teoriju un metožu nosaukumi rakstīti ar lielo sākumburtu, piemēram, *behaviourism* (nevis „*Behaviourism*”).

Šķirkļa galvā sinonīmiskie termini atdalīti ar komatu, daļējie sinonīmi – ar semikolu. Ja citvalodas ekvivalents speciālajā literatūrā vai citos terminu avotos nav atrasts, tā brīvu tulkojumu autori veidojuši paši, uz ko norāda zvaigznīte „*” aiz attiecīgā termina vai konstrukcijas. Aiz skaidrojuma ar (▷) arī norādīts uz jēdzieniski saskarīgiem (virsjēdzienu, blakusjēdzienu vai pretējas nozīmes) terminiem, kas Vārdnīcā patstāvīgi skaidroti savā alfabēta vietā un var palīdzēt labāk izprast attiecīgā jēdziena būtību.

Termini, kas doti aiz (◇) skaidrojuma beigās, un termini, kas doti aiz (▷) arī skaidrojuma pielikumā, izkārtoti pēc alfabēta.

Norādes šķirkļos šķirkļa galvā ir termins (kurš attiecīgajā šķirklī netiek skaidrots), un šķirkļa tekstā ar norādi (▷) tiek minēts sinonīmiskais pamattermins, kur atrodams skaidrojums.

Norādes šķirkļos kā šķirkļa vārdi doti arī tādi pamattermina sinonīmi, kuri praksē dažkārt tiek lietoti, tomēr turpmākai izmantošanai konkrēta jēdziena izteikšanai nav ieteikti. Šādi pamattermina sinonīmi doti tikai ar norādi (▷) uz ieteicamo pamatterminu, piemēram, *kreativitāte* ▷ *radošums*.

Gadījumos, kad latviešu terminam ir vairākas nozīmes, pirmā parasti tiek skaidrota tā nozīme, kurai ir ciešāks sakars ar vārda pamatnozīmi vai ar valodas apguves procesu.

Vārdnīca A–Z

A

ābece

a. *ABC book, primer*

kr. *букварь; азбука*

1. Mācību grāmata kādas valodas burtu vai citu zīmju apguvei, rakstpratības pamatu apguvei, uztveres, domāšanas, radošo spēju attīstībai; pirmmācības grāmata. ◇ *bilžu ābece; burtu ābece; saliekamā ābece*
2. Kādas nozares vai zinību elementārie pamati. ◇ *braukšanas ābece; informātikas ābece; labas uzvedības ābece; sporta ābece*

ābece mācība

a. *ABC learning*

kr. *обучение азбуке*

Valodas didaktikas daļa pirmsskolā un sākumskolā, kas paredzēta rakstpratības pamatu apguvei.

▷ arī *ābece; ābece posms; pēcābece posms; pirmsābece posms*

ābece posms

a. *ABC learning stage*

kr. *букварный период*

Ābece mācības daļa, kurā apgūst skaņu un burtu attiecības, mācās pazīt mazos un lielos iespiestos burtus, mazos un lielos rakstītos burtus, apgūst gan lasīšanas, gan rakstīšanas mehānismu. Apgūstamo burtu secība un veids atkarīgs no izvēlētās rakstpratības mācību metodes.

▷ arī *ābece; ābece mācība; pēcābece posms; pirmsābece posms*

adaptācija ▷ *adaptēšana; adaptēšanās*

adaptācija ▷ *adaptēšana; adaptēšanās*

adaptēšana; adaptācija

a. *adaptation*

kr. *адаптация; адаптирование*

Valodas elementu un uzdevumu pielāgošana valodas apguvēja vajadzībām un valodas prasmes līmenim. Tekstu var pielāgot, to vienkāršojot, saīsinot vai citādi pārveidojot. Mācību uzdevuma grūtuma pakāpi var pielāgot, piedāvājot

papildmateriālus (vārdnīcas, ilustrācijas), dodot iespēju to pašu tekstu vienlaikus klausīties un lasīt vai noklausīties vairākas reizes. ◇ *teksta adaptēšana*

▷ arī *adaptēts teksts*

adaptēšanās; adaptācija

a. *adaptating*

kr. *адаптация*

Valodas apguvēja spēja izprast jaunu situāciju, mainīt attieksmi, iekļauties jaunā kultūrā un valodas lietojuma vidē, izmantojot esošās vai apgūstot jaunas zināšanas, prasmes, pieredzi.

▷ arī *akomodācija; akulturācija; asimilācija 2*

adaptēts teksts

a. *adapted text*

kr. *адаптированный текст*

Vienkāršots, saīsināts, fragmentos sadalīts, papildināts vai citādi pārveidots autentiskais teksts, lai tas atbilstu valodas apguvēja vajadzībam un valodas prasmes līmenim.

▷ arī *adaptēšana; autentisks teksts; teksts*

adresants

a. *sender, addresser*

kr. *адресант*

Runas situācijas dalībnieks (runātājs vai rakstītājs), kurš saziņas procesā mutvārdos vai rakstos sniedz adresātam paredzēto informāciju. Valodas apguvē mutvārdu saziņā īpaša uzmanība tiek pievērsta tās dalībnieku runas uzvedībai un saziņas kultūrai. Rakstos adresanta loma izpaužas prasmē sniegt adresāta vajadzībām, interesēm un zināšanām atbilstīgu informāciju, saziņā lietojot atbilstošus valodas līdzekļus, ievērojot tekstveides nosacījumus un teksta tipam piemērotas valodas normas.

▷ arī *adresāts*

adresāts

a. *addressee, recipient*

kr. *адресат, реципиент*

Runas situācijas dalībnieks (klausītājs vai lasītājs), kurš saņem viņam paredzēto informāciju un atbilstīgi uz to reaģē. Valodas apguvē īpaša uzmanība tiek pievērsta adresāta (klausītāja vai lasītāja) saziņas kultūras izkopšanai.

▷ arī *adresants*

afāzijaa. *aphasia*kr. *афазия*

Pilnīgs vai daļējs valodas lietojuma spējas zudums galvas smadzeņu traumas vai attīstības traucējumu dēļ. Smadzeņu traumas dēļ radušos lasīšanas traucējumus sauc par aleksiju, gramatikas lietojuma traucējumus – par agramatismu, rakstīšanas grūtības – par agrāfiju. Attīstības traucējumu dēļ radušos valodas traucējumus sauc attiecīgi par disleksiju, disgramatismu un disgrāfiju.

▷ arī *agrāfija; agramatisms; aleksija; disgrāfija; disgramatisms; disleksija*

afektīvie faktoria. *affective factors*kr. *аффективные факторы*

Emocionālie apstākļi, kas ietekmē valodas apguvi – apgūvēja attieksme, entuziasms, trauksme, apātija, pacilātība, pašpārliecinātība. Afektīvos faktoros var pastiprinānāt valodas mācību vide – apgūvēja un grupas attieksme pret mācībām, zināšanām un valodas prasmes līmenim neatbilstošs mācību saturs, metodes un paņēmieni, pedagoga darbība, mācību vieta, laiks un citi blakusfaktori, kā arī valodas lietojuma ārējie apstākļi, sabiedrības lingvistiskā attieksme u. c.

agrāfijaa. *agraphia*kr. *аграфия*

Pilnīgs vai daļējs rakstīšanas prasmju zudums, kas radies galvas smadzeņu traumas dēļ.

▷ arī *afāzija; agramatisms; aleksija; disgrāfija; disgramatisms; disleksija*

agramatismsa. *agrammatism*kr. *аграмматизм*

Afāzijas paveids, kas radies galvas smadzeņu patoloģijas vai traumas dēļ un izpaužas kā nespēja valodā lietot funkcionālo leksiku (prieveidus, artikuslus, partikuslus).

▷ arī *afāzija; agrāfija; aleksija; disgrāfija; disgramatisms; disleksija*

agrīnā divvalodība, agrīnais bilingvismsa. *early bilingualism*kr. *раннее двуязычие, ранний билингвизм*

Divu valodu lietojums saziņā kopš dzimšanas. Parasti šādos gadījumos cilvēks apgūst prasmi lietot abas valodas vienlīdz labā līmenī.

▷ arī *asimetriskā divvalodība; individuālā divvalodība; kolektīvā divvalodība; līdzsvarotā divvalodība; secīgā divvalodība*

agrīnais bilingvisms ▷ *agrīnā divvalodība*

akcents¹ ▷ *uzsvars*

akcents²

a. *accent*

kr. *акцент*

Runas īpatnības, kas sniedz informāciju par valodas lietotāja dzimto valodu, dzimto vietu vai piederību noteiktai sociālajai grupai. ◇ *nepazīstams akcents; nestandarta akcents; runāt ar akcentu*

▷ arī *izrūna*

akomodācija

a. *accommodation*

kr. *аккомодация*

Elementu savstarpējā piemērošanās, piemēram, skaņu izrunas piemērošanās blakus esošajiem patskaņiem, runātāja piemērošanās sarunas biedram, arī – valodas apguvēja spēja apgūt jaunas zināšanas un prasmes, lai iekļautos nepazīstamā vidē.

▷ arī *akulturācija; asimilācija 2*

akulturācija, akulturizācija

a. *acculturation*

kr. *аккультурация*

Kultūru mijiedarbes process, kas veidojas kā indivīdu, ģimeņu, kopienu, apvienību ilgstošas saskarsmes rezultāts. Šādā procesā notiek atsevišķas pārmaiņas minēto grupu valodas, tradīciju un paražu, kā arī uzvedības, uzskatu un vērtību, tehnoloģijas un citās jomās. Akulturācijas gaitā indivīds, no vienas puses, cenšas saglabāt savu kultūras identitāti, no otras, – tiek pakļauts vai pakļaujas svešas kultūras ietekmei. Valodu apguvē akulturācija ir saistīta ar sociokultūras kompetences veidošanos. Valodas apguves kvalitāti nosaka vēlme saprast un pārņemt mērķvalodas lietotāju kultūras vērtības, domāšanas formas un uzvedības paradumus.

▷ arī *akomodācija; asimilācija 2; marginalizācija; separācija*

aleksija

a. *alexia*

kr. *алексия*

Pilnīgs vai daļējs lasīšanas prasmju zudums, kas radies galvas smadzeņu traumas dēļ.

▷ arī *afāzija; agrāfija; agramatisms; disgrāfija; disgramatisms; disleksija,*

alfabētsa. *alphabet*kr. *алфавит*

Noteiktā secībā sakārtots zīmju (parasti burtu) kopums valodā. Lielākajā daļā pasaules valodu tiek lietots latīņu alfabēts. Latviešu valodas alfabēts ir latīņu alfabēta paveids. Pēc alfabēta vārdus sakārto vārdnīcās, enciklopēdijās un dažādos sarakstos.

analfabētismsa. *illiteracy*kr. *неграмотность*

Neprasme lasīt un rakstīt. Plašākā nozīmē par analfabētismu dēvē arī citu pamatprasmju vai zināšanu trūkumu.

▷ arī *funkcionālais analfabētisms; rakstpratība; rēķinpratība*

analītiskā gramatikaa. *analytical grammar*kr. *аналитическая грамматика*

Formālās gramatikas paveids, kurā pēta un apkopo valodas gramatiskās parādības, kas dod iespēju valodas lietotājam uztvert, saprast un izprast attiecīgai valodai raksturīgas valodas struktūras.

▷ arī *formālā gramatika; gramatika; ģeneratīvā gramatika*

analītiski sintētiskā pieejaa. *analytic synthetic approach*kr. *аналитически-синтетический подход*

Valodas apguves veids, kas nosaka valodas mācību satura sakārtošanu savstarpēji saistītā sistēmā, lai sākotnēji atsevišķi apgūtu dažādu valodas līmeņu saturu un iegūto pieredzi mācītos izmantot runā.

▷ arī *lingvodidaktiskā pieeja*

aprakstsa. *description*kr. *описание*

Secīgs objekta (priekšmeta, dzīvas būtnes, parādības) vai objektu grupas attēlojums; teksta tips kāda priekšmeta vai priekšmetu grupu, parādību vai dzīvu būtņu pazīmju secīgam izklāstam mutvārdos vai rakstos. Atkarībā no stāstītāja attieksmes pret novēroto objektu, kā arī no tā, kādi valodas līdzekļi tiek izmantoti, aprakstot objektus, izšķir lietišķos un mākslinieciskos aprakstus. ◇ *dabas apraksts; dzīvesgājuma apraksts; lietišķais apraksts; mākslinieciskais apraksts*

▷ arī *pārsprīdums; stāstījums; valodas apguves līmeņa apraksts; vēstījums*

aprobācijaa. *trialing*kr. *апробация*

Pārbaudes darbu, mācību materiālu, kursu vai programmu sagatavošanas posms, kurā tos izmēģina mērķgrupā vai tai līdzīgā grupā, analizē rezultātus un nepieciešamības gadījumā pilnveido.

argumentsa. *argument*kr. *аргумент*

Pamatots apgalvojums, spriedums vai fakts, kas tiek izmantots, lai pierādītu kādas idejas patiesumu. Argumentus plaši izmanto sarunā, diskusijā, polemikā u. c., lai apstiprinātu izteikumu ticamību, pierādītu kādu viedokli vai atzinumu. Prasme argumentēt tiek apgūta un pilnveidota valodu apguves procesā dažādās sarunas situācijās, izmantojot faktus, pieredzi, ilustrācijas, citātus u. c. ◇ *argumentu veidi; argumentu virkne*

artikulācijaa. *articulation*kr. *артикуляция*

Runas orgānu darbības aktivizēšana un koordinēšana vajadzīgo skaņu izrunai un izrunātā kontrolei runas procesā.

▷ arī *izruna***asimetriskā divvalodība**, *asimetriskais bilingvisms*a. *asymmetric bilingualism*kr. *асимметрическое двуязычие, асимметрический билингвизм*

Divu valodu lietojums saziņā, kurā viena no valodām ir dominējošā.

▷ arī *agrīnā divvalodība; individuālā divvalodība; kolektīvā divvalodība; līdzsvarotā divvalodība; secīgā divvalodība*

asimetriskais bilingvisms ▷ *asimetriskā divvalodība***asimilācija**a. *assimilation*kr. *ассимиляция*

1. Valodas elementu savstarpēja pielāgošanās, ko nosaka valodas sistēma, piemēram, blakus vai tuvu esošu skaņu savstarpēja ietekmēšanās, balsīgajam līdzskanīam asimilējoties nebalsīgam līdzskaņa ietekmē (kā vārdā *iztikt*).

2. Individīda vai sabiedrības daļas pielāgošanās konkrētiem apstākļiem, dominējošās grupas uzvedības kultūrai vai valodas lietojumam; valodas apguvēja un

lietotāja spēja iekļauties situācijā, izmantojot jau esošās zināšanas un prasmes.
▷ arī *akomodācija; akulturācija*

aspirācija

a. *aspiration*

kr. *придыхание*

Līdzskaņu izruna ar pastiprinātu gaisa plūsmu (piedvesumu). Aspirācija raksturīga angļu valodas nebalsīgo līdzskaņu izrunai vārda sākumā pirms pat-skaņa. Šī izrunas īpatnība ir apzināti jāmācās to valodu lietotājiem, kuru valodā aspirācijas nav.

▷ arī *palatalizācija*

atbalsta materiāli

a. *support materials*

kr. *вспомогательные материалы*

Metodiskā literatūra, uzziņu literatūra vai cita veida papildliteratūra, mācību uzskates līdzekļi, tehniskie mācību līdzekļi, vingrinājumu un uzdevumu krājumi un citi materiāli, kas palīdz skolotājam kvalitatīvi organizēt valodas mācību satura apguvi un valodas apguvējam – pilnveidot zināšanas un prasmes par kādu mācību jautājumu vai veikt noteiktu mācību uzdevumu.

▷ arī *elektroniskais mācību līdzeklis; mācību grāmata; mācību līdzeklis; meto-diskais līdzeklis; uzskates līdzeklis*

atbilde

a. *answer, reply; response*

kr. *ответ*

1. Verbāla vai neverbāla reakcija, ko izraisa kāds jautājums, izteikums vai darbība. ◇ *īsa atbilde; izvērsta atbilde; spontāna atbilde*

▷ arī *jautājums 1*

2. Mācību procesā apgūtā mācību satura izklāsts, atstāstījums mutvārdos vai rakstos. ◇ *mutvārdu atbilde; rakstiska atbilde*

atdeve, rezultativitāte

a. *efficiency*

kr. *отдача*

Efektivitātes mērs, ko nosaka kā starpību starp mācību ieguldījumu un sasniegtajiem mācību rezultātiem. Valodas apguvēja atdeve mācībās ir atkarīga no mācību apstākļiem, personas individuālajām spējām, iepriekšējām zināšanām, motivācijas, attieksmes un citiem rādītājiem. Atdevi var paaugstināt, pilnveidojot valodas mācību procesu un veicinot valodas apguvēja individuālo ieguldījumu. Pedagoģa darba atdevi raksturo rezultāts, kurš saniegts, īstenojot noteiktu mācību mērķi.

atdevumsa. *output*kr. *вывод*

Valodas lietojums, ko valodas apguvējs producē saņemtā iedevuma apstrādes procesā, atbildot uz jautājumiem, vizuālo vai verbālo informāciju, instrukcijām, norādījumiem u. tml.

▷ arī *iedevums; uzdevums*

atgriezeniskā saitea. *feedback*kr. *обратная связь*

Paņēmiens pedagoģiskā procesa pilnveidei, pamatojoties uz atziņām, ko pedagogs iegūst regulārā mijiedarbībā ar skolēniem, novērtējot pedagoģiskās sadarbības efektivitāti, izglītības procesa norisi un rezultātus, kā arī valodas apguvēja mācību sasniegumus. Atgriezeniskā saite ļauj pedagogam iegūt regulāru informāciju un izdarīt secinājumus par izmantotās pieejas, metožu un paņēmieni efektivitāti, mācību programmas īstenošanas gaitu, mācību grupas un atsevišķu grupas dalībnieku mācību sasniegumiem un problēmām mācību satura apguvē, nepieciešamības gadījumā veicot uzlabojumus turpmākā mācību procesā.

atkārtošanaa. *repeating; repetition*kr. *повторение*

Apgūtā valodas mācību satura sistēmiska un regulāra aktualizēšana un nostiprināšana atmiņā, izpildot dažādus mācību uzdevumus un veicot noteiktus vingrinājumus; valodas mācīšanās paņēmiens, kas sekmē valodas vienību (vārda, frāzes, teikuma, teksta) iegaumēšanu, tās vairākkārt izrunājot vai uzrakstot.

atkodēšana, dekodēšanaa. *decoding*kr. *декодирование*

Burtā, zīlbe, vārdā, vārdu savienojumā, teikumā, tekstā vai runas aktā ietvertās informācijas atšifrēšana, ko veic informācijas saņēmējs; informācijas pārveidošana vai sadalīšana sastāvdaļās tādā formā, lai to varētu uztvert, saprast un lietot.

atpazīšanaa. *recognition*kr. *распознавание*

Spēja saklausīt vai pamanīt tekstā iepriekš zināmās runas vienības. Valodas mācību procesā pazīstamu skaņu, vārdu un frāžu noteikšana ir viens no valodas apguves paņēmieniem. ◇ *frāžu atpazīšana; skaņu atpazīšana; vārda atpazīšana*

ātrrakstsa. *speed writing*kr. *скоронисъ*

Ātras rakstīšanas paņēmieni kopums, ko izmanto rokraksta attīstīšanai, rakstīšanas ātruma apguvei.

▷ arī *stenogramma; stenogrāfija*

ātrrunaa. *rapid talk*kr. *быстрая речь*

Ātras runāšanas paņēmieni. Valodas mācību procesā ātrrunu izmanto elastīga runas aparāta attīstīšanai un izrunas izkopšanai. Tam tiek sagatavoti speciāli vingrinājumi – dzejoļi, skaitāmpanti u. c., ko var lasīt vai runāt individuāli, korī, mainot balss skaļumu, runas tempu, dziedot, kliežot bez balss vai kliežot čukstus u. tml. ◇ *ātrrunas tehnika; ātrrunas vingrinājums*

atsaucea. *reference*kr. *ссылка*

Norāde par citas personas domu izmantojumu; runātāja vai rakstītāja netieši izteikts mājiens uz kādu objektu, personu vai parādību. Publikācijā – norāde uz citu publikāciju.

atslēgvārdsa. *keyword*kr. *ключевое слово*

Vārds, ko izmanto teksta vai tā daļas pamatsatura noteikšanai vai attiecīgā teksta atrašanai informācijas meklēšanas sistēmās. Apgūstot valodu, tekstveides mācībā par atslēgvārdiem uzskata vārdus, kam tekstā ir īpaša komunikatīvā, semantiskā vai gramatiskā nozīme.

▷ arī *balstvārds*

atstāstījumsa. *reproduction*kr. *пересказ; изложение*

Dzirdēta vai lasīta teksta satura izklāsts; jauna teksta radīšana mutvārdos vai rakstos, izmantojot pamattekstu; atstāstīšanas rezultāts. ◇ *apraksta tipa atstāstījums; atstāstījums tuvu tekstam; izlases atstāstījums; radošais atstāstījums*

▷ arī *atstāstīšana*

atstāstīšanaa. *retelling*kr. *пересказ; изложение*

Runas darbība, kuras laikā notiek kāda dzirdēta vai lasīta teksta satura izklāsts; jauna teksta radīšana, izmantojot pamattekstu. Valodas mācību procesā atstāstīšana ir metodisks paņēmieni saistīts mutvārdu un rakstu runas attīstīšanai un pārbaudei. ◇ *pasakas atstāstīšana; sarunas atstāstīšana*

▷ arī *atstāstījums; stāstījums***attieksme**a. *attitude*kr. *отношение*

Pazīme, kas raksturo cilvēku saskarsmi, izturēšanos pret sevi, citiem, apkārtējo vidi un ietekmē valodas zināšanu un prasmju apguvi. Attieksme nosaka valodas lietotāja uzskatus par valodu, tās variantiem, kultūras vērtībām, citu valodu apguves nozīmīgumu. Attieksme ir viens no kompetences faktoriem, kas veicina zināšanu un prasmju apguvi.

▷ *audioieraksts* ▷ *skaņas ieraksts***audiolingvālā metode**a. *audio-lingual method*kr. *аудио-лингвистический метод*

Paņēmieni kopums, ar kuriem svešvalodas apguves procesā, izmantojot īpaši atlasītas valodas struktūras un ievērojot stingri noteiktu valodas līdzekļu apguves secību un pakāpenību, paredz izveidot, aktivizēt un automatizēt noteiktus runas paradumus. Metodes izmantojuma mērķis ir mācīt galvenokārt mutvārdu runu: valodas apgūvēji nodarbībā apgūst strukturalizētus dialogus, veic intensīvus vingrinājumus, izkopj izrunu, mehāniski atdarina un iegaumē runas paraugus, mācās tekstus no galvas. Valodas parādību skaidrojums izmanto dzimtās un apgūstamās valodas struktūru salīdzināšanu. Audiolingvālās metodes teorētiskie principi ietverti audiovizuālajā metodē.

▷ arī *audiovizuālā metode***audiovizuālā metode**a. *audio-visual method*kr. *аудио-визуальный метод*

Paņēmieni kopums, ar kuriem, izmantojot dažādus audiovizuālos mācību līdzekļus, kā arī īpašus iegaumēšanas un automatizētu prasmju attīstības vingrinājumus, apgūst svešvalodu sākuma stadijā. Valodas apguve notiek pēc strukturēta plāna, nodarbībā vienlaikus aktivizējot redzes un dzirdes uztveri:

informāciju noteiktā sistēmā sniedz skolotājs mutvārdos, tad atkārto skaņu ierakstā, demonstrē filmas fragmentā vai komiksiem līdzīgās attēlu sērijās un lasa mācību grāmatā. Vingrinājumi tiek organizēti īpašās valodas laboratorijās. Valodu apgūst situatīvi, tāpēc mācību procesā neizmanto tulkošanu. Sākotnēji apgūst mutvārdu runas un klausīšanās prasmi, vēlāk – lasītprasmi un rakstītprasmi.

▷ arī *audiolingvālā metode; audiovizuālā uztvere*

audiovizuālā uztvere

a. *audio-visual perception*

kr. *аудио-визуальное восприятие*

Cilvēka spēja uztvert valodu ar redzi un dzirdi, vienlaikus klausoties, uztverot sarunu biedra mīmiku un žestus vai arī skaļi lasot. Audiovizuālā uztvere tiek izmantota valodas apguves procesa atvieglošanai, piedāvājot vienu un to pašu informāciju skaņu ieraksta, filmas vai videofragmenta, vai drukāta teksta veidā.

▷ arī *audiovizuālā metode*

auditorija

a. *auditorium; audience*

kr. *аудитория*

1. Klausītava, telpa, kur lasa lekcijas, referātus, rīko seminārus vai tikšanās (parasti augstskolā).

2. Lasītāju vai klausītāju kopums, kam adresēta informācija. Valodas mācību procesā zināšanas par klausītāju vai lasītāju vecumu, valodas un runas attīstības līmeni, valodas mācīšanās pieredzi u. c. nosaka valodas mācības pieejas, mācību satura, mācību metožu, darba organizācijas formu, valodas mācīšanās sasniegumu vērtēšanas un citu līdzekļu izvēli. ◇ *bērnu auditorija; lasītāju auditorija; pieaugušo auditorija*

autentisks teksts

a. *authentic text*

kr. *подлинный текст, аутентичный текст*

Teksts, kas saskan ar oriģinālu; teksts, kam pamatā pirmavots. Autentisku tekstu izmanto valodas mācībā, lai apgūtu oriģinālvalodas līdzekļu lietojumu mutvārdos un rakstos.

▷ arī *adaptēts teksts; teksts*

avotvaloda

a. *source language*

kr. *язык-источник*

Valoda, no kuras tiek tulkots teksts.

▷ arī *mērķvaloda; oriģinālvaloda; tulkojumvaloda*

B

balstvārds

a. *concept word; base word*

kr. *опорное слово*

Patstāvīgs vārds, kam tekstā vai izteikumā ir svarīga informatīva vai gramatiska nozīme; vārds, ap kuru veido jēdzieniski saistītu tekstu.

▷ arī *atslēgvārds*

bērna valoda

a. *child language*

kr. *детский язык*

Valoda ar fonētiskām, leksiskām, morfoloģiskām un sintaktiskām īpatnībām, kas raksturīgas bērna runai. Valodniecībā pēta bērna valodas fonētiskās, leksiskās, morfoloģiskās un sintaktiskās īpatnības dažādos viņa dzīves posmos, sociālās vides ietekmi uz bērna valodu un pedagoģiskos līdzekļus tās attīstībai ģimenē, pirmsskolā un skolā. ◇ *bērna valodas pētījumi; jauktas ģimenes bērna valoda; monolingvālas ģimenes bērna valoda*

biheiviorisms

a. *behaviourism*

kr. *бихевиоризм*

Psiholoģijas virziens, kurā pēta cilvēku un dzīvnieku uzvedību, balstoties uz ārējiem novērojumiem un ignorējot psihiskos procesus. Biheiviorisms skaidro valodas apguvi kā reakciju uz vides stimulu, kura dēļ izveidojas noturīgs paradumu komplekss, kas ietekmē turpmāko indivīda valodas attīstību. Balstoties uz šo teoriju, valodas apguvē notiek atsevišķu elementu mācīšana, liekot valodas apguvējiem tos klausīties, lasīt un atkārtot. Saskaņā ar šo metodi valodas apguves mērķis ir stimulēt valodas pareizību un izvairīties no kļūdām.

bilingvālā izglītība ▷ *divvalodu izglītība*

bilingvālās izglītības programma ▷ *divvalodu izglītības programma*

bilingvisms ▷ *divvalodība*

burtošana

a. *alphabetic method*

kr. *чтение по буквам*

Vecākā rakstpratības apguves metode; rakstpratības apguvei paredzēto paņēmienu kopums visu burtu apguvei un to lēnai lasīšanai vārdā, nosaucot pa

vienam atsevišķi katra burta nosaukumu.

▷ arī *rakstpratības apguves metode; skaņošana; zilbošana*

burtraksts, fonts

a. *font*

kr. *урифт*

1. Noteikta lieluma, stila, grafiskā veidola rakstzīmju kopums. ◇ *stāvais burtraksts; slīpais burtraksts; treknais burtraksts*

2. Vienotā stilā noformēts rakstzīmju kopums datorprogrammā. ◇ *burtraksts Arial; burtraksts Times New Roman*

burts

a. *letter*

kr. *буква*

Grafiska zīme skaņas vai skaņu kopas apzīmēšanai rakstos. Latviešu valodas skaņu var apzīmēt viens burts (*a, b*), burts ar diakritisku zīmi (*ā, č, ģ*) vai burtkopa (*dz, dž*). Viens burts var apzīmēt arī vairākas skaņas, piemēram, burts *o* apzīmē trīs skaņas: [o], [ō], [uo]. Valodas mācību procesā burtu apguves secību un veidu nosaka izvēlētā rakstpratības mācību metode. ◇ *iespiestais burts; lielais burts; mazais burts; rakstūtais burts*

C

caurlūkošana

a. *scanning*

kr. *поисковое чтение; сканирование*

Ātras lasīšanas paņēmieni, ko izmanto, lai lasīšanas gaitā, uztverot tekstu, iegūtu vispārīgu informāciju, atrastu atsevišķas valodas vienības (vārdu, frāzi, teikumu) vai teksta fragmentu.

▷ arī *lasīšana; pārlūkošana*

D

daiļliteratūras stils

a. *belles-lettres style*

kr. *художественный стиль*

Funkcionāls literārās valodas paveids, ko lieto daiļliteratūrā. Daiļliteratūras stilā izmanto visu citu stilu elementus, to raksturo emocionāli ekspresīvu un aktualizētu (arī okazionālu) valodas līdzekļu lietojums, tropu un stilistisku figūru izmantojums. Daiļliteratūras valoda ir daudzveidīga, tāpēc mūsdienu

stilistikā to ne vienmēr uzskata par vienotu stilu.

▷ arī *funkcionālais stils*

D

daiļruna

a. *elocution*

kr. *красноречие*

Izteiksmīgas runas māksla; māksliniecisks daiļdarba priekšnesums. Daiļrunas laikā runātājs tēlaini atklāj daiļdarba autora paustās atziņas, pārdzīvojumus, attieksmi pret tiem, panāk emocionālu noskaņojumu. Valodas mācību procesā daiļrunu izmanto, veidojot tēlainu stāstījumu, skandējot dzeju, sākot uzrunu vai apsveikuma runu u. tml. ◇ *daiļrunas konkurss*

▷ arī *izteiksmīga runa; izteiksmīgums*

daļēja iegremdēšana, imersija

a. *partial immersion*

kr. *частичное погружение*

Otrās valodas vai svešvalodas apguves process, kurā mācības notiek apgūstamajā valodā ar daļēju atbalstu valodas apguvējam viņa dzimtajā valodā. Valodas mācību procesā atbilstīgi individuālajām vajadzībām lieto vienkāršākas valodas formas; vajadzības gadījumā sniedz tulkojumu valodas apguvēja dzimtajā valodā; ļauj vispirms sakāmo izdomāt dzimtajā valodā un pēc tam to izteikt apgūstamajā valodā u. tml.

▷ arī *iegremdēšana; pilnīga iegremdēšana*

darbseminārs

a. *workshop*

kr. *семинар*

Pasākums, kurā risina konkrētus teorētiskus vai praktiskus jautājumus, apspriež aktuālas problēmas, darba gaitā apkopo secinājumus, pieņem lēmumus, plāno kādas darbības programmu. Darbseminārā visbiežāk praktizē grupu darbu, grupās apspriestās idejas apkopo un ar tām iepazīstina visus darbsemināra dalībniekus.

▷ arī *seminārs*

datorlingvistika

a. *computational linguistics*

kr. *компьютерная лингвистика*

Starpdisciplīna, kurā pēta un veic valodu modelēšanu un to reproducēšanu elektroniskajos informācijas tehnoloģijas līdzekļos. Datorlingvistikas pētījumu un praktisko jautājumu lokā ietilpst: mašintulkošana; runas sintēze un atpazīšana; programmriku izveide un to izmantošana automatizētā tekstu korpusu

apstrādē; lingvistisko datu apkopošana un analīze, kā arī pareizrakstības un gramatikas pārbaudes rīku veidošana; mašīnlasāmu vārdnīcu un elektronisko mācību līdzekļu izveide u. c.

datorpratība

a. *computer literacy*

kr. *компьютерная грамотность*

Izpratne par datora lietošanu un spēja to izmantot. Vienkāršākais datorpratības līmenis ietver tikai datora ieslēgšanu, vienkāršu lietojumprogrammu izmantošanu, informācijas saglabāšanu un drukāšanu. Augstākā līmeņa datorpratība paredz kompleksu lietojumprogrammu izmantošanu un arī programmu veidošanu kādā no programmēšanas valodām.

daudzvalodība, multilingvisms

a. *multilingualism; plurilingualism*

kr. *многоязычие*

Stāvoklis vai situācija, kad atsevišķs cilvēks, noteikta sabiedrības daļa vai sabiedrība kopumā prot un saziņā spēj lietot trīs un vairāk valodas.

▷ arī *divvalodība, vienvalodība*

debates

a. *debate*

kr. *дебаты*

Pārrunas, parasti pēc priekšlasījuma vai lekcijas oficiālā sanāksmē, konferencē, kurā tiek izteikti viedokļi par un pret izvirzīto priekšlikumu vai problēmas risinājumu. Valodas mācību procesā debates ir darba organizācijas forma runas un sadarbības prasmju attīstīšanai.

▷ arī *diskusija*

dedukcija

a. *deduction*

kr. *дедукция*

1. Domāšanas virzība no vispārīgā uz konkrēto. Loģisks prāta slēdziens, kurā atsevišķus, konkrētus secinājumus iegūst no vispārīgāka rakstura atzinumiem un spriedumiem.

2. Izziņas darbības organizācijas metode, saskaņā ar kuru valodas apguvē uz vispārīgāka rakstura zināšanu pamata izdara secinājumus par atsevišķām valodas parādībām.

▷ arī *indukcija*

definīcijaa. *definition*kr. *дефиниция; определение*

Konkrētā izteiksmē ietverts jēdziena saturs vai ar vārdu apzīmētā priekšmeta funkciju, pazīmju vai elementu izklāsts. Valodas apgūvē definīcijas izmanto, lai mācītos raksturot speciālos jēdzienus un iegūtu izpratni par būtiskākajiem valodas sistēmas pamatelementiem. Definīciju izpratne, iegaumēšana un jaunu definīciju radīšana ir kognitīvā darbība, kas attīsta valodas kompetenci.

dekodēšana ▷ *atkodēšana*

demonstrēšanaa. *demonstration*kr. *демонстрация*

Valodas mācīšanas paņēmieni, ar kuru papildus vārdiskam skaidrojumam tiek sniegta vizuālā informācija, rādot darbības, procesus, norises u. c. Demonstrēšanu plaši izmanto tiešajā valodas apguves metodē, lai skaidrojumā radītu precīzu izpratni par izteikuma jēgu, neizmantojot tulkošanu.

denotācijaa. *denotation*kr. *денотация*

Valodas vienības jēdzieniskā saturs pamatnozīme; stilistiski neitrāls jēdziena apzīmējums, kas ietver vispārinātu priekšstatu par apzīmējamo reāliju vai tās grupu.

▷ arī *konotācija*

deskriptīvismsa. *descriptivism*kr. *дескриптивизм*

Valodniecības virziens, kurā nodarbojas ar dažādu valodas parādību novērošanu, faktu reģistrēšanu un, izmantojot iegūtos datus, – ar valodas likumsakarību aprakstīšanu. Lietojot valodas vienību distributīvo analīzi, sinhroniskā aspektā tiek izstrādāts detalizēts un visaptverošs valodas struktūras formālo elementu raksturojums, kuru izmanto arī valodu apguves teorētiskā saturs izveidē.

▷ arī *preskriptīvisms*

deskriptors ▷ *valodas apguves līmeņa apraksts*
detalizētā lasīšana ▷ *lasīšana iedziļinoties*

diagnosticēšana, diagnosēšanaa. *pretesting*kr. *диагностика*

Valodas apguvēja zināšanu, prasmju un attieksmju izpēte pirms jauna valodas mācību kursa uzsākšanas, lai noteiktu valodas apguvēja prasmes, spējas, vajadzības, izstrādātu vai piemērotu tam atbilstošu mācību programmu, valodas mācību metodiku, mācību līdzekļus. Diagnosticēšanu veic, izmantojot dažādus paņēmienus: novērošanu, pārrunas, kā arī rakstudarbu. ◇ *runas prasmes diagnosticēšana; valodas apguves līmeņa diagnosticēšana*

dialektsa. *dialect*kr. *диалект*

Valodas paveids, kas vēsturiski izveidojies un attīstījies kādā teritorijā un var ietvert vairākas izloksnes vai izlokšņu grupas. ◇ *augšzemnieku dialekts; lībiskais dialekts, vidus dialekts*

dialogrunaa. *language of dialogue*kr. *диалогическая речь*

Runas forma divu vai vairāku personu sarunā; šādas sarunas atveidojums literārā darbā. Dialogruna ir spontāna, tai raksturīgas atkāpes no normatīvajiem valodas likumiem, plašs neverbālo saziņas līdzekļu lietojums, runas situācijai atbilstoša valodas līdzekļu izvēle un specifiska runas uzvedība.

▷ arī *dialogs; monologruna; monologs; runas uzvedība*

dialogsa. *dialogue*kr. *диалог*

Divu vai vairāku personu saruna; šādas sarunas formā veidots teksts. Plašākā nozīmē – cilvēku saskarsme, saziņa, kontakti, informācijas apmaiņa. Valodas mācībā dialogu izmanto galvenokārt mutvārdu runas apguvei, uzmanību īpaši pievēršot runas darbības specifikai, runas uzvedībai, runas un runātāja kultūrai. Mācību procesā apgūst gan autentiskus, gan mākslīgi modelētus dialogus, kuros valodas struktūra un vārdu izvēle tiek piemērota valodas apguvēja valodas prasmes līmenim. Mūsdienās aizvien lielāku popularitāti iegūst rakstveida sarunas, svešvalodas apguvei izmantojot sociālās saziņas vietnes elektroniskajos saziņas līdzekļos.

▷ arī *dialogruna; monologruna; monologs; runas darbība; runas kultūra; runas uzvedība; runātāja kultūra*

didaktikaa. *didactics*kr. *дидактика*

Pedagoģijas apakšnozare, kurā pēta izglītības un mācību procesa teorētiskos pamatus – vispārīgās likumības, mērķus, uzdevumus, saturu, metodes, organizācijas formas, procesa un rezultātu vērtēšanas līdzekļus. ◇ *konkrētā didaktika; mācību priekšmeta didaktika; vispārīgā didaktika*

▷ arī *valodas didaktika***diktāts**a. *dictation*kr. *диктант*

Rakstudarbs, kuru uztver ar dzirdi un pieraksta. Valodas mācību procesā atbilstīgi mērķim izmanto dažādus diktāta veidus – atmiņas diktātu, atsevišķu teikumu diktātu, izlases diktātu, diktātu ar uzdevumu, kontroldiktātu, radošo diktātu u. c.

disgrāfijaa. *disgraphia*kr. *дисграфия*

Rakstīšanas traucējums, kas izpaužas: kā daļēja spēja vai nespēja atcerēties, kā rokrakstā jāatveido noteikti alfabēta burti vai aritmētiskie simboli; kā grūtības skaņu saklausīšanā vārdos un atveidē ar atbilstīgajiem burtiem; kā burtu secības jaukšana vārdā un burtu izlaidumi; arī kā teikumu struktūras izkropļojumi. Rakstīšanas traucējums ir cieši saistīts ar lasīšanas traucējumu (disleksiju).

▷ arī *afāzija; agrāfija; agramatisms; aleksija; disgramatisms; disleksija***disgramatisms**a. *disgrammatism*kr. *дисграмматизм*

Afāzijas paveids, kas radies attīstības traucējumu dēļ un izpaužas kā nespēja valodā lietot funkcionālo leksiku (prieveidus, artikulūsus, partikulas).

▷ arī *afāzija; agrāfija; agramatisms; aleksija; disgrāfija; disleksija***diskursa kompetence** ▷ *tekstveides kompetence***diskurss**a. *discourse*kr. *дискурс*

Runas akts sociālajā kontekstā; mutvārdu vai rakstveida teksts, kura izveidē un izpratnē ņemti vērā ar kontekstu saistīti lingvistiskie, sociālie, psiholoģiskie, kultūras un citi faktori. ◇ *diskursa analīze; klases diskurss; runas diskurss*

▷ arī *konteksts; runas akts; teksts*

diskusijaa. *discussion*kr. *дискуссия*

Organizēts saziņas veids, kurā tās dalībnieki pauž dažādus uzskatus par kādu apspriežamo jautājumu, noskaidrojot problēmas vai jautājuma būtību un cenšoties pieņemt vienotu lēmumu. Valodas apguvē diskusiju izmanto grupu darbā, lai veicinātu valodas apguvēju saziņas prasmi, rosinātu sadarbojoties meklēt atbildes uz izvirzītiem jautājumiem, izdarīt secinājumus, pieņemt lēmumu. Argumentu un secinājumu izteikšanai lietojot atbilstošus valodas līdzekļus, tiek izkoptas sociālās darbības prasmes. ◇ *diskusijas metode; formāla diskusija; neformāla diskusija*

▷ arī *debates***disleksija**a. *dislexia*kr. *дислексия*

Specifisks lasīšanas traucējums, kas izpaužas: kā grūtības saprast sakarību starp skaņām un burtiem, sapludināt tos zilbēs un vārdos; kā grūtības saprast izlasīto, lasot garākus teikumus vai rindkopu; kā grūtības koncentrēties un atcerēties vārdus un to nozīmi; kā grūtības izprast laika kategorijas, saprast uzdevumus ar vairākiem nosacījumiem u. c. Lasīšanas traucējums ir saistīts ar rakstīšanas traucējumu (disgrāfiju). Lasīšanas traucējuma rašanās iemesli var būt dažādi. Tam bieži nav sakara ar intelektu.

▷ arī *afāzija; agrāfija; agramatisms; aleksija; disgrāfija; disgramatisms***divvalodība, bilingvisms**a. *bilingualism*kr. *двуязычие, билингвизм*

Stāvoklis, kad indivīds, noteikta sabiedrība vai tās daļa prot un saziņā lieto divas valodas.

▷ arī *agrīnā divvalodība; asimetriskā divvalodība; individuālā divvalodība; kolektīvā divvalodība; līdzsvarotā divvalodība; pusvalodība; secīgā divvalodība***divvalodu izglītība, bilingvālā izglītība**a. *bilingual education*kr. *обучение на двух языках, билингвальное обучение*

Izglītība divās valodās, integrējot šajā procesā mācību saturu un valodas apguvi. Divvalodu izglītība biežāk tiek īstenota nacionālo minoritāšu skolās nevienlīdzīgas nacionālās vides apstākļos, organizējot pedagoģisko procesu un saziņu vienlaikus dzimtajā un valsts valodā ar pakāpenisku valsts valodas proporciju pieaugumu.

divvalodu izglītības programma, bilingvālās izglītības programmaa. *bilingual education program; bilingual curriculum*kr. *программа обучения на двух языках, программа билингвального обучения*

Izvērstis mācību plāns, kurā raksturota bilingvālo mācību norise, izmantojamo līdzekļu (satura, metožu, formu u. c.) sistēma paredzētā izglītības mērķa sasniegšanai; arī – dokuments, kas atspoguļo bilingvālās izglītības procesu, tā vērtēšanas sistēmu.

▷ arī *divvalodu izglītība***domāšana**a. *thinking*kr. *мышление*

Izziņas process, kam raksturīga īstenības atspoguļošana uz asociāciju un vispārinājumu pamata. Domāšana ir cieši saistīta ar uztveri, sapratni un izpratni. Domāšanu raksturo spēja identificēt problēmu, formulēt pieņēmumu, saskatīt sakarības starp dažādiem objektiem, procesiem, tos vērtēt, pieņemt lēmumus. Svarīgākās domāšanas operācijas ir analīze, sintēze, salīdzināšana, vispārināšana. Domāšanas procesā kā līdzeklis tiek izmantota runa un valoda. ◇ *abstraktā domāšana; analītiskā domāšana; domāšanas ātrums; kritiskā domāšana; radošā domāšana*

▷ arī *izpratne; sapratne; uztvere***domraksts**a. *composition*kr. *сочинение*

Rakstnodarbs, kurā autors atklāj savas domas par kādu tematu. Valodas mācību procesā atkarībā no mērķa izmanto dažādu domrakstu veidus: brīvo domrakstu, domrakstu pēc attēla, filmas, skaņdarba, domrakstu pēc balstvārdiem, pēc izvirzītās hipotēzes, moto, mācību domrakstu, kontroldomrakstu, diagnostiejošo domrakstu, individuālo vai kolektīvo domrakstu, domrakstu pāros vai grupā, klasē vai mājās rakstītu domrakstu u. c.

▷ arī *eseja; sacerējums***dzimtā valoda**a. *mother tongue, native language*kr. *родной язык*

Valoda, kuru cilvēks apgūst no dzimšanas; ģimenes valoda, kurā ar bērnu runā vecāki, viena no mācībvalodām skolā. Ja vecāki ģimenē runā dažādās valodās vai bērns agrā bērnībā nonāk citas valodas vidē, viņam var būt divas dzimtās valodas. ◇ *dzimtās valodas apguve*

▷ arī *ģimenes valoda; pirmā valoda*

E

eklektiskā pieejaa. *eclectic approach*kr. *эkleктический подход*

Valodas apguves veids, kurā atbilstīgi valodas apguvēja vajadzībām tiek kombinētas dažādas valodas apguves pieejas.

▷ arī *analītiski sintētiskā pieeja; integrētā pieeja; veseluma pieeja*

eksāmensa. *examination*kr. *экзамен*

Valodas prasmes mērījums, formāls zināšanu, prasmju un attieksmju pārbaudes un izvērtēšanas process, kas notiek, balstoties uz noteiktiem pārbaudes mērķiem, pārbaudes metodēm un formām, vērtēšanas kritērijiem. ◇ *mutvārdu eksāmens; rakstveida eksāmens*

▷ arī *pārbaude; valodas tests*

eksperimentālā metodea. *experimental method*kr. *экспериментальный метод*

Valodas un valodas didaktikas izpētes metode iepriekšēja pieņēmuma pārbaudei dabiskos vai mākslīgi radītos apstākļos. Metode paredz eksperimenta plānošanu, eksperimenta vadību un rezultātu analīzi, lai noteiktu dažādu faktoru sakarības, piemēram, saikni starp valodas apguvēja motivāciju un viņa valodas apguves līmeni.

▷ arī *eksperiments*

eksperimentsa. *experiment*kr. *эксперимент*

Mērķtiecīga valodas parādības vai valodas didaktikas problēmas izpēte dabiskos vai mākslīgi radītos apstākļos. Valodas apguves paņēmieni valodas parādību novērošanai, pieņēmuma izveidošanai un tā pārbaudei.

▷ arī *eksperimentālā metode*

ekspresivitāte ▷ *izteiksmīgums*

ekstralingvistiska pazīmea. *extralinguistic feature*kr. *экстралингвистический признак*

Valodas lietotāja izruna, vārdu krājums, kā arī gramatikas un neverbālo

līdzekļu – ķermeņa kustību, žestu, mīmikas – lietojums, kas raksturo runātāja vecumu, dzimumu, sociālo piederību, izcelsmi, profesiju vai citas īpatnības.

elektroniskais mācību līdzeklis

a. *electronic learning resource*

kr. *электронное учебное пособие*

Elektroniskā formātā radīts valodas mācību līdzeklis informācijas ieguvei, apgūto zināšanu un prasmju pilnveidei, kolektīvam un patstāvīgam darbam. Elektroniskais mācību līdzeklis pēc tā izmantojuma ir digitāla formāta audiālais un vizuālais līdzeklis (filma, attēls, skaņas ieraksts, audiogrāmata), interaktīvs mācību līdzeklis (datorprogramma, izglītojoša programma mobilajam tālrunim u. c.), valodas apguve sociālajos tīklos. Elektronisko mācību līdzekļu izmantošanai nepieciešams tehniskais nodrošinājums – dators, interneta pieslēgums, digitālā tāfele un citas attēla un skaņas demonstrēšanas ierīces.

▷ arī mācību līdzeklis

eseja

a. *essay*

kr. *эссе*

Neliels prozas darbs – apcere, kurā autors pauž savu subjektīvi emocionālo attieksmi pret apceramo parādību vai jautājumu. Īss analītisks pārskats vai izskaidrojums par kādu tematu. ◇ *argumentētā eseja; brīvā eseja*

▷ arī *domraksts; sacerējums*

etnocentriskā izglītība

a. *ethnocentric education*

kr. *этноцентрическое образование*

Izglītība daudzkultūru sabiedrībā, kurā izpaužas tendence veidot un īstenot tādu mācību saturu, kas balstās uz vienpusīgiem vienas etniskās (parasti dominējošās) grupas pārstāvju priekšstatiem par savas kultūras, tradīciju, dzīvesveida, valodas un citu vērtību pārkāpumu pār citiem. Pārspīlēts etnocentrisms kavē mazākuma grupu pārstāvju pilnvērtīgu socializēšanos un var radīt nevēlamu spriedzi starp dažādām grupām.

etnolingvistika

a. *ethnolinguistics*

kr. *этнолингвистика*

Valodniecības apakšnozare, kurā pēta etnosa valodas, kultūras un psiholoģijas faktoru savstarpējo mijiedarbi valodas funkcionēšanas un attīstības procesā. Etnolingvistikas zinātne apraksta, kādas saziņas formas un līdzekļi ir raksturīgi konkrētām etniskām vai sociālām grupām, kādā veidā valodā tiek atspoguļoti kultūras priekšstati konkrētā runātāju kolektīvā.

F

fiziskās reaģēšanas metodea. *total physical response method*kr. *метод полной физической реакции*

Paņēmienu kopums, ko izmanto valodu apgūvē, ņemot vērā cilvēka ķermeņa somatiskos, sensoros un psiholoģiskos procesus. Metodē lieto instrukcijas, norādījumus, pavēles un citus izteikumus, uz kuriem valodas apgūvējs atbild ar fizisku reakciju vai darbību: mācās konkrēto leksiku (piemēram, demonstrējot kādu darbību, norādot uz ķermeņa daļu, priekšmetu telpā u. c.), vispārīgos nojēgumus (piemēram, norādot virzienu, stāvokli, atrašanos telpā u. c.), arī valodas konstrukcijas, tekstveidi u. c.

fona zināšanasa. *background knowledge*kr. *фоновые знания*

Faktu kopums, kas nepieciešams situācijas, lasāmā vai klausāmā teksta izpratnei. Fona zināšanas palīdz saistīt jau zināmo informāciju ar jauno, atvieglojot tās uztveri un apstrādi. Valodas mācību procesā fona zināšanas var aktivizēt ar pirmslasīšanas un pirmsklausīšanās uzdevumiem.

fonemātiskā dzirdea. *phonemic perception*kr. *фонематический слух*

Spēja saklausīt skaņas (fonēmas) atbilstoši to secībai vārdā.

fonētikaa. *phonetics*kr. *фонетика*

Valodniecības nozare, kurā pēta dažādu valodu skaņu artikulāciju (artikulārā fonētika), uztveri (auditīvā fonētika) un skaņu intensitāti, frekvenci un ilgumu (akustiskā fonētika). Valodas mācībā fonētisko aspektu ievērošana sekmē skaidras runas producēšanu un atvieglo runas satura uztveri.

fonoloģijaa. *phonology*kr. *фонология*

Valodniecības apakšnozare, kurā pēta kādas konkrētas valodas skanisko elementu (skaņu, toņu, uzsvaru un ritma) funkcijas un skaņu saistīšanās likumības. Dažādu valodu apgūvē fonoloģiskais aspekts paredz ievērot konkrētas valodas skanisko elementu lietojuma īpatnības valodu sastatījumā.

fonts ▷ *burtraksts*

formālā gramatika

a. *formal grammar*

kr. *формальная грамматика*

Gramatikas izpētes virziens, kurā apraksta gramatiskās struktūras un pēta to lomu valodas sistēmā.

▷ arī *analītiskā gramatika; funkcionālā gramatika; gramatika; ģeneratīvā gramatika*

frāze

a. *phrase*

kr. *фраза*

Atsevišķā teikumā vai teikuma daļā ietverta patstāvīga, intonatīvi pabeigta, sintaktiski strukturēta runas vienība, kas izsaka noteiktu domu. Valodu apguves programmās frāzes klasificē pēc to nozīmēm vai gramatiskajām pazīmēm un izmanto tekstveides mācībā.

frazeoloģisms

a. *phraseological unit*

kr. *фразеологизм*

Leksiski nedalāms, sastāva un struktūras ziņā relatīvi stabils, valodas praksē ar tradīciju nostiprinājies vārdu savienojums, kura nozīme saistīta ar visa vārdu savienojuma vai atsevišķu tā komponentu nozīmes pārnēsumu. Valodas mācību procesā tiek aplūkotas specifiskās frazeoloģismu nozīmes, kā arī frazeoloģismu lietojuma stilistiskie un kulturoloģiskie aspekti.

▷ arī *idioma*

funkcionālā gramatika

a. *functional grammar*

kr. *функциональная грамматика*

Gramatikas izpētes virziens, kurā aplūko valodas gramatiskās formas dažādu valodas saziņas funkciju un noteiktu semantisko kategoriju (modalitātes, priekšmetiskuma, aspektualitātes u. c.) izteikšanai. Funkcionālā gramatika atspoguļo mijsakariības starp gramatiskajām vienībām, leksiku, frazeoloģiju, vārddarināšanu un to izmantojumu noteiktās saziņas situācijās. Šāda pieeja gramatiskās sistēmas izpratnei raksturīga komunikatīvi orientētās valodu apguves metodēs, kur valodas līdzekļu izvēli nosaka saziņas praktiskās vajadzības, runā pievēršot uzmanību dažādām valodas saziņas funkcijām un to izteikšanai piemērotiem gramatisko formu modeļiem.

▷ arī *analītiskā gramatika; formālā gramatika; gramatika; ģeneratīvā gramatika; komunikatīvā gramatika*

funkcionālā pieejaa. *functional approach*kr. *функциональный подход*

Uz saziņas procesu orientēts ikdienas vajadzībām atbilstošas runas apguves veids. Mācību procesā galvenā vērība tiek pievērsta tematiskām un funkcionāli nozīmīgām valodas vienībām, to izmantošanai dažādos runas darbības kontekstos. Valodas apguvēja sniegums tiek vērtēts galvenokārt pēc izteikumu atbilstības saziņas mērķim, saprotamības un atbilstības noteiktām sociokultūras normām, nevis formālajiem valodas pareizības kritērijiem. Funkcionālās pieejas mācību satura un metodes zinātniskā izpēte ietverta funkcionāli jēdzieniskās pieejas teorijās.

▷ arī *funkcionalitātes princips; strukturālā pieeja***funkcionālais analfabētisms**a. *functional illiteracy*kr. *функциональная неграмотность*

Nespēja pilnvērtīgi iekļauties kādas grupas vai kopienas darbībā, jo nav apgūts attiecīgais rakstpratības un rēķinpratības pamatlīmenis.

▷ arī *analfabētisms; rakstpratība; rēķinpratība***funkcionālais stils**a. *functional style*kr. *функциональный стиль*

Vēsturiski izveidojies valodas paveids, ko raksturo noteikta funkcionēšanas sfēra un ar to saistīta specifisku valodas līdzekļu atlase. Latviešu valodniecībā tradicionāli šķir piecus valodas funkcionālos paveidus jeb stilus: zinātnisko stilu, lietišķo stilu, publicistikas stilu, sarunvalodas stilu, daiļliteratūras stilu. Valodas funkcionālo stilu raksturo gan specifisku valodas līdzekļu lietojums, gan arī stilistiski ekspresīvu un vispārlietojamu valodas līdzekļu lietojuma biežums.

funkcionalitātes principsa. *functional principle*kr. *функциональный принцип*

Likumsakarību kopums, kas nosaka valodas mācību satura un mācību metodes izvēli, lai zināšanas par valodu varētu apgūt valodas lietojumā reālās saziņas situācijās, izmantojot visas valodas funkcijas, piemēram, informācijas sniegšanu, informācijas iegūvi, attieksmes izteikšanu, emociju paušanu u. c.

▷ arī *funkcionālā pieeja*

G

gadījumu izpētea. *case study*kr. *изучение и анализ ситуаций*

Pētnieciskās mācību metodes ietvaros lietots paņēmieni kopums, ko izmanto, lai padziļināti un detalizēti pētītu kādu reālu vai mākslīgi modelētu situāciju. Izpētes gaitā tiek vākta informācija, notiek faktu un novērojumu analīze, izteikti spriedumi un vērtējums par izpētes objektu. Valodas mācību procesā gadījumu izpēti izmanto, lai attīstītu valodas apguvēja vispārējās prasmes, kā arī lai pilnveidotu viņa valodas mācīšanās un saziņas kompetenci.

glītrakstīšanaa. *calligraphy*kr. *чистописание*

Skaidras, glītas rakstīšanas paņēmieni, tehnikas apgūšana, rokraksta izkopšana, veidojot pareizus burtus un citas zīmes, vienādu kopraksta slīpumu, ciešumu, samērīgumu; arī – attiecīgais mācību priekšmets skolā.

▷ arī *grafoloģija; rokraksts****grafēma***a. *grapheme*kr. *графема*

Funkcionāla kādas valodas rakstzīmju sistēmas pamatvienība dažādos tās rakstības stila variantos, piemēram, grafēmas „a” varianti ir mazais a burts, lielais A burts, kursivētie a, A burti u.tml. Grafēma var apzīmēt noteiktu fonēmu, zilbi, vārdu.

▷ arī *grafēmika; grafētika; rakstzīme****grafēmika***a. *graphemics*kr. *графемика*

1. Valodniecības nozare, kurā pēta valodas vienību atveidi ar rakstzīmēm.
2. Rakstzīmju kopums, ko izmanto valodas vienību (fonēmu, zilbju, morfēmu u. tml.) atveidei. Valodas mācību procesā tiek apgūta māka rakstīt noteikta veidojuma burtus, burtus savienot vārdos, lai tālāk veidotu teikumus, tekstu, ievērojot ortogrāfijas, interpunkcijas un stilistikas nosacījumus teksta izveidē.

▷ arī *grafēma; grafētika; rakstzīme*

grafētikaa. *script*kr. *графетика*

1. Kādas valodas burtu un citu grafisko zīmju kopums (sistēma), kas rakstos atspoguļo attiecīgās valodas skaņas. Grafētika ikvienai valodai ir īpatnēja. Tā tiek veidota atbilstoši katras valodas skaniskajai sistēmai, piemēram, izmantojot krievu valodas grafētiķu, rakstām: *Волга. Щерба. Иванов*, bet izmantojot latviešu valodas grafētiķu: *Volga, Ščerba, Ivanov*. Latviešu valodas grafētiķā izmantoti latīņu alfabēta burti.

2. Grafisko zīmju pētniecības joma.

grafoloģijaa. *graphology*kr. *графология*

Mācība par cilvēka rokrakstu, savstarpējām likumsakarībām starp rokrakstu, raksturu un cilvēka psihisko stāvokli.

▷ arī *rokraksts*

gramatikaa. *grammar*kr. *грамматика*

1. Valodniecības nozare, kurā pēta valodas gramatisko sistēmu – morfoloģisko kategoriju un formu sistēmu, sintaktisko kategoriju un konstrukciju sistēmu, vārddarināšanas tipus un paņēmienus.

2. Gramatisko parādību sistēmisks apraksts. Sistēmiski apgūstot gramatiku, valodas apguvējs pilnveido kognitīvo prasmi, attīsta valodas kompetenci, veido prasmi gramatiski pareizi lietot valodu (iekšējās gramatikas apguvē), iegūst zināšanas par valodas teorijas jautājumiem (ārējās gramatikas apguvē). ◇ *akadēmiskā gramatika; skolas gramatika*

▷ arī *analītiskā gramatika; formālā gramatika; funkcionālā gramatika; ģeneratīvā gramatika; komunikatīvā gramatika*

gramatiskā formaa. *grammatical form*kr. *грамматическая форма*

Gramatiskās nozīmes izpausmes veids; forma, ar kuru izteiktā gramatiskā nozīme kontekstā iegūst noteiktu jēgu, piemēram, lietvārdam – dzimte, skaitlis un locījums. Zināšanas par vārdu gramatiskajām formām un to lietošanu ir būtisks valodas kompetences pamats.

▷ arī *gramatiskā kategorija; gramatiskā nozīme*

gramatiskā kategorijaa. *grammatical category*kr. *грамматическая категория*

Gramatiskās nozīmes un gramatiskās formas vienība, kas sastatījumā ar citu šīs kategorijas vienību veido noteiktu valodas struktūras pamatgrupu. Piemēram, lietvārdam, dzimtes kategorijā – vīriešu dzimte un sieviešu dzimte, skaitļa kategorijā – vienskaitlis un daudzskaitlis, locījuma kategorijā – nominatīvs, ģenitīvs, datīvs u. tml. Attīstot valodas kompetenci, tiek apgūta prasme noteikt un analizēt dažādas gramatiskās kategorijas, izmantot šīs zināšanas gramatiskās formas un nozīmes izteikšanai.

▷ arī *gramatiskā forma; gramatiskā nozīme***gramatiskā kompetence**a. *grammatical competence*kr. *грамматическая компетенция*

Valodas lietotāja zināšanas par vārdu gramatiskajām pazīmēm atbilstīgi fonoloģijas, morfoloģijas un sintakses likumiem; prasme noteikt, apzināti veidot un lietot saziņā valodas gramatiskās struktūras un modeļus. Gramatiskā kompetence ir valodas kompetences sastāvdaļa, un tā tiek attīstīta, valodas apgūvējam mācoties teorētiski izprast valodas gramatisko sistēmu un pareizi lietot gramatiskās formas.

▷ arī *valodas kompetence***gramatiskā nozīme**a. *grammatical meaning*kr. *грамматическое значение*

Vispārīga, abstrakta valodas gramatiskās sistēmas nozīme, kas raksturīga vārdformai, vārdu savienojumam vai sintaktiskai konstrukcijai un kas regulāri izpaužas noteiktā gramatiskā valodas vienības formā. Gramatiskās nozīmes atsevišķam vārdam var būt vairākas, tās var mainīties atkarībā no vārda lietojuma formas, piemēram, *lauks – lauki, māja – mājas*.

▷ arī *gramatiskā forma; gramatiskā kategorija***gramatiskā sistēma**a. *grammatical system*kr. *грамматическая система*

Visu valodas gramatisko vienību izkārtojums noteiktās, savstarpēji saistītās attiecībās, strukturētā veselumā, veidojot vienotu sistēmu, bet vienlaikus arī saglabājot katra sistēmas elementa relatīvu funkcionālo patstāvību.

▷ arī *gramatiskā struktūra*

gramatiskā struktūraa. *grammatical structure*kr. *грамматическая структура*

Valodas gramatisko elementu iekšējā saistība un to izkārtojums; uz likumībām balstītu gramatisko elementu vienību mījsakars valodā. Zināšanas par valodas struktūru un tās funkcionēšanas likumsakarībām ir būtisks valodas kompetences pamats.

▷ arī *gramatiskā sistēma***gramatiskā tulkošanas metode**a. *grammar translation method*kr. *грамматико-переводной метод*

Valodas apguves paņēmieni kopums, ko sākotnēji izmantoja klasisko valodu apguvei. Šis mācību metodes mērķis ir paplašināt valodas apguvēja vārdu krājumu, palielināt intelektuālo potenciālu un attīstīt domāšanu, lasot kultūrvēsturiskus tekstus, tulkojot tos, atbildot uz teksta izpratnes jautājumiem, iegaumējot gramatikas likumus, izpildot vienveidīgus gramatiskos vingrinājumus. Mācību procesā valodas apguvējs iegūst zināšanas par apgūstamās valodas sistēmu un šīs valodas lietotāju kultūrvidi, bet nespēj šo valodu lietot saziņā.

grupaa. *group*kr. *группа*

Cilvēku kopums, kas veic noteiktu uzdevumu vai piedalās kādas programmas izpildē. Valodas mācību procesā cilvēki tiek apvienoti grupās pēc valodas prasību līmeņa, profesionālajām, akadēmiskajām vai sadzīves interesēm, vecumposma, veicamā mācību uzdevuma u. c. Lai izmantotu noteiktas mijiedarbīgās mācību metodes, mācību procesā valodas apguvējus sadala mazākās darba grupās vai pāros. ◇ *grupu darbs; heterogēna grupa; homogēna grupa*

▷ arī *mērķgrupa***G****ģeneratīvā gramatika**a. *generative grammar*kr. *генеративная грамматика*

Formālās gramatikas paveids, kurā pēta un apkopo tās valodas gramatiskās parādības, kas dod iespēju valodas lietotājam radīt jaunas attiecīgai valodai raksturīgas struktūras.

▷ arī *analītiskā gramatika; formālā gramatika; funkcionālā gramatika; gramatika*

ģimenes valodaa. *home language*kr. *семейный язык*

Valoda, ko saziņā lieto ģimenes locekļi. Tā var atšķirties no valsts valodas, kopienā lietotās valodas, vecāku dzimtās valodas un mācībvalodas.

▷ arī *dzimtā valoda***H****harmoniskā divvalodība** ▷ līdzsvarotā divvalodība**harmoniskais bilingvisms** ▷ līdzsvarotā divvalodība**holistiskā pieeja** ▷ veseluma pieeja**I****idiolekts**a. *idiolect*kr. *идиолект*

Indivīdam raksturīga runa kādas valodas ietvaros. Idiolekts var izpausties mutvārdu runā un rakstos, izteikumu uztverē un to interpretācijā.

idiomaa. *idiom*kr. *идиома*

Kādam valodai raksturīgs savdabīgs, nedalāms vārdu savienojums, kurā katra komponenta leksiskā nozīme un visa vārdu savienojuma kopīgā leksiskā nozīme atšķiras no vispārlietojamās nozīmes, piemēram, *ņemt kājas pār pleciem* ‘bēgt’, *vazāt aiz deguna* ‘mulkot, atkārtoti mānīt’. Valodas apgūvē tiek aplūkotas specifiskās idiomu nozīmes, kā arī to lietojuma stilistiskie un sociokultūras aspekti.

▷ arī *frazeologisms***iedevums**a. *input*kr. *ввод*

Lingvistiskā informācija, kas tiek sniegta valodas apgūvējam noteikta mācību uzdevuma veikšanai un valodas lietošanas prasmes apguvei un pilnveidei; viss, kas veido mācību saturu.

▷ arī *atdevums*

iegremdēšanaa. *immersion*kr. *погружение*

Otrās valodas vai svešvalodas apguves process, kurā mācības tiek organizētas tikai apgūstamajā valodā vai ar daļēju atbalstu valodas apgūvējam viņa dzimtajā valodā.

▷ arī *daļēja iegremdēšana; pilnīga iegremdēšana*

iekļaujošā pieejaa. *inclusive approach*kr. *включающий подход*

Valodas apguves veids, kas nosaka valodas mācību saturu, mācību metožu, metodisko paņēmieni, mācību organizācijas formu, kā arī vērtēšanas līdzekļu izvēli un izmantošanu, lai valodu varētu apgūt cilvēks neatkarīgi no savām spējām, sociālā stāvokļa, tautības, dzimuma, reliģijas un politiskās pārliecības, veselības stāvokļa, dzīvesvietas, nodarbošanās, izglītības līmeņa un valodas prasmes.

imersija ▷ *daļēja iegremdēšana*

individuālā divvalodība, individuālais bilingvismsa. *individual bilingualism*kr. *индивидуальное двуязычие, индивидуальный билингвизм*

Indivīda prasme lietot divas valodas saziņā – no pilnīgas abu valodu prasmes līdz ierobežotam otras valodas izmantojumam, piemēram, tikai profesionālo tekstu lasīšanā.

▷ arī *agrīnā divvalodība; asimetriskā divvalodība; kolektīvā divvalodība; līdzsvarotā divvalodība; secīgā divvalodība*

individuālais bilingvisms ▷ *individuālā divvalodība*

indukcijaa. *induction*kr. *индукция*

1. Domāšanas virzība no konkrētā uz vispārīgo. Loģisks prāta slēdziens, kurā vispārinājumu iegūst, pamatojoties uz atsevišķu fakti vai gadījumu izpratni.
2. Izziņas darbības organizācijas metode, saskaņā ar kuru valodas apgūvē uz atsevišķu valodas fakti un parādību novērojumu analīzes pamata izdara secinājumus par konkrētās valodas sistēmas funkcionēšanas īpatnībām.

▷ arī *dedukcija*

informācijaa. *information*kr. *информация*

Uztveramā un saprotamā formā organizētas ziņas (fakti, dati, zināšanas) par apkārtējo pasauli un tajā notiekošajiem procesiem. Saziņas procesā informācijas apmaiņa ar faktiem un domām notiek rakstiskā, mutiskā un neverbālā veidā. Informācijas apmaiņa nodrošina iespēju sniegt un iegūt informāciju – aprakstīt objektus, faktus, norises, atstāstīt notikumus, izteikt apgalvojumus, precizēt un papildināt izteikumus, jautāt un sniegt atbildi uz jautājumiem u. c.

◇ *detalizēta informācija; ierobežota informācija; informācijas apmaiņa*

instrukcijaa. *instruction*kr. *инструкция*

Norādījums kādai darbībai vai rīcībai; pamācība, kā veikt kādu uzdevumu. Instrukcijas bieži tiek izmantotas tekstveides mācībā, kā arī attīstot valodas apguvēja prasmi precīzi izpildīt mācību uzdevumu un atbilstoši rīkoties saziņas situācijās, kurās instrukcijas izmanto.

integrētā pieejaa. *integrated approach*kr. *интегрированный подход*

Valodas apguves veids, kas nosaka klausīšanās, runāšanas, lasīšanas un rakstīšanas kā runas darbību apguvi savstarpējā saistībā; bilingvālo mācību plānošanas un īstenošanas veids, kas nosaka mācību priekšmeta satura un valodas vienotu apguvi. Integrētās pieejas variantu izvēlas, ņemot vērā valodas apguvēja vecumposma fizioloģiskās, psiholoģiskās un sociālās īpatnības, valodas prasmes līmeni, individuālās vajadzības, integrējamo zinātņu jomu specifiskās prasības.

▷ arī *veseluma pieeja*

interakcija ▷ *mijiedarbība*

interferencea. *interference*kr. *интерференция*

Atkāpes no dzimtās valodas normām kontaktvalodas ietekmē, kā arī dzimtās valodas negatīva ietekme uz mērķvalodu tās apguves procesā. Interference var izpausties visos valodas sistēmas līmeņos – fonētiskajā, morfoloģiskajā, sintaktiskajā, leksiskajā, semantiskajā līmenī, arī vārddarināšanā. Praksē ir novērojama starpvalodu interference un valodas iekšējā interference. Starpvalodu interference rodas dzimtās valodas un apgūstamās valodas sistēmisko atšķirību dēļ un izpaužas valodas lietojumā. Iekšējā interference veidojas vēlākā

mērķvalodas apguves posmā, kad iepriekš iegūtas noturīgas prasmes var negatīvi ietekmēt jaunu zināšanu apguvi un radīt kļūdas.

▷ arī *pārnese*

intervija

a. *interview*

kr. *интервью*

Kādas personas vadīta iepriekš mērķtiecīgi sagatavota saruna ar citu personu vai personu grupu, lai iegūtu noteikta satura informāciju, noskaidrotu citu runas dalībnieku viedokli par kādu jautājumu. Valodu apguves procesā intervija ir mācību paņēmieni, ko izmanto, lai pilnveidotu valodas apgūvēja saziņas un valodas lietojuma kompetenci, kā arī sociālās sadarbības prasmes. Zinātniskajā pētniecībā – metode, saskaņā ar kuru respondentiem uzdod īpaši sagatavotus jautājumus, lai iegūtu zinātniskam pētījumam nepieciešamu informāciju. ◇ *brīvā intervija; strukturētā intervija*

▷ arī *saruna*

izlases klausīšanās

a. *selective listening*

kr. *селективное слушание*

Klausīšanās veids, kuru izmanto klausītājs, koncentrējot uzmanību tikai uz konkrētu informāciju, piemēram, informāciju par notikuma vietu, notikuma dalībnieku vārdiem u. tml., vai, piemēram, pievēršot uzmanību atsevišķiem valodas vienību izpratnes aspektiem – konkrētai fonēmai, vārda nozīmei, vārda gramatiskajai struktūrai, zemtekstam, stilistikajām īpatnībām u. c.

▷ arī *kritiskā klausīšanās; vispārējā klausīšanās*

izpratne

a. *comprehension*

kr. *осознание*

Prāta darbības augstākā pakāpe, kas izpaužas izziņas procesā uz lietu būtības izzināšanu virzītā analītiskā domāšanā, neskaidrību vai pretrunīguma apzināšanā, dziļākā izpētē un kopsakarību atrašanās un beidzas ar neskaidrību noskaidrošanu un jēdzienu definēšanu (formulēšanu). Valodas mācību procesā izpratne veidojas, dzirdēto vai lasīto informāciju uztverot, apjēdzot un analizējot.

▷ arī *domāšana; sapratne; uztvere*

izruna

a. *pronunciation*

kr. *произношение*

Uztverto skaņu producēšana ar runas orgāniem konkrētā runas situācijā,

izmantojot atmiņā uzkrāto fonoloģisko un leksisko informāciju.

▷ arī *artikulācija*

izrunas kļūda

a. *pronunciation mistake*

kr. *ошибка произношения, орфоэпическая ошибка*

Skaņas, skaņu kopas artikulācijas, vārdu izrunas neatbilstība pareizrunas normām. ▷ arī *valodas kļūda*

izteiciens

a. *expression*

kr. *выражение*

Bieži lietots, ekspresīvs vārdu savienojums, spilgti, kodolīgi izteikta doma. Vairākās valodu apguves programmās, piemēram, minimālisma programmā, izteicienu apguve un lietošana ir viens no svarīgākajiem mācību satura jautājumiem. ◇ *idiomātisks izteiciens; sarunvalodas izteiciens*

izteiksmīga runa

a. *expressive speech*

kr. *выразительная речь*

Mutvārdu runas veids, kurā ar paralingvistiskiem līdzekļiem, piemēram, ar loģisko uzsvāru, intonācijām, pauzēm, mīmiku, žestiem, kustībām un skaņu pareizu artikulēšanu, atklāj teksta saturu un runātāja personību, un ietekmē klausītāju.

▷ arī *daiļruna; izteiksmīgums*

izteiksmīgums, ekspresivitāte

a. *expressiveness*

kr. *выразительность*

Īpaši spilgti izteikta, iedarbīga pazīme, kas raksturīga daudzām valodas vienībām – vārdam, vārdformai, izteikumam, arī tekstam kopumā. Šī pazīme visbiežāk ietverta nozīmes jēdzieniskā satura papildkomponentā un izpaužas kā stilistiski, emocionāli, tēlaini, asociatīvi u. tml. veidota papildnozīme (konotācija). ◇ *valodas ekspresivitāte; vārda ekspresivitāte*

▷ arī *konotācija*

izteikums

a. *utterance*

kr. *высказывание*

Intonatīvi un saturiski pabeigta saziņas vienība, kuru mutvārdu runā norobežo pauze, bet rakstos – teikuma beigu pieturzīme. Izteikuma nozīme atklājas

noteiktā runas situācijā un aplūkojama saistībā ar saziņas kopējo jēgu un tajā izmantotajiem valodas līdzekļiem.

izziņas līmenis, *kognitīvais līmenis*

a. *cognitive level*

kr. *когнитивный уровень*

Noteikta izziņas darbības pakāpe, kas atspoguļo valodas lietotāja spēju veikt konkrētas domāšanas operācijas, piemēram, salīdzināt, pretstatīt, analizēt, sintezēt. Valodas apguves procesā pastāv sakarība starp valodas prasmi un kognitīvo līmeni, tāpēc mācību satura un metodikas izvēlē svarīgi ievērot pakāpenību un pēctecību.

J

jautājums

a. *question*

kr. *вопрос*

1. Izteikums, ar ko vēršas pie adresāta, lai saņemtu informāciju. Valodas mācību procesā jautājums ir metodisks paņēmieni, ko izmanto, lai veicinātu valodas apguvēja saziņas prasmes, noskaidrotu mācību satura izpratni, prasmi valodu lietot. ◇ *analītisks jautājums; pārbaudes jautājums; reproduktīvs jautājums; retorisks jautājums*

▷ arī *atbilde 1*

2. Pārrunu vai pētījuma priekšmets, risināma pētījuma temats.

jēdziens

a. *concept*

kr. *понятие*

Priekšmetu un parādību vispārināto pazīmju atspoguļojums domāšanā. Jēdziena un vārda nozīmes mījsakars ir viens no valodas semantiskās sistēmas izpratnes pamatjautājumiem.

joma

a. *domain*

kr. *сфера*

Valodas lietojuma vide (vieta, objekti, dalībnieki), kas nosaka valodas līdzekļu izvēli un lietojumu. ◇ *mācību joma; personiskā joma; profesionālā joma; sociālā joma*

K

klausīšanāsa. *listening*kr. *слушание, восприятие на слух*

Runas darbība, viena no valodas pamatprasmēm; process, kurā notiek informācijas uztvere ar dzirdi. Klausīšanās laikā notiek informācijas saņemšana, apjēgšana un interpretēšana atkarībā no klausīšanās mērķa vai norises. ◇ *aktīvā klausīšanās; pasīvā klausīšanās*

▷ arī *izlases klausīšanās; kritiskā klausīšanās; vispārējā klausīšanās*

klausītāja kultūraa. *listening standard; listening culture**kr. *культура слушателя**

Indivīda apzināti kopta spēja uztvert runātāja nolūku, apzināties klausīšanās mērķi, izvēlēties klausīšanās veidu, analizēt un vērtēt dzirdēto informāciju un klausīšanās procesā ievērot neverbālās uzvedības kultūru, piemēram, nepārtraukt runātāju, uzmanīgi klausīties, izrādīt interesi arī ar mīmiku, žestiem, pozu u. c.

▷ arī *lasītāja kultūra; rakstītāja kultūra; runas kultūra; runātāja kultūra; saziņas kultūra; valodas kultūra*

klausītāju kopums ▷ *auditorija 2*

klausītiesprasmea. *listening skill*kr. *навык слушания*

Māka uztvert informāciju ar dzirdi, to apjēgt un interpretēt atkarībā no klausīšanās mērķa, klausīšanās laikā ievērojot klausītāja kultūru.

▷ arī *klausītāja kultūra*

kļūda ▷ *izrunas kļūda; valodas kļūda*

koda jaukšanaa. *code mixing*kr. *смешение кода*

Divu vai vairāku valodu izmantošana saziņā, runātājam neapzināti pārejot no vienas valodas uz otru. Koda jaukšana visbiežāk novērota mutvārdu runā, tajā ietverot citas valodas vārdus, frāzes, teikuma konstrukcijas, gramatiskās formas u. c. Valodas koda jaukšanu var izraisīt valodas lietotāja nepietiekama runas prasme, runas paradumi, valodas lietojuma spējas traucējumi un citi faktori.

▷ arī *koda maiņa*

koda maiņaa. *code switching*kr. *смена кода, переключение кода*

Divu vai vairāku valodu izmantošana saziņā, runātājam apzināti pārejot no vienas valodas vai dialekta uz otru. Pāreja uz citu valodu var notikt daļēji vai pilnībā, koda maiņas amplitūda koda maiņas gadījumā var būt plaša – no atsevišķa vārda līdz runas fragmentam. Valodas koda maiņu izraisa sociāli, politiski vai ekonomiski cēloņi, kā arī situatīvi nosacījumi – tēmas specifika, runas dalībnieku atšķirīgās valodu prasmes, nepieciešamība nosaukt mazpazīstamu jēdzienu, īpašs starpkultūru diskurss u. c.

▷ arī *koda jaukšana***kodēšana**a. *coding*kr. *кодирование*

Informācijas pārveidošana citā, kādiem iepriekš pieņemtiem noteikumiem atbilstošā veidā. Pretējs process – atkodēšana. ◇ *skaņas kodēšana; vārda kodēšana; teksta kodēšana*

▷ arī *atkodēšana***kods**a. *code*kr. *код*

1. Kodēšanas sistēma, kas ļauj katrai informācijas daļai piešķirt savu kodējumu – noteiktu zīmi vai zīmju kopumu. ◇ *Morzes ābece; Braila raksts*

▷ arī *valoda*

2. Simbols, zīme, ar ko īsuma vai slepenības dēļ aizstāj citu apzīmējumu un nosaukumu un ko izmanto informācijas pārraidē, apstrādē, glabāšanā. Par valodas kodu sauc valodai vai valodu grupai piešķirtu ciparu vai burtu identifikatoru. Parasti lieto ISO 639 kodus, piemēram, latviešu valodas kods ir ISO 639-1: LV. Kodēšanu izmanto arī valodas testos. ◇ *personas kods; svītru kods; telefona kods; valodas kods; valsts kods*

▷ arī *kodēšana***kognitīvais līmenis** ▷ *izziņas līmenis***kolektīvā divvalodība, kolektīvais bilingvisms**a. *collective bilingualism*kr. *коллективное двуязычие, коллективный билингвизм*

Divu valodu izmantošana vienā valodas kolektīvā. Kolektīvā divvalodība pastāv, ja individuālā divvalodība sabiedrībā ir pietiekami izplatīta un starp abu runātāju kolektīviem ir tieši kontakti.

▷ arī *agrīnā divvalodība; asimetriskā divvalodība; individuālā divvalodība; līdzsvarotā divvalodība; secīgā divvalodība*

kolektīvā valodas apguve

a. *community language learning*

kr. *коллективное изучение языка*

Pieeja, saskaņā ar kuru valodu, visbiežāk svešvalodu, apgūst, izmantojot dažādus psihoterapijas veidus un grupas darba paņēmienus. Mācību procesā tiek nodrošināti dabiski valodas lietojuma apstākļi, radīts pozitīvs emocionāls klimats, veicināta valodas apguvēju interese un motivācija. Mācības tiek organizētas nelielās grupās, valodas apguvēji aktīvi sadarbojas, kolektīvi veic mācību uzdevumus, palīdz viens otram, kopīgi atbild par darba rezultātu. Valoda tiek apgūta saziņas vajadzībām. Mācību procesā netiek izmantota starpniekvaloda.

kolektīvais bilingvisms ▷ *kolektīvā divvalodība*

komentārs

a. *comment*

kr. *комментарий*

Lietišķs, zinātniski pamatots paskaidrojums, paskaidrojoša vai vērtējoša (arī – kritiska) piezīme, piebildums par tekstu, tajā paustajiem jautājumiem, atbildēm, aktuāliem notikumiem, procesiem u. tml.; paskaidrojums, spriedums, secinājums par kādu notikumu, pasākumu, tekstu. ◇ *noteikumu komentāri; izteikt komentāru*

▷ arī *replika; runas žanrs*

kompetence

a. *competence*

kr. *компетентность, компетенция*

Labas zināšanas, izpratne, prasme, pieredze un spējas kādā jomā, jautājumā; valodā – zināšanas par valodu un attieksme pret to, prasme valodas parādības analizēt un vērtēt; laba prasme klausīties, runāt, lasīt un rakstīt, kā arī uztvert un radīt saziņas situācijai, nolūkam, saturam un formai atbilstošu tekstu. Valodu apguvē izšķir vairākus kompetences veidus.

▷ arī *saziņas kompetence; sociokultūras kompetence; starpkultūru saziņas kompetence; tekstveides kompetence; valodas kompetence; valodas mācīšanas kompetence; valodas mācīšanās kompetence*

komunikācija ▷ *saziņa*

komunikatīvā gramatikaa. *communicative grammar*kr. *коммуникативная грамматика*

Gramatikas izpētes virziens, kurā apraksta valodas gramatiskās sistēmas elementu nozīmi noteiktu saziņas funkciju izteikšanai. Komunikatīvi orientētā valodu apguvē gramatiskās struktūras izvēlas atbilstoši izteikuma saturam; tās klasificē variatīvos modeļos, piemēro noteiktu saziņas funkciju izteikšanai un apgūst saistībā ar noteiktu valodas lietojuma kontekstu.

▷ arī *funkcionālā gramatika; gramatika***komunikatīvā kompetence** ▷ *saziņas kompetence***komunikatīvā pieeja**a. *communicative approach*kr. *коммуникативный подход*

Valodas apguves veids, kas paredz mērķtiecīgi organizētā valodas mācību procesā pilnveidot saziņas prasmes. Komunikatīvo pieeju izmanto vairāku līmeņu mācību programmās, kurās ietverts valodas apguvēja prasmēm, spējām, zināšanām, vajadzībām un interesēm piemērots mācību saturs. Saziņas prasmes pilnveido, uzsverot dažādu kompetences veidu (saziņas, valodas, sociokultūras, tekstveides u. c.) lomu valodas un runas apguvē. Izmantojot autentiskai saziņai atbilstošu valodu, mācību procesā tiek veicināta tiešā saskarsme, sadarbīga mācīšanās un valodas apguvēja aktīva līdzdalība mācību mērķu sasniegšanā.

komunikatīvais nolūks ▷ *saziņas nolūks***komunikatīvās darbības teorija** ▷ *saziņas darbības teorija***koncentra princips**a. *spaced repetition principle*kr. *концентрический принцип*

Nosacījumu kopums, kas paredz jau apgūto valodas mācību saturu atkārtot un katrā nākamajā posmā tā apguves līmeni paplašināt.

▷ arī *lineārais princips***konekcionisms**a. *connectionism*kr. *коннекционизм*

Valodas apguves teorija, kas skaidro valodas un domāšanas attīstību, balstoties uz neironu savienojumiem (konekcijām), kuri, runas elementiem atkārtoties, rodas galvas smadzenēs.

konkordancea. *concordance*kr. *конкорданция, конкорданс*

Alfabētisks kādas grāmatas vai noteikta valodas korpusa vārdu un to lietojuma apkaimes rādītājs, kas ļauj fiksēt un analizēt noteiktu vārdu lietojumu un to biežumu tekstā. Konkordanci izmanto, skaidrojot vārda nozīmes vārdnīcās, veidojot valodas apguves mācību saturu, analizējot valodas apguvēju raksturdarbus un jaunus vārdus to lietojumā kontekstā.

konotācijaa. *connotation*kr. *коннотация*

Valodas vienības jēdzieniskā satura stilistisks uzslāņojums, kas piešķir valodas vienības nozīmei jaunas nianses – stilistisku vai emocionālu izteiksmīgumu, tēlainību, runātāja attieksmi, vērtējumu. Konotācija valodā atspoguļo specifiskas kultūras reālijas, atsevišķa indivīda vai sabiedrības grupas runas īpatnības.

▷ arī *denotācija***konstrukts**a. *construct*kr. *конструкт*

Hipotētiska spēja vai garīga pazīme, kuru nevar tieši novērot vai mērīt, piemēram, klausīšanās spēja valodas pārbaudes procesā. Konstruktus izmanto, lai izskaidrotu faktus, kas konstatēti novērojumos.

kontekstsa. *context*kr. *контекст*

Teksts, teksta daļa, kas ir nepieciešama vai pietiekama kādas tekstā lietotās valodas vienības nozīmes noteikšanai. ◇ *kultūras konteksts; lingvistiskais konteksts; mācību konteksts; valodas lietošanas konteksts*

▷ arī *diskurss; runas akts; sociālais konteksts; teksts***kontrastīvā analīze** ▷ *sastatāmā analīze***kontrastīvā lingvistika** ▷ *sastatāmā valodniecība***kontrolē**a. *control*kr. *контроль*

Valodas apguves un lietojuma sistematiska uzraudzība vai pārbaude, lai vadītu mācību procesu vai pārbaudītu tā rezultātu. To var veikt pats valodas apguvējs

vai skolotājs, izmantojot gan formālus, gan neformālus pārbaudes līdzekļus un paņēmienus. ◇ *kontroldarbs; kontrolsaraksts*
▷ arī *pārbaude; vērtēšana*

kreativitāte ▷ *radošums*

kritiskā klausīšanās

a. *critical listening*

kr. *критическое прослушивание*

Klausīšanās veids, kuru izmanto klausītājs, lai klausīšanās procesā izvērtētu dzirdēto, izteiktu un pamatotu savu viedokli.

▷ arī *izlases klausīšanās; vispārējā klausīšanās*

kultūršoks

a. *culture shock*

kr. *культурный шок*

Spēcīga diskomforta, baiļu un nedrošības reakcija, ilgstoša spriedze, ko izraisa atrašanās nepazīstamas valodas un kultūras vidē. Kultūršoku var pārvarēt, iepazīstot jauno kultūru un apgūstot svešo valodu. Kultūršoks var rasties arī pēc ilgstošas prombūtnes, atgriežoties savā ierastajā kultūrvidē.

▷ arī *lingvistiskais šoks*

kultūrvide

a. *cultural context*

kr. *культурная среда*

Cilvēku veidota un kopta sabiedriskā telpa, kurā noteikta sabiedrība vēsturiski attīstījusi savu saimniecisko darbību un kultūru, radījusi materiālās un garīgās vērtības, piekopusi noteiktu dzīvesveidu, veidojusi uzvedības, attiecību un saskarsmes normas. Vide, kas rosina kultūras vērtību, normu un dzīvesziņas apguvi. Valodu apgūvē kultūrvides izzināšana un prasme tajā iekļauties ir viens no mācību satura svarīgākajiem jautājumiem.

К

ķermeņa valoda

a. *body language*

kr. *язык тела*

Apzināta vai neapzināta mīmikas, žestu, stājas, distances izmantošana, lai sniegtu informāciju un parādītu attieksmi pret saziņas priekšmetu un dalībniekiem. Valodas apguves procesā ķermeņa valoda tiek izmantota, lai papildinātu verbālo informāciju vai aizstātu un kompensētu trūkstošās valodas zināšanas.

▷ arī *paralingvistika*

L

labošana ▷ *pārlabošana*

lasīšana

a. *reading*

kr. *чтение*

Runas darbība, viena no valodas pamatprasmēm; process, kurā notiek iespējā vai rakstītā vārdā vai tekstā ietvertās informācijas uztvere, sapratne, izpratne un novērtēšana. ◇ *apzināta lasīšana; izteiksmīga lasīšana; lasīšanas kultūra; lasīšanas prasme; lasīšanas tehnika; lasīšanas veicināšana*

▷ arī *lasīšanas veids*

lasīšana iedziļinoties, detalizētā lasīšana

a. *detailed reading*

kr. *подробное чтение*

Lasīšanas veids, ko izmanto, lai uztvertu visu tekstu, to saprastu un izprastu, ja nepieciešams, – arī iegaumētu.

▷ arī *caurlūkošana; pārlūkošana*

lasīšanas raitums

a. *reading rate*

kr. *беглость чтения*

Spēja veikli un bez kļūdām izlasīt noteiktu zīmju skaitu noteiktā laikā un izprast izlasīto. Lasīšanas raitums ir izteikti individuāls, jo tas atkarīgs no lasītāja runas tempa un rakstura, lasīšanas pieredzes, tekstā paustā satura.

▷ arī *raitums; runas raitums*

lasīšanas traucējums ▷ *disleksija*

lasīšanas veids

a. *type of reading*

kr. *форма чтения; способ чтения*

Paņēmienu kopums, ko izmanto lasīšanas procesā atkarībā no lasīšanas mērķa un uzdevumiem, piemēram, izlases lasīšana; klusā lasīšana; lasīšana kori; lasīšana „ķēdītē”; lasīšana lomās; lasīšana, izrakstot informāciju, veicot atzīmes uz lappuses malām; lasīšana ar pasvītrojumiem; lasīšana, prognozējot notikumu gaitu, u. c.

▷ arī *caurlūkošana; lasīšana iedziļinoties; pārlūkošana*

lasītāja kultūra

a. *reading culture**

kr. *культура читателя**

Indivīda apzināti kopta spēja lasīt atbilstīgi lasīšanas mērķim un lasīšanas procesā ievērot ētiskās un estētiskās normas.

▷ arī *klausītāja kultūra; rakstītāja kultūra; runas kultūra; runātāja kultūra; saziņas kultūra; valodas kultūra*

lasītprasme

a. *reading skill*

kr. *навык чтения*

Māka atveidot skaņas ar burtiem, savienot burtus vārdos, uztvert, izprast, analizēt un novērtēt rakstītu tekstu, apzināties lasīšanas mērķi un izvēlēties atbilstīgu lasīšanas veidu, ievērojot lasītāja kultūru. Svarīgākie lasītprasmes kvalitātes rādītāji ir apzinātība, pareizība, izteiksmīgums (skaļi lasot) un lasīšanas temps. ◇ *lasītprasmes kvalitāte; lasītprasmes līmenis; lasītprasmes pārbaude; lasītprasmes pilnveide*

▷ arī *lasītāja kultūra*

leksika

a. *vocabulary; lexis*

kr. *лексика*

Valodas vārdu krājums kopumā; arī – indivīdam, kādas sociālās vai profesionālās grupas darbības jomai raksturīgs vārdu krājums. Leksikas apguve un bagātināšana, vārdu izvēle un atbilstošs to lietojums tekstā ir viens no valodas apguves satura pamatjautājumiem. Leksikas atlasi un apguvi organizē, balstoties uz vārdu lietojuma tematiskajām grupām, gramatiskajām pazīmēm, saziņas funkcijām, biežuma rādītājiem un citiem kritērijiem. ◇ *leksikas grupa; leksikas slānis*

▷ arī *vārdu krājums*

leksikoloģija

a. *lexicology*

kr. *лексикология*

Valodniecības apakšnozare, kurā pēta vārdu, tā leksisko nozīmi, cilmi, stilistiskā lietojuma īpatnības, kā arī valodas leksisko sistēmu kopumā un leksikas grupas pēc to vēsturiskā, sociālā, profesionālā, teritoriālā iedalījuma pazīmēm. Mācība par vārdu un tā lietojuma nosacījumiem ir viens no valodas apguves mācību satura pamatjautājumiem.

līdzsvarotā divvalodība, harmoniskais bilingvisms

a. *harmonious bilingualism*

kr. *гармонический билингвизм, гармоническое двуязычие*

Prasme lietot divas valodas vienlīdz labā līmenī neatkarīgi no runas situācijas.

▷ arī *agrīnā divvalodība; asimetriskā divvalodība; individuālā divvalodība; kolektīvā divvalodība; secīgā divvalodība*

līdzsvarotais bilingvisms ▷ līdzsvarotā divvalodība

lietišķais stils

a. *formal business style*

kr. *прикладной стиль речи*

Funkcionāls valodas paveids, ko lieto oficiālos darījumu dokumentos. Lietišķajā stilā lieto emocionāli neitrālus izteiksmes līdzekļus, bieži arī internacionālistismus. Šo stilu raksturo standartizēta, maksimāli unificēta izteiksme, stingras un lēni mainīgas normas, izteiksmes līdzekļu ekonomija, speciālizētas leksikas un standartizētu runas konstrukciju lietojums.

▷ arī *funkcionālais stils*

lietpratība

a. *expertness; proficiency*

kr. *опытность; компетентность*

Uz kompetenci balstīta prasme savas zināšanas, izpratni un pieredzi izmantot konkrētā darbībā. Spēja valodu prasmīgi lietot saziņā neatkarīgi no valodas mācību programmas apguves formālajā izglītībā.

▷ arī *kompetence*

lineārais princips

a. *linear principle*

kr. *линейный принцип*

Nosacījumu kopums, kas paredz valodas mācību saturu izkārtot secīgi, hronoloģiski, vienā līnijā, no tuvākā uz tālāko, no vienkāršākā uz sarežģītāko.

▷ arī *koncentra princips*

lingvistika ▷ valodniecība

lingvistiskā audzināšana

a. *linguistic upbringing*

kr. *лингвистическое воспитание*

Mērķtiecīgi organizēts process, kas virzīts uz personības attīstību, lai tā, baltoties uz zināšanām, izprastu sociālo un kultūras vidi, kurā valoda tiek lietota, būtu spējīga veidot starpkultūru dialogu, ievērotu runas uzvedības, runas etiķetes, gramatikas, stilistikas un citas normas, kā arī etnosa kultūras tradīcijās pieņemtos neverbālos uzvedības modeļus un izrādītu interesi un cieņpilnu attieksmi pret savu un citu etnosu valodu un citām kultūras vērtībām.

lingvistiskā kompetence ▷ valodas kompetence

lingvodidaktika ▷ valodas didaktika

lingvodidaktiskā pieeja

a. *linguodidactic approach*

kr. лингводидактический подход

Valodas apguves veids, kas nosaka valodas mācību satura, mācību metožu un mācību līdzekļu, kā arī mācību organizācijas un sasniegumu vērtēšanas formu izvēli atkarībā no valodas apguves mērķa, uzdevumiem un valodas apguvēja vajadzībām.

▷ arī *analītiski sintētiskā pieeja; funkcionālā pieeja; integrētā pieeja; komunikatīvā pieeja; lingvokulturoloģiskā pieeja; strukturālā pieeja; veseluma pieeja*

lingvodidaktiskais princips

a. *linguodidactic principle*

kr. лингводидактический принцип

Valodas mācību procesa vispārīga pamatprasība, kas nosaka valodas mācību satura, mācību metožu un metodisko paņēmieni, kā arī mācību organizācijas formu un valodas mācīšanas un mācīšanās rezultātu vērtēšanas formu izvēli konkrēta valodas mācību mērķa sasniegšanai.

▷ arī *funkcionalitātes princips; koncentra princips; lineārais princips*

lingvokulturēma

a. *linguo-cultural concept*

kr. лингвокультурема

Valodas vienība (vārds, vārdu savienojums, teikums, teksts), kurā ietverta verbāla un kultūras informācija, kas ļauj uztvert un izprast tautas vērtību sistēmu, tautas domāšanas, psiholoģijas, pasaules izzināšanas pieredzi.

lingvokulturoloģiskā pieeja

a. *linguocultural approach*

kr. лингво-культурологический подход

Valodas apguves veids, kas nosaka valodas mācību satura, mācību metožu, metodisko paņēmieni, mācību organizācijas formu izvēli un izmantošanu, lai nodrošinātu valodas kā etnosa garīgā mantojuma apguvi, iepazīšanos ar attiecīgā etnosa un citu etnosu kultūras faktiem un vērtībām.

▷ arī *lingvodidaktiskā pieeja*

literārā valoda

a. *standard language, literary language*

kr. литературный язык

Sabiedriski atzīts, vēsturiski nostiprinājies visai tautai kopīgs valodas paveids, ar kuru nodrošina mutvārdu un rakstveida saziņu starp dažādu dialektu lietotājiem. Literāro valodu izmanto oficiālā saziņā, to mērķtiecīgi kopj un normē, apgūst skolā, izmanto profesionālā darbībā, lietišķā saskarē, zinātnē, publicistikā, daiļliteratūrā.

M

mācību grāmata, mācībgrāmata

a. *textbook*

kr. *учебник*

Valodas apguvei paredzēts mācību līdzeklis, kurā metodiski izklāstīti mācību priekšmeta satura teorijas un prakses jautājumi, ietverti uzdevumi un vingrinājumi mācību satura apguvei un mācību sasniegumu pārbaudei.

▷ arī *elektroniskais mācību līdzeklis; mācību līdzeklis; metodiskais līdzeklis*

mācību līdzeklis

a. *learning material, study aid*

kr. *учебное пособие*

Valodas apguves programmas īstenošanai nepieciešamā mācību literatūra, uzskates un tehniskie līdzekļi, didaktiskie materiāli un iekārtas, piemēram, uzdevumu krājums, pārbaudes darbu krājums, hrestomātija, vārdnīca, audio-pielikums, videopielikums u. c.

▷ arī *atbalsta materiāli; elektroniskais mācību līdzeklis; mācību grāmata; metodiskais līdzeklis; uzskates līdzeklis*

mācībvaloda

a. *language of instruction, language of tuition*

kr. *язык обучения*

Valoda, kurā iegūst izglītību, apgūst noteiktu mācību programmu vai kura tiek lietota saziņā mācību procesā.

▷ arī *starpniekvaloda*

majoritātes valoda

a. *majority language*

kr. *язык большинства*

Iedzīvotāju vairākuma valoda, kurai valstī parasti ir noteikts oficiālās valodas vai valsts valodas statuss.

▷ arī *nacionālās minoritātes valoda*

marginalizācijaa. *marginalisation*kr. *маргинализация*

Process, kura gaitā sociālās izstumtības, diskriminācijas vai citu apstākļu dēļ noteikta sociālā grupa vai indivīds zaudē saikni ar sabiedrību, savu kultūru un valodu, bet nespēj pieņemt jaunu.

▷ arī *akulturācija; asimilācija 2; separācija*

mazākumtautības valoda ▷ *nacionālās minoritātes valoda*

mediācija ▷ *starpniecība*

mediators ▷ *starpnieks*

mērķgrupaa. *target group*kr. *целевая группа*

Valodas lietotāju kopums, kam raksturīgs noteikts valodas prasmes līmenis, vienotas intereses un vajadzības. Informācija par mērķgrupu (dalībnieku vecumu, dzimumu, tautību, izglītību, arodinteresēm) palīdz veidot valodas mācību saturu un aprobēt šī satura atbilstību valodas apguvēju vajadzībām.

▷ arī *grupa*

mērķvalodaa. *target language*kr. *целевой язык*

Apgūstamā svešvaloda; arī – valoda, kurā tiek tulkots teksts.

▷ arī *avotvaloda; oriģinālvaloda; tulkojumvaloda*

metavalodaa. *metalanguage*kr. *метаязык*

Jēdzienu, terminu, skaņu un grafisko zīmju sistēma, ar ko apzīmē valodas sistēmas īpašības (piemēram, vārdu vai teikumu veidojošos elementus); valoda, ko izmanto pašas valodas aprakstīšanai. Metavaloda nodrošina spēju analizēt, skaidrot un apgūt jaunas valodas. Būtiska metavalodas sastāvdaļa ir termini.

metode ▷ *valodas mācību metode*

metodikaa. *methodology*kr. *методика*

Mācība par metodēm; pedagoģijas apakšnozare, kurā pēta konkrēta mācību priekšmeta mācīšanas un mācīšanās likumsakarības, balstoties uz konkrētā mācību priekšmeta iekšējo loģiku, skolēnu vecumposma un individuālās attīstības īpatnībām, kā arī konkrētām sociālām vajadzībām. ◇ *mācību priekšmeta metodika; mācīšanas metodika*

▷ arī *valodas mācību metodika***metodiskais līdzeklis**a. *methodological aid*kr. *методическое пособие*

Pedagogam paredzēts izdevums, kurā atbilstoši valodas apguves mācību saturam izskaidrotas mācīšanas teorētiskās nostādnes, mācību satura izklāsta un apguves pamatprincipi, aprakstītas mācību darba organizācijas (mācīšanas un mācīšanās) metodes, kā arī attieksmju veidošanas un mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni.

▷ arī *mācību līdzeklis, elektroniskais mācību līdzeklis; uzskates līdzeklis***mijiedarbība; mijiedarbīgums**a. *interaction*kr. *взаимодействие*

Personu tieša saskarsme, savstarpēja iedarbība vienam uz otru, kas ietekmē saskarsmes dalībnieku attieksmes, emocijas, intereses, vajadzības un motīvus. Valodu apgūvē tiek praktizēta aktīva skolēnu mijiedarbība, lai veicinātu sadarbības un efektīvas saziņas prasmes.

▷ *mijiedarbīgums* ▷ *mijiedarbība***minimālisma programma**a. *minimalist programme*kr. *минималистическая программа*

Teorētisko atziņu kopums, ar ko apraksta noteiktu valodas struktūru apguves un lietojuma mehānismu. Saskaņā ar minimālisma programmu valodas kompetenci veido atmiņā esošās valodas konstrukcijas, kuras runātājs lieto kā gatavas frāzes, un runas procesā radītās morfoloģiskās formas un sintaktiskās konstrukcijas, kuras runātājs veido, izmantojot valodas zināšanas.

▷ arī *konkordance*

modelisa. *model*kr. *модель*

Vispārināts paraugs, kas valodas apgūvē tiek regulāri atkārtots, nostiprinās runā un kļūst par pamatu jaunu valodas elementu veidošanai; darbības shēma, kas iegūta, vispārinot pieredzē iegūto informāciju un piemērojot to savām valodas lietojuma vajadzībām.

▷ arī *paraugs***monitorings** ▷ *novērošana***monolingvisms** ▷ *vienvalodība***monologruna**a. *language of monologue*kr. *монологическая речь*

Runas forma – vienas personas runāts teksts; šādas runas atveide literārā vai skatuves mākslas darbā. Monologrunai raksturīgs samērā plašs noteikta satura un uzbūves teksts. Monologrunu izmanto kā māksliniecisku paņēmieni daļl-literatūrā, kur ar literārā tēla runas starpniecību autors pauž noteiktas atziņas vai idejas.

▷ arī *dialogruna; dialogs; monologs***monologs**a. *monologue*kr. *монолог*

Vienas personas runa; valodas sniegums, kas adresēts pašam runātājam vai netiešam adresātam un nav virzīts uz sarunas partnera atbildes reakciju. Monologs parasti ir veidots monologrunas formā. Mācību procesā to izmanto runas darbības attīstīšanai un valodas prasmes pilnveidei.

▷ arī *dialogruna; dialogs; monologruna***morfoloģija**a. *morphology*kr. *морфология*

Valodniecības apakšnozare, kurā pēta valodas morfoloģisko sistēmu – morfēmu struktūru un funkcijas, vārda gramatiskās kategorijas, gramatisko formu veidošanu; arī – morfoloģisko parādību sistēma un apraksts gramatikā.

multilingvisms ▷ *daudzvalodība*

N

nacionālās minoritātes valoda, *mazākumtautības valoda*

a. *national minority language*

kr. *язык национального меньшинства*

Valoda, ko lieto skaitliski mazāka valsts iedzīvotāju grupa un kas atšķiras no valstī lietotās oficiālās (valsts) valodas.

neurolingvistika

a. *neurolinguistics*

kr. *нейролингвистика*

Starpdisciplīna, kurā pēta smadzeņu darbības, valodas un runas attiecības, piemēram, nosaka smadzeņu daļas, kas saistītas ar valodu un runu, pēta pusložu asimetriju, kā arī smadzeņu darbības traucējumu izraisītās valodas lietojuma īpatnības.

neverbālā komunikācija ▷ *neverbālā saziņa*

neverbālā saziņa, *neverbālā komunikācija*

a. *nonverbal communication*

kr. *невербальная коммуникация*

Informācijas apmaiņa, apzināti un/vai neapzināti valodā izmantojot nevis vārdus, bet bezvārdu saziņu – žestus, mīmiku, ķermeņa valodu, skaņas, pauzes un citi.

noraksts

a. *copy*

kr. *копия*

Precīzs teksta oriģināla atveidojums rakstos; rakstudarbs, ko izmanto valodas mācību procesā, lai pilnveidotu apgūto burtu, vārdu un teikumu rakstību, attīstītu rokrakstu, uzmanību, prasmi noformēt tekstu. ◇ *diploma noraksts; izlases noraksts; noraksts ar izlaidumiem; noraksts ar papildinājumiem; noraksts ar pasvītrojumiem; noraksts pēc atmiņas; noraksts pēc parauga*

novērošana, *monitorings*

a. *monitoring*

kr. *мониторинг; наблюдение*

Savas vai apkārtējo runas snieguma ilgstoša vērošana un izvērtēšana. Valodas apguvē runas novērošana ļauj valodas lietotājam kontrolēt valodas producēšanas procesu, runas iedarbību uz klausītāju, labot pārteikšanos vai kļūdainus un neskaidrus izteikumus.

O

oficiālā valodaa. *official language*kr. *официальный язык*

Valoda, kam valstī vai starptautiskajās organizācijās apstiprināts oficiālo dokumentu valodas statuss.

▷ arī *valsts valoda***oriģinālvaloda**a. *original language*kr. *язык оригинала*

Valoda, kurā mutvārdos vai rakstveidā ir radīts teksts.

▷ arī *avotvaloda; mērķvaloda; tulkojumvaloda***ortoēpija** ▷ *pareizrūna***ortogrāfija** ▷ *pareizrakstība***ortogramma**a. *orthogram*kr. *орфограмма*

Skaņas vai morfēmas atveide vārda rakstībā atbilstoši pareizrakstības likumam. Ortogrammu apgūvē īpaša nozīme tiek pievērsta vārda pareizrakstībai neatkarīgi no šī vārda izrunas variantiem, piemēram, vārdā *griezt*.

▷ *pareizrakstība***otrā valoda**a. *second language*kr. *второй язык*

Kādā valstī oficiāli lietota valoda (valsts valoda) vai majoritātes valoda, ko apgūst un lieto minoritātes pārstāvji, kuriem tā nav dzimtā valoda; valodas, kuru secīgi apgūst pēc pirmās (dzimtās) valodas.

P

palatalizācijaa. *palatalization*kr. *палатализация*

Līdzskaņa izrunas mikstinājums, kas rodas, paceļot mēles vidusdaļu pie cietajām aukslējām. Latviešu valodai raksturīgi palatāli līdzskaņi *k*, *g*, *l* un *ŋ*. Latviešu

valodā jāapgūst šo līdzskaņu lietojums atbilstoši pareizrūnas likumiem, īpaši valodas apguvējiem, kuru valodā šādu skaņu nav.

pamatotība

a. *validity*

kr. *обоснованность*

Pārbaudes darba, mācību programmas vai pētījuma pazīme, kas izpaužas kā atbilstība mērķim, lietu, parādību, procesu būtībai, objektīvām vajadzībām, prasībām; pakāpe, kādā pārbaudes darbs, mācību programma vai pētījums ir pamatots, nozīmīgs un lietderīgs un atbilst mērķim. Valodas apguves programmām un pārbaudes darbiem nosaka dažādus pamatotības veidus. Izšķir satura, kritērijatbilstības un konstrukta pamatotību. Pamatotības analīze sekmē pētījuma objektivitāti un drošumu.

▷ arī *konstrukts*

paņēmiens

a. *method; technique*

kr. *способ; прием*

Noteikts, relatīvi stabils, mērķtiecīgi izkopts, atkārtotā lietojumā nostiprināts, apzināti fiksēts veids, kādā notiek valodas apguve, lai sasniegtu valodas mācību mērķi un izpildītu valodas mācību uzdevumus. Mērķtiecīgi virzītu, savstarpēji saistītu paņēmienu kopums veido valodas mācību metodi. ◇ *darba paņēmiens; mācību paņēmiens; metodiskais paņēmiens*

▷ arī *valodas mācību metode*

parafrāze

a. *paraphrase*

kr. *парафраза*

Aprakstoša izteiksme, domas pārstāstīšana saviem vārdiem, vienlaikus saglabājot autora attieksmi un teksta noskaņu.

paralingvistika

a. *paralinguistics*

kr. *паралингвистика*

Valodniecības apakšnozare, kurā pēta neverbālās saziņas (ķermeņa valodas, žestu, sejas izteiksmes, stājas, skatiena) ietekmi uz verbālo saziņu un saziņas rezultātu.

▷ arī *ekstralingvistiska pazīme; ķermeņa valoda; neverbālā saziņa*

paratekstsa. *paratext*kr. *паратекст*

Grāmatas vāka noformējums, autora vārds, virsraksts, priekšvārds, ievads, ilustrācijas vai izmantoto tekstu atsauces, kas tiek pievienoti, sagatavojot tekstu izdošanai. Valodu apgūvē paratekstu izmanto, mācot patstāvīgi izvēlēties grāmatas, kas nepieciešamas savu interešu un vajadzību apmierināšanai, piemēram, liekot uzminēt, kāds varētu būt grāmatas saturs, spriežot pēc vāka noformējuma vai virsraksta.

paraugsa. *pattern*kr. *образец*

Piemērs, kā veikt līdzīgas darbības; tas, ko vēlams atdarināt; priekšzīme. Valodas apguve balstās uz valodas prasmju pārņemšanu no valodas pratēja, kuru valodas apguvējs atdarina, pārņemot runātājam raksturīgo izrunu, vārdu lietojumu un sintaktiskās konstrukcijas.

▷ arī *modelis***pārbaude**a. *control; testing*kr. *проверка*

Valodas zināšanu un prasmju mērījums, ko veic, lai noteiktu valodas apguves līmeni. Pārbaudes veidi ir kontroldarbs, ieskaite, eksāmens. Pārbaudes kvalitāti nosaka, aprēķinot mērījuma drošumu un izvērtējuma pamatotību.

▷ arī *eksāmens***pareizība**a. *correctness*kr. *правильность*

Valodas elementu lietojums atbilstoši sabiedrībā pieņemtām normām un noteikumiem. Novirze no normas tiek uzskatīta par kļūdu un tiek sodīta, piemēram, zināšanu pārbaudē samazinot iegūto punktu skaitu. ◇ *gramatiskā pareizība; rakstīšanas pareizība*

▷ arī *precizitāte***pareizrakstība, ortogrāfija**a. *spelling, orthography*kr. *правописание, орфография*

Rakstu valodas konvencionālo noteikumu sistēma; normu kopums, kas nosaka burtu, vārdu un teikumu pareizu rakstību. ◇ *pareizrakstības normas*

▷ arī *ortogramma*

pareizrūna, ortoēpijaa. *orthoepey*kr. *орфоэпия*

Izrunas konvencionālo noteikumu sistēma; normu kopums, ko paredzēts ievērot runas praksē. ◇ *pareizrūnas normas*

▷ arī *izrūnas kļūda***pārklaušanās**a. *mishearing*kr. *ослышка, ошибка слуха*

Neprecīzi vai nepareizi saklausīta un uztverta informācija. Pārklaušanās rodas, ja saziņas procesā iesaistītam valodas lietotājam nav attīstīta klausīties-prasme vai ir nepietiekamas valodas zināšanas; ja klausītājs nespēj koncentrēt uzmanību, lai uztvertu un saprastu informāciju; ja uztveri traucē fona troksnis, neskaidrs runas sniegums un citi apstākļi.

▷ arī *pārprašana***pārlabošana**a. *repair*kr. *восстановление*

Nevēlamu un negribētu valodas izteiksmes līdzekļu un formu aizstāšana ar vēlamiem, kas var notikt sinhroni runā vai asinhroni rakstos. Valodu apguvē izšķir pašiniciētu labošanu, piemēram, labojot pārteikšanos, un citu iniciētu labošanu, kad sarunas partneris nav sapratis teikto un pārjautā.

pārlūkošanaa. *skimming*kr. *просмотровое чтение*

Ātras lasīšanas paņēmiens, ko izmanto, lai lasīšanas gaitā iegūtu vispārīgu priekšstatu par informācijas avota (laikraksta, žurnāla, grāmatas vai cita plašāka teksta) saturu. Pārlūkojot izdevumu vai tekstu, galvenā uzmanība tiek pievērsta tā tēmas noskaidrošanai, virsrakstiem, grafiskiem izcēlumiem, saturam u. c. Izmantojot pārlūkošanas paņēmienu, iespējams īsā laikā aptvert izdevuma saturu, novērtēt tā lietderību, izvēlēties interesēm un vajadzībām atbilstošu lasāmvielu.

▷ arī *caurlūkošana; lasīšana***pārnese**a. *transfer*kr. *перенос*

Dzimtās valodas ietekme uz mērķvalodu tās apguves procesā. Praksē ir

novērojama starpvalodu pārnese un valodas iekšējā pārnese. Starpvalodu pārnese rodas, apgūstot dzimtās valodas un mērķvalodas sistēmas līdzīgās parādības un izmantojot zināšanas par šīm sakarībām svešvalodas apgūvē. Iekšējā pārnese veidojas, ja iepriekš kādas valodas apgūvē izveidojušās noturīgās iemaņas tiek izmantotas, mācoties vēl kādu citu, jaunu valodu.

▷ arī *interference*

pārprašana

a. *misunderstanding*

kr. *неправильное понимание; неверное толкование*

Dzirdētā vai lasītā teksta satura nepareiza izpratne, ko izraisa nepilnīgas valodas zināšanas, nepazīstama runas situācija, nesaprotams informācijas saturs; mutvārdu runā – arī uztveri traucējoši fona trokšņi vai neskaids runas sniegums.

pārrakstīšana

a. *copying*

kr. *переписывание*

Rakstītprasmes apguves vingrinājums vai pārbaudes uzdevums, kurā valodas apgūvējs pārraksta tekstu, parasti rokrakstā, lai pilnveidotu pareizrakstības prasmes.

pārspriedums

a. *essay*

kr. *рассуждение; эссе*

Teksta tips, kurā secīgi, argumentēti tiek atklātas pārdomas par kādu jautājumu, izsakot vērtējumu un secinājumus. Valodas mācību procesā apgūst prasmī pamatot savu viedokli dažādos veidos, piemēram, izmantojot objektīvus zinātniskos faktus; izmantojot savu vai cita pieredzi; balstoties uz pierādījumiem; loģiski pamatojot sakarības (jēdziens – spriedums – slēdziens). Pārspriedums var būt mākslinieciski kritiska apcere, kurā pausta attieksme pret kādu literatūras vai mākslas parādību, kā arī analītisks pārskats vai pētījums, piemēram, par kādu vēsturisku tematu vai problēmu.

▷ arī *apraksts; eseja; stāstījums; vēstījums*

pārteikšanās

a. *slip of tongue*

kr. *оговорка*

Negribēts izteikums, mutvārdu runas kļūda, kas rodas automatizētā valodas procesā un nav saistīts ar zināšanu vai prasmju trūkumu.

paskaidrojumsa. *explanation*kr. *объяснение*

1. Īss valodas parādības apraksts, ko var sniegt valodas apguvēja dzimtajā valodā vai mērķvalodā, salīdzinot apgūstamās valodas elementus ar attiecīgiem dzimtās valodas elementiem, izmantojot kontekstu, demonstrāciju vai vizuālos materiālus.
2. Lietišķā stila teksts, kurā apraksta izteikuma, darbības vai bezdarbības iemeslu.

paškontrollea. *self-control*kr. *самоконтроль*

Paņēmiens sava runas vai rakstu veikuma kvalitātes pārbaudei, izvērtēšanai un jauna mērķa izvirzīšanai.

pašmācībaa. *self-directed learning*kr. *самостоятельное обучение, самообучение*

Valodas apguvēja paša vadīts mācību process, kas notiek ārpus mācību iestādes, apzināti vai neapzināti apgūstot valodu. Pašmācības veidā apgūtā valoda ir fragmentāra, jo tiek apgūtas tās zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas kādu konkrētu mērķu sasniegšanai.

pašvērtējuma tabulaa. *self-assessment table*kr. *таблица самооценки*

Mācību mērķu un uzdevumu uzskaitījums tabulā, kas atspoguļo valodas apguves zināšanu, prasmju un attieksmju novērtējuma kritērijus. Pašvērtējuma tabula var būt balstīta, piemēram, uz lasāmo tekstu gradāciju no vienkāršākiem un īsākiem uz sarežģītākiem, ļaujot valodas apguvējam apzināties jau sasniegtos un turpmākos mērķus.

▷ arī *pašvērtējums***pašvērtējums**a. *self-assessment*kr. *самооценка*

Sevis, savas runas, rīcības, darbības vai attieksmes vērtējums. Valodu apguvē pašvērtējums tiek izmantots, lai veicinātu valodas apguvēja patstāvību, nosakot savus valodas apguves mērķus un līdzekļus un tādējādi pastiprinātu motivētību un mācību efektivitāti.

▷ arī *pašvērtējuma tabula*

pēcābece posmsa. *post-ABC learning stage**kr. *послебукварный период*

Rakstpratības pamatu apguves perioda daļa, kuras mācību mērķis ir pilnveidot rakstpratību atbilstīgi individuālajām vajadzībām, izkopt klausītāja, runātāja, lasītāja un rakstītāja kultūru.

▷ arī *ābece; ābece posms; pirmsābece posms*

pēctecībaa. *sequencing*kr. *последовательность*

Secība valodas mācību saturā, ko nosaka valodas apguves līmeņi un kas paredz pakāpenisku pāreju no vienkāršākā uz sarežģītāko: no īsāka teksta uz garāku, no biežāk lietojamās leksikas uz retāk lietojamu, no lēnākas runas uz ātrāku, no zemākas kognitīvās noslodzes uz augstāku.

pieeja ▷ *lingvodidaktiskā pieeja*

pilnīga iegremdēšana, submersijaa. *full immersion*kr. *полное погружение*

Otrās valodas vai svešvalodas apguves process, kurā mācības notiek tikai apgūstamajā valodā, nesniedzot atbalstu valodas apgūvējam viņa dzimtajā valodā.

▷ arī *daļēja iegremdēšana; iegremdēšana*

pirmā valodaa. *first language*kr. *первый язык*

Valoda, kuru hronoloģiski apgūst pirmo. Parasti tā ir dzimtā valoda.

▷ arī *dzimtā valoda*

pirmsābece posms*a. *pre-ABC learning stage*kr. *добукварный период*

Rakstpratības pamatu apguves perioda daļa, kuras mācību mērķis ir diagnosticēt indivīda valodas un runas attīstības līmeni, pilnveidot prasmi saklausīt un pareizi artikulēt vārdos skaņas, tās diferencēt un sagatavoties rakstpratības apgūvei.

▷ arī *ābece; ābece mācība; ābece posms; pēcābece posms*

plānsa. *plan*kr. *план*

Kāda vēl veidojama teksta, darbības vai objekta tekstuāls vai vizuāls modelis; kāda satura posmu secīgs uzskaitījums, kas ļauj spriest par attiecīgo saturu kopumā; teksta daļa, kur sistematizētā veidā pēctecīgi minēti tekstā ietvertie jautājumi. ◇ *domraksta plāns; mācību stundas plāns; saliktais plāns; teksta plāns; vienkāršais plāns*

pragmatikaa. *pragmatics*kr. *прагматика*

Valodniecības nozare, kurā atbilstoši praktiskajām vajadzībām pēta attieksmes starp zīmju sistēmām un to lietotājiem, piemēram, cilvēku mijiedarbību ar zīmju, tai skaitā ar valodas, starpniecību. Lingvistiskā pragmatika pēta valodas lietojumu saziņā: saziņas nosacījumus, runas aktus, izteikumu nozīmes maiņu atkarībā no situācijas u. c.

prasmē ▷ *valodas prasme*

prasmīgumsa. *skilfulness*kr. *умение*

Māka sazināties, prasmīgi lietojot valodas līdzekļus savu mērķu sasniegšanai. Prasmīgumu iegūst, ilglaicīgi un mērķtiecīgi lietojot valodu kādā jomā un sasniedzot augstu valodas apguves līmeni.

precizitātea. *accuracy*kr. *точность*

Pilnīga atbilstība normai, prasībām, uzdevumam. ◇ *uzdevuma izpildes precizitāte*
▷ arī *pareizība*

preskriptīvismsa. *prescriptivism*kr. *прескриптивизм*

Valodniecības virziens, kurā nodarbojas ar valodas rakstības un runas standartizēšanu. Preskriptīvās valodniecības ietvaros izstrādā, iesaka un pamato pareizrakstības un pareizrunas normas un to lietošanas kārtību. Mūsdienās tiek kritizēta preskriptīvās pieejas absolutizēšana valodu apguves praksē, jo tā veido vienpusīgu valodas apguvēja izpratni par valodas attīstības un lietojuma

procesu, neveicina pilnvērtīgu saziņas un tekstveides kompetences attīstību.

▷ arī *deskriptīvisms*

priekšzināšanas

a. *background knowledge*

kr. *предварительные знания*

Zināšanas, kas izveidojas, iemācoties dzimto valodu vai svešvalodu citas valodas vidē. Priekšzināšanas var būt apzinātas vai neapzinātas. Neapzināto zināšanu apzināšana var strauji celt valodas apguves līmeni.

principu un parametru teorija

a. *principle and parameter theory*

kr. *теория принципов и параметров*

Gramatikas teorija, kurā pēta un skaidro kopīgo un atšķirīgo valodās: tā uzskata, ka visās valodās izmanto vienus un tos pašus gramatikas principus (piemēram, visās valodās skaņas dalās patskaņos un līdzskaņos), bet katrai valodai ir atšķirīgi parametri, kas raksturo noteiktas valodas īpatnības (piemēram, latviešu valodai raksturīgs mīkstinātais līdzskanis *ķ*). Apgūstot vienu valodu, vienlaikus apgūst citu valodu pamatprincipus, un tas atvieglo jaunu valodu apguvi.

proaktīvā runa

a. *proactive speech*

kr. *проактивная речь, инициативная речь*

Runas akts, kurā atbilstīgi savam nolūkam runātājs formulē izteikuma saturu un izvēlas izteikumam atbilstošus valodas līdzekļus.

▷ arī *reaktīvā runa*

procesualitātes teorija

a. *processability theory*

kr. *теория процессуального подхода**

Kognitīva valodu apguves teorija, kas atzīst, ka valoda tiek apgūta iepriekš paredzamā kārtībā, kuru nosaka katras valodas struktūras producēšanai nepieciešamais kognitīvo darbību skaits.

profesiolekts

a. *trade dialect, professionlect*

kr. *профессиолект, профессиональный язык*

Valodas paveids, kas raksturīgs noteiktai profesionālai grupai, piemēram, jūrniekiem, mediķiem, būvniekiem, kuri ikdienā lieto ar attiecīgo jomu saistītu speciālo leksiku un frazeoloģiju.

▷ arī *dialekts; sociolekts*

psiholingvistikaa. *psycholinguistics*kr. *психолингвистика*

Lingvistikas un psiholoģijas robežzinātne, kurā pēta valodas uztveres, producēšanas un arguves psiholoģiskos procesus, tai skaitā arī iekšējo runu un dažādus valodas traucējumus, piemēram, afāziju, aleksiju, agrāfiju, agramatismu. Psiholingvistikas pētījumu rezultātā tiek izveidoti valodas lietojuma modeļi, kurus izmanto datorlingvistika, lai radītu valodas uztveres un producēšanas datorprogrammas, un kognitīvā lingvistika, lai klasificētu valodas struktūras.

publicistikas stilsa. *publicistic style*kr. *публицистический стиль*

Funkcionāls valodas paveids, ko lieto laikrakstos, žurnālos, elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos, publicistiska rakstura grāmatās, radio un televīzijas pārraidēs, dažādās runās, piemēram, preses apskatā, intervijā, reportāžā u. c. Publicistikas stilā izmanto gan zinātniskā stila, gan daiļliteratūras, gan sarunvalodas stila elementus. Publicistikas stila raksturīgākās pazīmes ir aktualitāte, mērķtiecīgums, konkrētība, plašs mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu lietojums, daudz īpašvārdu, plašāk pazīstamu terminu un profesionālismu, skaitļu, citātu un saīsinājumu.

▷ arī *funkcionālais stils***publiskā runa**a. *public speech*kr. *публичное выступление*

Literārās valodas normām atbilstoša mutvārdu runa, kuru lieto publiskajā saziņā auditorijas priekšā. Koptas publiskās runas vispārīgās iezīmes ir mērķtiecība, saprotamība, dzirdamība un atbilstība klausītāju interesēm, zināšanām un vajadzībām.

▷ arī *runātāja kultūra***pūrisms**a. *purism*kr. *пуризм*

Pārmērīga tieksme izvairīties savā runā no citu valodu, dialektu, sociolektu elementiem un jaunveidojumiem; pārspīlēts standartizētu valodas normu lietojums visās saziņas situācijās.

pusvalodība, semilingvisms**a.** *semilingualism***kr.** *полязычие*

Stāvoklis vai situācija, kad divvalodīga indivīda abu valodu pasme ir nepilnīga. Pusvalodības cēloņi ir dažādi, piemēram, dzimtās un otrās valodas apguve notiek nelabvēlīgos sociālos un ekonomiskos apstākļos, indivīdam ir runas traucējumi.

▷ arī *asimetriskā divvalodība*

R**radošums****a.** *creativity***kr.** *креативность, творческие способности*

Personības spēja radīt jaunas materiālās un garīgās vērtības; īpašība, kam raksturīga oriģinalitāte, bagāta fantāzija, elastīga situācijai atbilstīga rīcība, spēja radīt jaunas idejas, drosmīgi rīkoties, pieņemt lēmumus u.tml. Valodas mācību procesā radošums izpaužas kā indivīda spēja elastīgi radīt un izmantot valodas un runas līdzekļus atbilstīgi saziņas situācijai. ◇ *darbības radošums; domāšanas radošums; rakstodarba radošums*

raitums**a.** *rate***kr.** *беглость*

Dažiem runas darbības veidiem – lasīšanai un runāšanai – piemītoša īpašība, kas izpaužas kā spēja risināt attiecīgo procesu nepieciešamā ātrumā.

▷ arī *lasīšanas raitums; runas raitums*

rakstība**a.** *writing***kr.** *письменность*

Rakstisku sazināšanās līdzekļu sistēma, ko veido rakstzīmju kopums un to izmantošanas principi. Rakstība aptver grafēniku, pareizrakstību jeb ortogrāfiju un pieturzīmju lietojumu. ◇ *fonētiskais un morfoloģiskais rakstības princips; gotu rakstība; vecā un jaunā rakstība*

▷ arī *grafēnika; pareizrakstība*

rakstīšana**a.** *writing process***kr.** *написание*

Runas darbība, viena no valodas pamatprasmēm; process, kurā notiek domu izteikšana vai mutvārdu runas atveidošana rakstos, izmantojot īpašas zīmes un noteiktus raksta tehnikas paņēmienus. Valodas mācības procesā rakstīšana paredzēta pareizrakstības un pieturzīmju lietošanas noteikumu apguvei, teksta satura plānošanai, tā rediģēšanai, noformēšanai atbilstīgi mērķim, adresātam un citām prasībām, arī – rokraksta attīstīšanai.

▷ arī *rakstība*

rakstīšanas traucējums ▷ *disgrāfija*

rakstītāja kultūra

a. *writing culture**

kr. *культура пишущего**

Indivīda apzināti kopta spēja veidot tekstu rakstos atbilstīgi saziņas nolūkam un adresātam, ievērot pareizrakstības un interpunkcijas normatīvās prasības, stilistiskos nosacījumus tekstā, kā arī konkrēta teksta noformējuma noteikumus.

▷ arī *klausītāja kultūra; lasītāja kultūra; runas kultūra; runātāja kultūra; saziņas kultūra; valodas kultūra*

rakstītprasme

a. *writing skill*

kr. *навык написания*

Māka rakstos sniegt vai gūt informāciju atbilstīgi saziņas situācijai, lietojot noteikta veida burtus, tos savienot vārdos, veidot tekstu, ievērojot rakstītāja kultūru.

▷ arī *rakstītāja kultūra*

rakstpratība

a. *literacy*

kr. *грамотность*

Lasišanas un rakstīšanas, t. i., rakstu, prasme; prasme lasīt un pareizi rakstīt; pretstats – analfabētisms.

▷ arī *rēķinpratība*

rakstpratības apguves metode

a. *literacy method*

kr. *метод освоения грамотности*

Skolotāja un skolēna savstarpējās sadarbības paņēmieni kopums, kāds nepieciešams, lai nodrošinātu lasītprasmes un rakstītprasmes apguvi konkrētajā valodā un lingvistisko audzināšanu.

▷ arī *burtošana; skaņošana; zilbošana*

rakstsa. *script*kr. *письмо*

Noteikta veida grafisko zīmju kopums, ko noteiktā šo zīmju kombinācijā izmanto domu un runas atveidei rakstos attiecīgas informācijas fiksēšanai un tālāk nodošanai.

rakstudarbsa. *written work*kr. *письменная работа*

Plānveidīgi izkārtots domu izklāsts par noteiktu tematu rakstos. Valodas mācību procesā apgūst dažādus rakstudarbus – atstāstījumu, diktātu, domrakstu, sacerējumu, norakstu. Rakstudarbus izmanto arī citu mācību priekšmetu satura apguvei un pārbaudei.

rakstveida mijiedarbībaa. *written interaction*kr. *письменное взаимодействие*

Adresanta un adresāta savstarpējā sadarbība rakstīšanas procesā, kurā notiek iedarbība vienam uz otru un savstarpējā atkarība vienam no otra. Lai saziņa būtu mērķtiecīgāka, mijiedarbības procesā rakstītājiem jābūt gataviem atbilstoši adresāta valodas prasmei, interesēm un vajadzībām mainīt teksta saturu, valodas līdzekļus, teksta stilu vai citus tekstveides nosacījumus.

▷ arī *mijiedarbība***rakstzīme**a. *written character*kr. *письменный знак*

Burts, cipars vai jebkura cita simboliska zīme, kuru izmanto informācijas (datu) grafiskai attēlošanai vai kodēšanai datu apstrādes sistēmās. ◇ *burta rakstzīme; cipara rakstzīme*

▷ arī *grafēma***reaktīvā runa**a. *reactive speech*kr. *реактивная речь*

Runas akts, ar kuru reaģē, atbildot uz sarunas partnera jautājumu, repliku, komentāru, nevis īstenojot paša runātāja saziņas nolūku.

▷ arī *proaktīvā runa***receptīvā darbība** ▷ *uztvērējdarbība*

redīģēšana**a.** *edition***kr.** *редактирование*

Teksta, atsevišķu vārdu vai frāžu pārbaudīšana, precizēšana, salīdzināšana ar paraugu, labošana pirms publicēšanas. Redīģēšana ir viens no metodiskajiem paņēmieniem tekstveides mācībā.

referāts**a.** *report***kr.** *реферат; доклад*

Sistēmisks, izvērstis teorētisko atziņu apkopojums par noteiktu tematu mutvārdos un rakstos; publiski ziņojums par noteiktu tematu apspriedē, sanāksmē, konferencē, kongresā u.tml.; priekšlasījums. Valodas un citu mācību priekšmetu satura apguves procesā referātu raksta un lasa, lai mācītos analizēt faktus, notikumus, teorētiskajā literatūrā apgūtās atziņas, pētījuma rezultātus, izteikt vispārīnājumus, ieteikumus, prognozes, publiski uzstāties u. c.

refleksija**a.** *reflection***kr.** *рефлексия*

Apcere, pārdomas, pašizziņa; domu, sajūtu un pārdzīvojumu izvērtējums; prāta darbība, kurā cilvēks interpretē savu rīcību un tās likumsakarības, pārdomā savu pieredzi un izdara nepieciešamos secinājumus vai labojumus. Izšķir trīs refleksijas līmeņus: darbības analīze atbilstoši tiem principiem un kritērijiem, kas apgūti teorētiskajās zināšanās; kritiska teorētisko principu un kritēriju novērtēšana atbilstoši konkrētai situācijai un vispārīgu vērtību apzināšanās. Valodas mācību procesā refleksiju mutvārdos un rakstveidā izmanto, lai pārliecinātos par prasmi apgūtās zināšanas lietot konkrētās saziņas situācijās, paust savu attieksmi pret valodu u. c.

rēķinpratība**a.** *numeracy***kr.** *математическая грамотность*

Prasme rīkoties ar skaitļiem un citiem matemātiskiem jēdzieniem.

▷ arī *rakstpratība*

replika**a.** *remark***kr.** *реплика*

Sarunas laikā sarunas partnerim izteikts īss iestarpinājums, piezīme vai iebilde, kurā pausta reakcija uz partnera runu, darbību, izturēšanos; piezīme vai

izsauciens mācību stundas, lekcijas, diskusijas, referāta u. tml. laikā. Valodas mācību procesā – metodisks paņēmieni, ko izmanto, lai mācītos aktīvi iekļauties saziņas procesā, paust savu attieksmi pret saziņas situāciju, apgūt prasmi izteikt savas domas.

▷ arī *komentārs*

reproduktīvā darbība

a. *reproductive action*

kr. *репродуктивное действие**

Atmiņā saglabātu faktu atveidošana apziņā; konkrēta atmiņā esoša satura (priekšstatu, tēlu, agrāk uztvertu objektu, zīmju, formu) aktualizēšana. Valodas mācību procesā reproduktīvā darbība paredzēta, lai iegaumētu konkrētu informāciju, mācītos runāt, lasīt vai rakstīt pēc parauga.

reproduktīvā runa

a. *reproductive speech*

kr. *репродуктивная речь*

Runas akts, kurā runātājs vai rakstītājs pēc iespējas precīzāk atdarina dzirdēto, redzēto vai lasīto tekstu, tā daļu, atsevišķus vārdus, skaņas.

rezultatīvitate ▷ *atdeve*

rokraksts

a. *handwriting*

kr. *рукопись; почерк*

1. Individuāls burtu un saistīta teksta veidošanas stils; ar roku rakstīta teksta izveides maniere. ◇ *kaligrāfisks rokraksts; skaidrs rokraksts*
2. Ar roku rakstīts, parasti publicēšanai paredzēts teksts; manuskripts.
3. Rakstudarba un citu darbību izpildīšanas individuālo īpatnību, savdabību kopums. ◇ *individuālais rokraksts*

rotaļa

a. *game*

kr. *уџпа*

Nodarbība laika īsināšanai, atpūtai, redzesloka paplašināšanai, pozitīvu attiecību veidošanai. Valodas mācību procesā rotaļa ir viens no metodiskajiem paņēmieniem skaņu artikulācijas, runas ātruma, tembra un citu prasmju apguvei, skaņu izrunas traucējumu novēršanai, valodas un runas attīstībai savstarpējā sadarbībā ar citiem rotaļas dalībniekiem. ◇ *horeogrāfiskā rotaļa; kustību rotaļa; radošā rotaļa; rotaļspēle*

▷ arī *spēle*

rotaļnodarbībaa. *educational game*kr. *игровое упражнение; игровое занятие*

Mācību organizācijas forma darbā ar pirmsskolas un jaunākā skolas vecuma bērniem, lai atbilstīgi viņu vecuma īpatnībām veicinātu brīvu, nepiespiestu fizisko, kognitīvo, sociāli emocionālo un radošo attīstību. Valodas mācību procesā rotaļnodarbībā kā metodiskie paņēmieni tiek izmantotas rotaļas un spēles.

▷ arī *rotaļa; spēle***runa**a. *speech*kr. *речь*

Valodas kā potenciāli cilvēka apziņā esošas abstraktas zīmju sistēmas konkrēta izpaušme tekstā ar maņu orgāniem mutvārdos uztveramā veidā; gan runātā teksta radīšanas process, gan šī procesa rezultāts. Plašākā nozīmē – valodas konkrēta izpaušme gan mutvārdos, gan rakstos. ◇ *ārējā runa; iekšējā runa; izteiksmīga runa; mutvārdu runa; netiešā runa; publiskā runa; rakstu runa*

▷ arī *dialogruna; monologruna; runa; runas kultūra***runas akts**a. *speech act*kr. *речевого акт*

Mērķtiecīga runas darbība, kas mutvārdos vai rakstveidā tiek veikta saskaņā ar noteiktā sabiedrībā nostiprinātām saziņas normām un ko veido viens izteikums vai izteikumu kopums – teksts. Valodas mācību procesā tiek apgūts stāstījuma runas akts (sniedz informāciju par kādu situāciju), pamudinājuma runas akts (rosina adresātu ko darīt), ekspresīvais runas akts (izsaka runātāja psiholoģisko stāvokli), rīcības runas akts (reizē ar izteikumu tiek veikta arī darbība).

▷ arī *runas darbība***runas darbība**a. *speech activity*kr. *речевая деятельность*

Runas izpaušme atbilstīgi saziņas situācijai. Izšķir četrus runas darbības veidus: klausīšanos, runāšanu, lasīšanu un rakstīšanu. Tos uzskata arī par četrām valodas pamatprasmēm. Valodas mācību procesā runas darbības veidus apgūst pakāpeniski un savstarpējā saistībā.

▷ arī *klausīšanās; lasīšana; rakstīšana; runāšana*

runas etiķetea. *etiquette of speech*kr. *речевой этикет*

Runas uzvedības noteikumu, normu kopums, kas jāievēro cilvēku saskarsmē noteiktā sabiedrībā; viena no cilvēku attiecību ārējās izpausmes formām.

runas kultūraa. *culture of speech; speech culture*kr. *культура речи*

Valodas sistēmas potenciālo iespēju un labāko valodas paraugu īstenošana saziņas procesā (runā) atbilstīgi saziņas nolūkam. Runas kultūra ietver vārdu pareizu izrunu un rakstību, runas stilu, neverbālo izteiksmes līdzekļu lietojumu, attieksmi pret saziņas partneri, runas akta atbilstību konkrētajai runas situācijai.

▷ arī *valodas kultūra***runas plūdums**a. *fluency of speech*kr. *беглость речи*

Runas pazīme, kas raksturīga automatizētam valodas lietojumam, kad runātājam ir pietiekams vārdu krājums, lai varētu ātri un efektīvi izvēlēties situācijai vairāk piemērotos vārdus un izteikt tos atbilstoši valodas fonoloģiskajiem nosacījumiem. Runas plūdumu māca atsevišķi no runas pareizības: mācot runas plūdumu, valodas kļūdas nelabo, lai netraucētu plūduma gaitu. Valodas lietojuma pārbaudē plūdumu pretstata runas pareizībai, jo, vairāk pasakot, mēs pieļaujam vairāk kļūdu, tādēļ, vērtējot runu, jāņem vērā gan runas pareizība, gan plūdums.

runas raitumsa. *rate of speech*kr. *беглость речи*

Spēja atbilstošā tempā, pareizi un veikli runāt. Raita runa liecina par runātāja spēju savu domu orientēt ne tikai uz atsevišķu vārdu, bet uz veselu teikumu, tekstu.

▷ arī *lasīšanas raitums***runas uzvedība**a. *speech behaviour*kr. *речевое поведение*

Runas ārējā izpausme atbilstoši verbālās un neverbālās saziņas normām un uzvedības modeļiem, kas nostiprinājušies attiecīgajā kultūrā. Runas uzvedība ietver runātāja valodas līdzekļu izvēli, izturēšanos runas laikā, mimiku, žestus,

pozu, uzvedības etiķeti. Runas uzvedība atkarīga no etniskās piederības, piederības kādai sociālajai grupai, audzināšanas, dzimšanas, dzīves vai mācību vietas, kā arī saskarsmes vides un personības īpašībām. Valodas mācību procesā nozīmīgs uzdevums ir apgūt prasmi koriģēt runas uzvedību, t. i., labot vai precizēt runu atbilstoši mainīgajai saziņas situācijai.

▷ arī *saziņas kultūra*

runas žanrs

a. *genre of speech*

kr. *жанр речи, речевой жанр*

Runas veids, ko nosaka konkrētā valodā nostiprinājušies kanoni atbilstīgi runas situācijai un saziņas mērķim, piemēram, referāts, recenzija, telefona saruna, sporta komentārs, laika ziņas, reklāma. Noteikts runas žanrs var ietilpt vienā funkcionālajā stilā vai arī ietvert vairāku funkcionālo stilu pazīmes.

runāšana

a. *speaking; talking*

kr. *говорение*

Runas darbība, viena no valodas pamatprasmēm; process, kurā notiek domu izteikšana mutvārdos. Valodas mācības procesā apgūst pareizrunu, monologrunu un dialogrunu, kā arī runas kultūru.

▷ arī *dialogruna; klausīšanās; lasīšana; monologruna; rakstīšana; runa; runas kultūra*

runātāja kultūra

a. *speaking culture**

kr. *культура говорящего**

Indivīda apzināti kopta spēja veidot mutvārdu tekstu atbilstoši saziņas nolūkam un adresātam, ievērojot pareizrunas normatīvās prasības un runas uzvedības normas.

▷ arī *klausītāja kultūra; lasītāja kultūra; rakstītāja kultūra; runas kultūra; saziņas kultūra; valodas kultūra*

runātājs

a. *speaker*

kr. *говорящий*

Cilvēks, kurš saziņā vai profesijā izmanto mutvārdu runu; arī – lektors, orators, diktors. ◇ *dzimtās valodas runātājs; prasmīgs runātājs*

runātprasme

a. *speaking skill*

kr. *навык говорения*

Māka lietot un veidot vārdus, tos pareizi izrunājot vai lietojot attiecīgus neverbālos izteiksmes līdzekļus atbilstīgi saziņas nolūkam un saziņas situācijai un ievērojot runātāja kultūru.

▷ arī *runātāja kultūra*

S

sacerējums

a. *composition*

kr. *сочинение*

Autora domu izpauzums vārdos (dzejolī, stāstā, romānā, rakstā u. c.), arī skaņās, vizuālos tēlos u. tml.

▷ arī *domraksts; eseja*

sadarbība

a. *collaboration, co-operation*

kr. *сотрудничество*

Kopīga, mērķtiecīgi organizēta darbība vai savstarpēja palīdzība, izpildot noteiktu uzdevumu, lai sasniegtu izvirzīto mērķi. Valodu apguvē sadarbība tiek izmantota pāru, grupu vai projekta darbā, lai veicinātu valodas apguvēju sociālās darbības prasmes un pilnveidotu viņu saziņas un mācīšanās kompetenci.

◇ *mērķorientēta sadarbība*

sapratne

a. *understanding*

kr. *понимание*

Prāta darbības pirmā pakāpe, kas izpaužas izziņas procesā kā analītiskā domāšana, nodalot esamības priekšmetus, parādības, procesus citu no cita pēc līdzības un atšķirībām un veidojot attiecīgus nojēgumus, spriedumus, secinājumus. Valodas mācību procesā pēc informācijas noklausīšanās vai izlasīšanas sapratnes līmenī cilvēks uztver priekšmetus, dzīvas būtnes, parādības, notikumus, procesus u. tml. un apjēdz to būtību kopumā, neiedziļinoties detaļās, neveicot to analīzi un nepaužot savu attieksmi pret tiem.

▷ arī *domāšana; izpratne; uztvere*

sarežģītība

a. *complexity*

kr. *сложность*

Subjektīvu vai objektīvu apstākļu noteikta pazīme, kas piemīt objektam, procesam, norisei, parādībai u. c., kuru mēģina apzināties, apjēgt, analizēt, izprast. Valodu apguvē – noteikta sarežģītības pakāpe, kas raksturīga mācību saturam,

apgūstamajai kompetencei. Pārvarēt sarežģītus valodas apguves jautājumus var, iegūstot jaunas zināšanas, pilnveidojot noteiktas valodas lietojuma prasmes un zināšanas. ◇ *lingvistiskā sarežģītība*

saruna

a. *conversation; talk*

kr. *разговор*

Mutvārdu saziņa starp divām vai vairākām personām; formāla (profesionāla) vai neformāla (sadzīves) domu apmaiņa par noteiktu tematu. ◇ *lietišķa saruna; sadzīviska saruna; sarunas tēma*

sarunas partneris

a. *interlocutor*

kr. *собеседник*

1. Mutvārdu saziņas procesa dalībnieks; persona, ar kuru notiek saruna.
2. Persona, personu grupa, iestāde u. tml., ar kuru veic lietišķu, profesionālu, zinātnisku sadarbību mutvārdos, piemēram, projektā, darījumu organizēšanā, akadēmisko kontaktu veidošanā.

sarunvaloda

a. *colloquial speech; everyday speech*

kr. *разговорный язык; разговорная речь*

Valodas paveids, ko lieto ikdienas mutvārdu saziņā. Sarunvalodai raksturīgs spontāns lietojums, plašs stilizējošo līdzekļu spektrs, novirzes no literārās valodas normām, specifiska teikuma un teksta uzbūve, daudzveidīgs neverbālās saziņas līdzekļu izmantojums, īpašas ekstralingvistiskās pazīmes. Rakstos sarunvalodu visbiežāk izmanto daiļliteratūrā, kā arī privāta rakstura tekstos – neoficiālās vēstulēs, elektroniskajā sarakstē, dienasgrāmatās u. c.

sarunvalodas stils

a. *colloquial style*

kr. *разговорный стиль*

Funkcionāls valodas paveids, ko lieto ikdienas mutvārdu saziņā. Sarunvalodas stilā izmanto emocionāli ekspresīvus valodas izteiksmes līdzekļus, sarunvalodas vārdus, neliterārajā paveidā – arī neliterāro leksiku, žargonu u. tml. Sarunvalodas stilam raksturīga liekvārdība, reducēti un aprauti izteikumi, vienkāršas sintaktiskās uzbūves teikumi.

▷ arī *funkcionālais stils; sarunvaloda*

sasniegumsa. *achievement*kr. *достижение*

Panākums, kas gūts mērķtiecīgā darbā; kvalitatīvs personas izaugsmes un attīstības apliecinājums. Sasniegumi valodu apguvē ir saistīti ar dažādu valodu apguvi un pilnveidi, pozitīvu mācīšanās motivāciju, vēlmi padziļināt savas zināšanas un aktīvi lietot apgūto valodu saziņā.

sastatāmā analīze, kontrastīvā analīzea. *contrastive analysis*kr. *сопоставительный анализ, контрастивный анализ*

Valodas pētišanas metode, kas balstās uz divu valodu salīdzināšanu un analīzi neatkarīgi no šo valodu radniecības, lai noteiktu salīdzināmo valodu struktūru kopīgās un atšķirīgās pazīmes. Sastatāmo jeb kontrastīvo analīzi 20. gadsimta vidū plaši izmantoja svešvalodu mācību metodikā, lai izskaidrotu sistēmiskās atšķirības starp dzimto valodu un apgūstamo svešvalodu.

sastatāmā valodniecība, kontrastīvā lingvistikaa. *contrastive linguistics*kr. *сопоставительное языкознание*

Valodniecības apakšnozare, kurā neatkarīgi no valodu radniecības salīdzinošā aspektā pēta divu (retāk vairāku) valodu kopīgās un atšķirīgās pazīmes. Viens no sastatāmās valodniecības pētījumu virzieniem ir dzimtās valodas un svešvalodas atšķirīgo pazīmju noskaidrošana un aprakstīšana dažādos valodas sistēmas līmeņos – fonoloģijā, morfoloģijā, vārddarināšanā, leksikoloģijā, sintaksē, tekstveidē. Sastatāmās valodniecības pētījumus plaši izmanto datorlingvistikā, veidojot dažādu valodu tekstu korpusus un izstrādājot tulkojošās vārdnīcas.

satursa. *content*kr. *содержание*

Valodas vienībā (vārdā, teikumā, tekstā), grāmatā (publikācijā, pētījumā, aprakstā), darbībā (mācību procesā, norisē, pasākumā) u. tml. ietvertā doma, būtība, jēga, informācija. ◇ *grāmatas saturs; mācību stundas saturs; satura rādītājs; teikuma saturs*

saziņa, komunikācijaa. *communication*kr. *коммуникация*

Saskarsmes process, kurā personas savstarpēji viens otram, cits citam sniedz informāciju par savām domām, idejām, faktiem, uzskatiem, priekšstatiem,

interesēm, jūtām, noskaņojumu, šim nolūkam izmantojot valodu vai citas zīmes. Saziņa var notikt starp personām, personai pašai ar sevi, tieši vai izmantojot tehniskos līdzekļus – datoru, balssvadības ierīces. Saziņa starp skolotāju un skolēniem, kā arī skolēniem savā starpā sekmē mācību procesa efektivitāti. Valodu apguvē dažādu saziņas veidu, paņēmieni un līdzekļu izmantošana sekmē valodas apguvēja komunikatīvās kompetences pilnveidi. ◇ *mutvārdu saziņa; neoficiālā saziņa; neverbālā saziņa; oficiālā saziņa; rakstveida saziņa*
 ▷ arī *saziņas kompetence; starpkultūru dialogs*

saziņas kompetence, komunikatīvā kompetence

a. communicative competence

kr. коммуникативная компетенция

Prasme sazināties dažādās situācijās pieņemto normu ietvaros, ievērojot saziņā lingvistiskus, psiholoģiskus, sociālus un pragmatiskus nosacījumus. Saziņas kompetence nodrošina spēju sniegt un uztvert informāciju, saprotami interpretēt saņemtā teksta jēgu, sekmīgi sadarboties informācijas apmaiņas procesā. Saziņas kompetenci attīsta visu valodas prasmju – klausīšanās, runāšanas lasīšanas un rakstīšanas – apguves procesā.

saziņas kultūra

a. interaction culture

kr. культура общения

Spēja orientēties saziņas situācijā un lietot atbilstīgus valodas līdzekļus mutvārdos un rakstveidā; prasme ievērot saziņā runas etiķetes un runas uzvedības normas.

▷ arī *runas kultūra; valodas kultūra*

saziņas līdzeklis

a. means of communication

kr. средство общения

Saziņā izmantojamie rīki, instrumenti, resursi, darbības. Saziņu var īstenot ar verbāliem un neverbāliem līdzekļiem, kontaktējoties tieši vai no attāluma, izmantojot mehāniskos līdzekļus, tehniskos līdzekļus, plašsaziņas līdzekļus u. c. Verbālā saziņa notiek mutvārdos un rakstveidā; neverbālā saziņa norisinās bez vārdiem – ar žestu, mīmikas, ķermeņa valodas, dažādu skaņu un citu līdzekļu palīdzību. ◇ *neverbālais saziņas līdzeklis; verbālais saziņas līdzeklis*

▷ arī *saziņas veids*

saziņas nolūks, komunikatīvais nolūks

a. communicative purpose

kr. коммуникативная цель

Nodoms, ar kādu runas partneri iesaistās sarunā, sniedz vai saņem informāciju. Saziņas nolūks nosaka saziņas tematu, valodas līdzekļu izvēli un lietojumu, bieži – saziņas laiku un vietu, arī runas uzvedību.

saziņas situācija

a. communication situation

kr. коммуникативная ситуация

Apstākļi, kuros norisinās saziņa; nosacījumu kopums (saziņas partneri, saziņas saturs, iekšējie nosacījumi, ārējie apstākļi), kas ietekmē un virza saziņas procesu. Saziņas situāciju ietekmē valodas lietotāju saziņas uzvedība un valodas līdzekļu izvēle atbilstoši sarunas partnerim, sarunas tēmai, mērķim un uzdevumam.

▷ arī *situācija*

saziņas veids

a. form of communication

kr. форма общения

Veids, kādā norisinās saziņa un tiek sniegta un saņemta informācija. Saziņas veidus, kas izpaužas verbālā un neverbālā formā, var klasificēt pēc dažādām pazīmēm: pēc runas darbības (mutvārdu, rakstveida), pēc teksta veidošanai izmantotā runas veida (monologs, dialogs), pēc starpniecības runas procesā (tiešā, netiešā), pēc informācijas apmaiņas telpā un laikā (tiešā kontakta un attālinātā), pēc dalībnieku skaita saziņā (starppersonu, grupu, masu), pēc satura orientācijas (informatīva, izglītojoša, izklaidējoša u. c.), pēc formalitātes pakāpes (formāla, neformāla) u. c.

▷ arī *saziņas līdzeklis*

secīgā divvalodība, secīgais bilingvisms

a. sequential bilingualism

kr. последовательное двуязычие, последовательный билингвизм

Prasme saziņā izmantot divas valodas, kuras to lietotājs ir apguvis secīgi vienu pēc otras, piemēram, pirmā valoda kā dzimtā valoda apgūta ģimenē, bet otrā valoda – neformāli (vidē, kopienā) vai formāli (skolā, valodu kursos). Atšķirībā no līdzsvarotās divvalodības vienas (secīgajā divvalodībā – pirmās) valodas prasme parasti ir augstākā līmenī.

▷ arī *agrīnā divvalodība; asimetriskā divvalodība; individuālā divvalodība; kolektīvā divvalodība; līdzsvarotā divvalodība*

secīgais bilingvisms ▷ *secīgā divvalodība*

segmentēšanaa. *segmentation; parsing*kr. *грамматический разбор*

Dzirdētā vai lasītā teksta apstrādes process, kurā atbilstīgi konkrētās valodas gramatiskajai struktūrai teksts tiek sadalīts funkcionāli nozīmīgās struktūrvienībās, piemēram, morfēmās, vārdos, vārdu savienojumos, frāzēs. Sinhronajā tulkošanā – paņēmiens teksta sadalīšanai vienkāršākos fragmentos.

semantikaa. *semantics*kr. *семантика*

1. Valodniecības apakšnozare, kurā pēta un apraksta valodas vienību jēdzienisko saturu un nozīmes. Semantika ir cieši saistīta ar semasioloģiju, kurā padziļināti aplūko valodas vienību leksisko nozīmi.
2. Valodas vienībā ietvertais (izteiktais) saturs, nozīmju kopums. ◇ *gramatiskā semantika; leksiskā semantika; teikuma semantika*

semilingvisms ▷ *pusvalodība*

seminārsa. *workshop*kr. *семинар*

Mācību praktisko nodarbību veids, kurā tās dalībnieki speciālista vadībā apspriež iepriekš sagatavotu tematu, kādu profesionālās darbības vai mācību programmas jautājumu, lasa, klausās un vērtē noteiktā mācību programmā paredzētus referātus un ziņojumus. Valodu apguves praksē seminārus visbiežāk rīko par valodas, literatūras vai kultūras jautājumiem, lai attīstītu valodas apguvēju saziņas un valodas kompetenci, pilnveidotu viņu pētnieciskā darba un patstāvīgā darba prasmi, padziļinātu zināšanas par apgūstamās valodas un ar to saistītu nozaru (literatūras, kultūras, sociālo zinību u. c.) jautājumiem.

▷ arī *darbseminārs*

separācijaa. *separation*kr. *сепарация*

Process, kura gaitā noteikta sociālā grupa vai indivīds, kas sabiedrībā pārstāv citu kultūru un valodu, pilnībā noliedz valdošo kultūru un valodu, izolējas no tās.

▷ arī *akulturācija; asimilācija 2; marginalizācija*

sintaksea. *syntax*kr. *синтаксис*

Valodniecības apakšnozare, kurā pēta vārdu savienojumu, teikumu un teksta gramatisko uzbūvi un tās veidošanas īpatnības. Arī – valodas sintaktisko parādību sistēma un apraksts gramatikā.

situācijaa. *situation*kr. *ситуация*

Noteiktā brīža apstākļu kopums, stāvoklis. Valodu apgūvē – dabiski vai mākslīgi modelēti apstākļi, kuros jārisina noteikts lingvistiskais uzdevums. ◇ *problēmsituācija*; *situācijas izpēte*; *situācijas modelēšana*

▷ arī *saziņas situācija*

skaņas ieraksts, audioierakstsa. *audiorecording*kr. *аудиозапись*

Magnētisks skaņas ieraksts lentē, optisks ieraksts kompaktdiskā, elektronisks ieraksts datora atmiņā vai citā datu nesējā (agrāk – arī mehānisks ieraksts skaņuplatē), ko izmanto informācijas uztverei ar dzirdi. Valodas apgūvē skaņu ieraksts nodrošina iespēju klausīties autentiska teksta paraugus un literāru darbu ierakstus, apgūt skaņu izrunu, mācīties vārdus un frāzes, klausīties un saprast dažāda satura, stila un izpildījuma tekstus, veikt noteiktus klausīšanās uzdevumus. ◇ *audiogrāmata*

skaņošanaa. *phonics*kr. *звуковой метод*

Rakstpratības apguvei izmantojamo paņēmienu kopums, kas paredz vārdā saklausīt skaņas, saskatīt attiecības starp skaņu un burtu, ar apgūtajiem burtiem mācīties lasīt un rakstīt vārdus, teikumus un tekstu. Lasot vārdu, zilbes kā runas vienības robežu var saglabāt, piemēram, *mā-sa*, un var arī nesaglabāt, piemēram, *māsa*. Tā kā rakstpratības apguve notiek pakāpeniski, – vispirms uztver vārdu kā valodas pamatvienību, mācās saklausīt vārdā skaņas, apzīmēt tās ar burtiem (analīze), apgūtos burtus lasīt un rakstīt zilbēs, vārdos, teikumos un tekstā (sintēze), – tad šo metodi sauc arī par analītiski sintētisko skaņošanas metodi.

▷ arī *burtošana*; *rakstpratības apguves metode*; *zilbošana*

sniegumsa. *performance*kr. *исполнение*

Valodas lietotāja mutvārdu vai rakstveida runas izpausme, kas raksturo valodas apguves līmeni; valodas producēšanas process un rezultāts. ◇ *runas sniegums*

sociālais kontekstsa. *social context*kr. *социальный контекст*

Saziņas vide, kas nosaka saziņas tematu, valodas vai valodu lietojumu, valodas stilu, runas uzvedību; valoda, kurā notiek saziņa, piemēram, runāto, rakstīto, elektronisko tekstu veidi. Mācot valodu, valodas lietotājam ir svarīgi saņemt informāciju par sociālo kontekstu, kurā jaunradītais teksts tiks lietots.

▷ arī *diskurss; konteksts; runas akts; teksts*

sociokultūras kompetencea. *socio-cultural competence*kr. *социокультурная компетенция*

Zināšanas un sapratne par sociālo un kultūras vidi, kurā valoda tiek lietota, par kultūras vērtībām un to ietekmi uz valodu un cilvēku savstarpējo saskarsmi. Māka uztvert valodu kā starpkultūru saprašanās un tautas garīgā mantojuma izziņas līdzekli. Prasme šīs zināšanas izmantot, lai, nezaudējot savu etnisko identitāti, sazinātos un saprastos daudz kultūru sabiedrībā.

▷ arī *kompetence*

sociolektsa. *class dialect; sociolect*kr. *социолект; социальный язык*

Valodas paveids, kas raksturīgs noteiktam sabiedrības slānim, atsevišķai sociālai grupai vai ar noteiktu nodarbošanos saistītam runātāju kolektīvam.

▷ arī *dialekts; profesiolekts*

spēlea. *play*kr. *игра*

Ar īpašiem noteikumiem, īpašiem paņēmieniem saistīta nodarbība, izklaidēšanās vai sacensība; noteiktu darbību kopums, ar ko cenšas sasniegt vēlamu rezultātu, izmantojot konkrētas zināšanas, prasmes vai arī apstākļu nejausu sakritību. Valodas mācību procesā spēli izmanto valodas, runas un radošo spēju attīstībai.

◇ *datorspēle; galda spēle; komandas spēle; lomu spēle; rotaļspēle; vārdu spēle*

▷ arī *rotaļa*

starpkultūru dialogsa. *intercultural dialogue*kr. *межкультурный диалог*

Divām vai vairākām kultūrām piederīgu cilvēku sadarbība, kas balstīta uz vienlīdzības un brīvas izpausmes tiesībām un savstarpēju cieņu. Starpkultūru dialogā izmanto gan verbālo, gan neverbālo saziņu. Starpkultūru dialoga kvalitāte atkarīga no personu kultūras identitātes, valodas un dažādu kultūru tradīciju zināšanu un prasmju līmeņa, rakstura īpašībām, sociālajām prasmēm.

starpkultūru izglītībaa. *intercultural education; cross-cultural education*kr. *межкультурное образование*

Mērķtiecīgi organizēta dažādu sava un citu etnosu kultūras tradīciju, paražu, uzvedības normu, valodu apguve; praktisko darbību kopums un rezultāts, ko raksturo izpratne par vispārcilvēciskajām un etniskajām vērtībām; prasme kritiski domāt un rīkoties, būt sociāli aktīvam, uzņemties atbildību par savu rīcību konkrētā kultūrvidē un sabiedrībā kopumā, saglabājot savu etnokultūras identitāti. Starpkultūru izglītībā svarīga ir integrācija, kas, pretstatā asimilācijai, apvieno dažādu kultūru piederīgos, nezaudējot katra kultūras piederību.

starpkultūru saziņaa. *intercultural communication*kr. *межкультурная коммуникация*

Divu vai vairāku atšķirīgām kultūras grupām piederīgu cilvēku saziņa, kurai raksturīgas dažādās kultūrās pieņemto saziņas normu atšķirības.

▷ arī *starpkultūru dialogs***starpkultūru saziņas kompetence**a. *intercultural communication competence*kr. *компетенция межкультурного общения, межкультурная компетенция*

Spēja sazināties ārpus sev pierastās kultūrvides, balstoties uz zināšanām par savu un citām sociālajām un etniskajām grupām un to paradumiem: pētniecības un saziņas prasmi; kritiskās domāšanas prasmi un pozitīvu attieksmi pret nezināmo vidi (zinātkāre, atvērtība un spēja distancēties no sev pierastajiem uzskatiem par kultūru).

starpniecība, mediācijaa. *mediation*kr. *посредничество, медиация*

Saziņas situācija, kad valodas lietotājs neizsaka savas domas, bet darbojas kā

starpnieks starp sarunas partneriem, kuri nespēj viens otru saprast, piemēram, tulkojot divu atšķirīgu valodu lietotāju saziņu. ◇ *starpniecības darbības*

starpnieks, mediators

a. *mediator*

kr. *посредник, медиатор*

Valodas lietotājs, kas, pārzinot saziņas situāciju un valodas vai to variantus, var palīdzēt saziņas partneriem saprasties, piemēram, tulkojot divu dažādu valodu lietotāju saziņu.

starpniekvaloda

a. *intermediary language*

kr. *язык-посредник*

Cita (trešā) valoda, kurā notiek saziņa, tiek sniegtas instrukcijas un paskaidrojumi mērķvalodas apguves procesā. Par starpniekvalodu parasti izvēlas valodas apguvēju dzimto valodu vai valodu, kuru prot visi valodas apguvēji mācību grupā. Tulkošanā – valoda, kuru izmanto mediācijā un ar kuras starpniecību aizgūst vārdus vai citas valodas vienības.

▷ arī *mācībvaloda*

starpvaloda

a. *interlanguage*

kr. *межъязык*

Mainīgs valodas paveids vai lietojums, kurā uz apgūstamo valodu tiek pārnestas runas struktūras no dzimtās valodas vai citas zināmas valodas, veidojot jaunu runas struktūru ar divu vai vairāku valodu pazīmēm.

stāstījums

a. *narration*

kr. *повествование*

Runas darbība, kuras laikā tiek radīts teksts par redzēto, dzirdēto, lasīto, piedzīvoto; brīvs satura izklāsts par noteiktu tematu mutvārdos vai rakstveidā. Valodas mācību procesā stāstījums ir viens no metodiskajiem paņēmieniem saistītas mutvārdu un rakstu runas attīstīšanai un pārbaudei.

▷ arī *apraksts; atstāstījums; atstāstīšana; vēstījums*

stenogrāfija

a. *stenography; shorthand*

kr. *стенография*

Ātrraksts; runas ātrai pierakstīšanai piemērota vienkāršota burtu saīstraksta sistēma, kurā izmantotas īpašas rakstzīmes un saīsinājumi.

▷ arī *ātrraksts; stenogramma*

stenogrammaa. *shorthand record*kr. *стенограмма*

Stenogrāfijas sistēmā pierakstīts teksts.

▷ arī *stenogrāfija***stilistika**a. *stylistics*kr. *стилистика*

Valodniecības apakšnozare, kurā pēta valodas stilus, to funkcionēšanas likumības, saziņas situācijai atbilstošu valodas stilistisko un emocionālo izteiksmes līdzekļu izvēles un izmantošanas iespējas.

stilsa. *style*kr. *стиль*

Laika gaitā izveidojies izteiksmes līdzekļu un paņēmienu un to izmantošanas īpatnību kopums, kura lietošanas izvēle ir atkarīga no saziņas satura, vides un runātāja vai rakstītāja attieksmes.

▷ arī *funkcionālais stils***strukturālā pieeja**a. *structural approach*kr. *структурный подход*

Teorētiskā pieeja valodniecībā, kurā sistematizētā veidā tiek pētīta un aprakstīta valodas struktūra, atsevišķi tās elementi, šo elementu mijiedarbība un funkcionālais veselums. Struktūranalīzes pētījumi ir plaši izmantoti dzimtās valodas mācību satura izveidē. Svešvalodu apgūvē strukturālās pieejas ietvaros vēsturiski ir attīstījušies gramatiskā tulkošanas metode, kā arī audiolingvālā, audiovizuālā un citas metodes.

▷ arī *audiolingvālā metode; audiovizuālā metode; funkcionālā pieeja; gramatiskā tulkošanas metode***submersija** ▷ *pilnīga iegremdēšana***suġestopēdijas metode**a. *suggestopedia*kr. *суггестивный метод*

Svešvalodu apguves paņēmienu kopums, ar kuru, izmantojot dažādus psihoterapijas veidus un veidojot īpašu radošu gaisotni, tiek paaugstināta mācīšanās efektivitāte, uzlabota cilvēka atmiņas darbība, veicināta personības intelektuālā

aktivitāte, interese, motivētība un saziņas prasme. Mācības balstās uz dialogu, oriģināltekstu un dažādu saziņas situāciju apguvi, izmantojot tulkošanu, spēles, kā arī mūzikas, vingrojumu un krāsu terapiju. Lietojot mācībās personības *alterego* tehniku, tiek mazinātas dažādas psiholoģiskās barjeras, radīta drošības sajūta un ticība savām spējām.

svešvaloda

a. *foreign language*

kr. *иностранный язык*

Valoda, kura indivīdam nav dzimtā valoda un kurai apguves vietā nav valsts valodas statusa. Svešvalodu apgūst apzinātā, pedagoģiski organizētā mācību procesā, taču saziņā to parasti nelieto.

T

teksta tips, teksta veids

a. *type of text*

kr. *тип текста*

Teksts ar savu atšķirīgu, noteiktu struktūru un valodas līdzekļu lietojumu. Tekstus var klasificēt pēc dažādām pazīmēm: pēc stila, piemēram, lietišķais teksts (ziņas laikrakstā, problēmraksts, intervija, līgums, darījumu vēstule, reklāmas teksts, informācijas buklets tūristiem, oficiāls apsveikums valsts svētkos, likums u. c.), pēc teksta veidošanai izmantotā runas veida, piemēram, stāstījums, ziņojums, pārskats, referāts; pēc teksta veidošanas un izmantošanas mērķa, piemēram, mācību teksts, lasāmais teksts, u. c.

▷ arī *apraksts; pārspriedums; vēstījums*

teksta veids ▷ *teksta tips*

teksts

a. *text*

kr. *текст*

Mutvārdos izteikts vai rakstveidā fiksēts loģiski strukturēts, funkcionāli vienots jēdzieniski saistītu izteikumu kopums vai atsevišķs izteikums; autora vēstījums, arī piebildes, remarkas (parasti daiļdarbos, publicistiskos sacerējumos).
◇ *autora teksts; dokumenta teksts; īsziņas teksts; lugas teksts; rakstīts teksts; romāna teksts; runas teksts; tipogrāfiski iespiests teksts*

▷ arī *diskurss*

tekstveidea. *text-formation*kr. *построение текста*

Saistīta teksta veidošana atbilstīgi autora saziņas nolūkam, funkcionālā stila un runas žanra prasībām, pareizrūnas un pareizrakstības normām. Valodas mācību procesā tekstveide ir viens no mācību satura jautājumiem.

▷ arī *tekstveides kompetence***tekstveides kompetence, diskursa kompetence**a. *discourse competence*kr. *компетенция дискурса*

Spēja veidot un interpretēt noteikta tipa tekstus atbilstoši saziņas nolūkam, funkcionālā stila un runas žanra prasībām, pareizrūnas un pareizrakstības normām. ▷ arī *diskurss; teksts; tekstveide*

tēmaa. *theme*kr. *тема*

Apzīmējums vienotam plašākam jautājumu lokam, par kuru notiek saruna, ko aplūko rakstītā tekstā, atspoguļo mākslas darbā. Izmantojot daudzveidīgas tēmas valodas apgūvē, tiek padziļinātas valodas apgūvēja zināšanas un pilnveidota viņa pieredze lietot valodu dažādās saziņas situācijās.

tematsa. *theme; topic*kr. *тема*

Rakstnodarba (sacerējuma, pētījuma, referāta, literāra darba) vai mutvārdu runas (priekšlasījuma, stāstījuma) satura pamatidejas formulējums; jautājums, par ko runā un raksta. ◇ *sarunas temats; referāta temats; sacerējuma temats*

testelementsa. *item*kr. *элемент проверки*

Katrs pārbaudāmais testa jautājums, par kuru var saņemt atzīmi vai punktus.

tests▷ *valodas tests***tiešā metode**a. *direct method*kr. *прямой метод*

Svešvalodas apguves paņēmieni kopums, kurā nav paredzēts izmantot starpniekvalodu: vārdi tiek skaidroti kontekstā vai ar mīmikas, demonstrējuma vai priekšmetu palīdzību. Gramatika tiek apgūta induktīvi, valodas apguvējiem likumus veidojot pašiem. Valodas apguvi sāk ar klausīšanās un runas prasmju apguvi, pēc tam apgūst lasīšanas un rakstīšanas prasmes.

transkripcija

a. *transcription*

kr. *транскрипция*

Valodas skaņu pieraksts, izmantojot īpašas zīmes. Valodas apgūvē lieto fonētisko transkripciju, kas iespējami precīzi atspoguļo izrunu. Transkripcija palīdz izprast valodas ortogrāfiskās īpatnības, apgūt burtu un skaņu atbilstmi, atveidot runu svešvalodā.

▷ arī *transliterācija*

transliterācija

a. *transliteration*

kr. *транслитерация*

Vienas valodas grafētikas sistēmā rakstītu vārdu atveide ar citas valodas grafētikas sistēmas līdzekļiem, piemēram, a. *schizophrenia* – latv. *šizofrēnija*.

▷ arī *transkripcija*

tulkojums

a. *translation*

kr. *перевод*

Vārda nozīmes vai teksta jēdzieniskā saturs atveidojums no oriģinālvalodas tulkotumvalodā; tulkots oriģinālteksts vai atsevišķs vārds. ◇ *literārs tulkotums*; *precīzs tulkotums*

tulkotumvaloda

a. *target language*

kr. *язык перевода*

Apgūstamā svešvaloda vai valoda, kurā tiek tulkots teksts.

▷ arī *avotvaloda*, *mērķvaloda*; *oriģinālvaloda*; *tulkotums*

tulkošana

a. *translation*

kr. *перевод*

Vienas valodas (oriģinālvalodas vai avotvalodas) vārda nozīmes vai teksta jēdzieniskā saturs atveidošana citā valodā (tulkotumvalodā). Tulkošanas mērķis ir panākt oriģinālvalodas teksta saturs un lietoto vārdu nozīmju iespējami

precīzāku pārnesi tulkojuma valodā. Atsevišķās svešvalodu apguves metodēs (piemēram, gramatiskajā tulkošanas metodē) tulkošana ir viens no svarīgākajiem mācību paņēmieniem, kas palīdz valodas apguvējam precīzāk izprast vārdu nozīmi, gramatisko formu un sintaktisko konstrukciju atbildes starp dzimto valodu (vai starpniekvalodu) un apgūstamo svešvalodu (mērķvalodu).

◇ *mutiskā tulkošana; rakstiskā tulkošana*

U

uzdevums

a. task

kr. *задание; задача*

Mācību paņēmieni, ar kuru personai vai personu grupai uzdod veikt kādu darbu vai darbību, iepriekš norādot precīzus izpildes noteikumus; norādījumu, iedevuma un sagaidāmās atbildes nosacījumu kopums valodas apguves vai pārbaudes situācijā, piemēram, lasīšanas uzdevums ar vairākiem daudzizvēļu elementiem, kuri atbilstoši instrukcijai pareizi jānosaka. ◇ *ievietošanas uzdevums; individualizēts uzdevums; komunikatīvs uzdevums*

▷ arī *iedevums; atdevums*

uzmetums

a. draft

kr. *набросок; черновик*

Sākotnējais teksta variants, kas parasti vēl ir rediģējams un labojams; galveno ideju fiksējums. Valodas mācību procesā šo paņēmieni izmanto, apgūstot tekstveidi. ◇ *domraksta uzmetums, sacerējuma uzmetums*

uzskates līdzeklis

a. visual aid

kr. *наглядное пособие*

Mācību materiāls, kuru demonstrē mācību nodarbībā vai izmanto papildinformācijas ieguvei, lai padziļinātu izpratni par apgūstamo mācību saturu. Šim nolūkam lieto dabiskos, mākslīgos vai shematiskos uzskates līdzekļus. Valodu apgūvē dažādi uzskates līdzekļi (dabas un sadzīves priekšmeti, attēli, gramatiskās tabulas, shēmas u. c.) palīdz valodas apguvējam saprast un iegaumēt nepazīstamus vārdus, labāk izprast un valodā pareizi lietot dažādas gramatiskās formas, rosina veidot tekstu vai iesaistīties sarunā.

▷ arī *atbalsta materiāli; metodiskais līdzeklis*

uzsvars, akcentsa. *stress, accent*kr. *ударение*

Vārda, teikuma vai teksta daļas uzsvēšana atbilstīgi saziņas mērķim.

uztverea. *perception*kr. *восприятие*

Priekšmetu, parādību, situāciju, notikumu atspoguļojums apziņā kopumā (veselumā), tiem tieši iedarbojoties uz sajūtu orgāniem – redzi, dzirdi, tausti, garšu; sajūtu kopums. Uztveres procesā valodas apguvējs priekšmetu, parādību, īpašību, darbību u.tml. mācās saistīt ar konkrētu vārdu. Valodas un tās elementu – skaņas, intonācijas, uzsvara – uztvere notiek ar dažādu informācijas apstrādes mehānismu palīdzību. Valodas uztvere ir cieši saistīta ar uztvērēja uzmanību, atmiņu, valodas attīstības līmeni un runas darbības pieredzi. Ja runas uztveres informācijas apstrādes mehānisms ir bojāts vai informācija tiek nodota pārāk kļušu vai neskaidri, tiek izmantoti citi valodas un runas uztveres veidi, piemēram, mīmika, žesti, kustības. ◇ *audiālā uztvere; runas vizuālā uztvere; ķermeņa valodas uztvere*

▷ arī *domāšana; izpratne; sapratne*

uztvērējdarbība, receptīvā darbībaa. *receptive activity*kr. *рецептивная деятельность*

Apkārtējās pasaules, informācijas, cilvēku uztveršana, balstoties uz dažādiem kairinājumiem. Valodā uztvērējdarbība notiek klausīšanās un lasīšanas procesā.

V

validitāte ▷ *patatotība*

valodaa. *language*kr. *язык*

Zīmju sistēma kā cilvēku sazināšanās, domu formulēšanas un izteikšanas līdzeklis informācijas fiksēšanai, saglabāšanai un tālāk nodošanai. Valodai ir runas, rakstu un žestu forma, kas atšķiras ne tikai pēc saziņas kanāla (vizuālais vai audiālais), bet arī pēc satura un struktūras: rakstu valodā vārdi ir literārāki, teikumi garāki, bet runai raksturīgi īsi, kontekstā balstīti izteikumi un neliterārā leksika.

▷ arī dzimtā valoda; otrā valoda; palīgvaloda; pirmā valoda; starpniekvaloda; starpvaloda; svešvaloda; valsts valoda

valodas apakšsistēma

a. *language subsystem*

kr. *подсистема языка*

Viena veida savstarpēji saistītas valodas vienības un kategorijas, kas ir sakārtotas noteiktā hierarhijā un ko pēta attiecīgā valodniecības apakšnozare, piemēram, fonoloģija pēta skaņas, uzsvarus, toņus; morfoloģija – piedēkļus, piedēkļus, saknes, galotnes, izskaņas; leksikoloģija – sinonīmus, antonīmus, homonīmus un citus. Valodas apakšsistēmas nav tieši novērojamas valodā, bet ir izsecināmas, apgūstot izpratni par valodas sistēmu.

valodas apguve

a. *language acquisition; language learning*

kr. *освоение языка*

Mērķtiecīgi organizēta valodas mācību darbība, arī valodas apzinātas vai neapzinātas mācīšanās process. Dzimtās valodas apguve sākas pirms dzimšanas, turpinās neformāli mājās un valodas lietojuma vidē, pēc tam – formālajā izglītībā skolā. Otrās valodas un svešvalodas apguve var tikt uzsākta jebkurā vecuma posmā gan neapzinātā, gan apzinātā mācīšanās procesā, sasniedzot valodas apgūvējam vajadzīgo valodas prasmes līmeni.

valodas apgūvējs

a. *language learner*

kr. *обучающийся языку*

Cilvēks, kurš mācās kādu valodu: dzimtās valodas apguve notiek neapzināti, bērnam pamazām pārņemot apkārtējo valodu pilnībā. Otrās valodas un svešvalodas apguves līmeni nosaka valodas apgūvēja vajadzības un apkārtējo attieksme pret valodu.

valodas apguves līmeņa apraksts, deskriptors

a. *language level descriptor*

kr. *описание уровня освоения языка*

Apraksts, kas nosaka valodas pamatprasmju apguves un lietošanas pakāpi. Valodas mācīšanās, apgūvē un valodas prasmju pārbaudē izšķir trīs valodas apguves pamatlīmeņus – iesācēja līmeni, patstāvīgā lietotāja līmeni un prasīgā lietotāja līmeni. Valodas apguves līmeņu aprakstus izmanto valodas prasmes diagnosticēšanai vai pārbaudei.

valodas didaktika, *lingvodidaktika***a.** *language learning methodology***kr.** *лингводидактика*

Valodniecības un pedagoģijas starpnozare, kurā pēta valodas apguves, mācīšanas un mācīšanās procesa teorētiskos pamatus, mērķus, uzdevumus, valodas mācību saturu, valodas mācību principus, pieejas, metodes, metodiskos paņēmienus, kā arī valodas mācību organizācijas formas un valodas mācīšanas un mācīšanās sasniegumu vērtēšanas sistēmu.

valodas funkcija**a.** *language function***kr.** *функция языка*

Valodas nozīme, uzdevums, jēga sabiedrības un indivīda dzīvē. Nozīmīgākās valodas funkcijas ir saziņas jeb komunikatīvā funkcija, izziņas jeb kognitīvā funkcija, domāšanas un domu izteikšanas funkcija. Atsevišķi mēdz minēt arī vēl citas funkcijas, piemēram, saziņas jeb komunikatīvo funkciju sīkāk raksturo nosaucošā funkcija, kontaktveidošanas funkcija, informācijas apmaiņas funkcija, attieksmju un emociju izteikšanas funkcija, instruēšanas funkcija, iztēles funkcija u. c. Dažādās funkcijas valodā ir ciešā mijiedarbībā, tās izdala atsevišķi, lai izprastu valodas lietojuma daudzveidīgo dabu.

valodas kļūda**a.** *language error***kr.** *языковая ошибка*

Skaņas, skaņu kopas, vārda, teikuma, teksta izrunas vai rakstības neatbilstība pareizrūnas vai pareizrakstības normām. Kļūdu cēloņi var būt saistīti ar uzmanības, atmiņas un citu psihisko procesu attīstības traucējumiem, runātāja vai rakstītāja nepietiekamo valodas un runas prasmes līmeni u. c. ◇ *pareizrūnas kļūda; pareizrakstības kļūda; tekstveides kļūda*

▷ arī *izrunas kļūda*

valodas kompetence, *lingvistiskā kompetence***a.** *linguistic competence***kr.** *языковая компетенция, языковая компетентность*

Plašas valodas lietotāja zināšanas par valodas sistēmu, izpratne par valodas attīstību, valodas politiku, prasme valodas parādības vērtēt, analizēt un zināšanas par valodu izmantot saziņas praksē.

▷ arī *valodas prasme*

valodas korpus**a.** *language corpus***kr.** *корпус языка*

Īpaši sagatavots reprezentatīvs elektronisks runāto vai rakstīto tekstu vai to daļu kopums, kas paredzēts valodas (fonoloģijas, leksikas, sintakses) vai sociālo parādību analīzei. Valodas apguvēju korpuss apkopo valodas apguvēju veidotus tekstus, to analīze ļauj spriest par valodas elementu apguves dabisko kārtību un uzlabo mācību materiālu efektivitāti.

valodas kultūra

a. *language awareness*

kr. *культура языка*

1. Valodniecības apakšnozare, kurā pēta valodu kā kultūrvērtību, izzina valodas sistēmas attīstības tendences un likumības, izstrādā ieteikumus valodas optimālam lietojumam, risina aktuālus valodas standartizācijas jautājumus, sekmējot izteiksmes skaidrību, bagātību un valodas ilgtspējīgu attīstību.
2. Prasme mutvārdu saziņā un rakstu valodā lietot literāro valodu, meistarīgi izvēlēties saziņas situācijai, runas mērķim un saturam atbilstošus valodas līdzekļus un spēja apzināties koptas valodas lomu un nozīmi personības un sabiedrības attīstībā. Valodas kultūra ir cilvēka kopējās kultūras sastāvdaļa, viņa domāšanas attīstības un valodas meistarības rādītājs.

▷ arī *runas kultūra*

valodas lietotājs

a. *language user*

kr. *пользующийся языком* *

Persona, kas pārvalda noteiktu valodu un lieto to saziņā.

valodas mācība

a. *language instruction; language learning/teaching*

kr. *обучение языку*

Skolas mācību priekšmets, kura mērķis ir palīdzēt skolēnam apgūt zināšanas par valodas likumībām, prasmi tās izmantot saziņas situācijās, lietot valodu atbilstoši valodas un runas kultūras normām un apzināties valodu kā vērtīgu pasaules kultūras sastāvdaļu, tās lomu personības pilnīgošanā, nacionālās identitātes saglabāšanā un tautas kultūras izzināšanā. Arī – sistēmiski sakārtotu valodas likumību un praktisko uzdevumu krājums; konkrētam adresātam paredzēta valodas apguves grāmata.

valodas mācības saturs

a. *language curriculum*

kr. *учебная программа по языку* *

Valodas zināšanas, prasmes, runas darbības pieredze, kultūras un sociālā pieredze, kas sakārtota atbilstoši valodas apguvēja vajadzībām un iespējām. Atkarībā

no izvēlētās valodas apguves pieejas tas ietver noteiktu tematu, struktūru un funkciju apguvi, sasniedzot noteiktu valodas kompetences līmeni.

valodas mācības standarts

a. *language teaching/learning standard*

kr. *стандарт обучения языку**

Dokuments, kas nosaka valodas apguvei paredzēto saturu un sasniedzamos rezultātus. Valodas mācības standarts ir valsts izglītības standarta sastāvdaļa, kas nosaka valodas mācības kā mācību priekšmeta obligāto saturu, galvenos mērķus un uzdevumus un valodas apguves pamatprasības, kā arī valodas apguves sasniegumu vērtēšanas veidus, metodes, metodiskos paņēmienus un kārtību.

valodas mācību mērķis

a. *language learning objective*

kr. *цель обучения языку*

Ideāls priekšstats par gaidāmo valodas mācīšanās rezultātu. Valodas mācību mērķi nosaka valodas apguvēja vajadzības, tam nepieciešamais valodas kompetences līmenis. Valodas mācību mērķi var formulēt, balstoties uz dažādām valodas apguves pieejām, piemēram, ja seko komunikatīvajai pieejai, valodas apguves mērķus formulē, aprakstot lingvistisko kompetenci, diskursa kompetenci un funkcionālo kompetenci, kas jāapgūst kursa laikā.

valodas mācību metode

a. *language teaching/learning method*

kr. *метод обучения языку*

Skolotāja un skolēnu savstarpējās sadarbības paņēmieni kopums, kāds nepieciešams konkrētas valodas apguves pieejas ietvaros paredzēto lingvodidaktisko principu īstenošanai, valodas mācību mērķa sasniegšanai un uzdevumu izpildei.

▷ arī *audiolingvālā metode; audiovizuālā metode; gramatiskā tulkošanas metode; tiešā metode; suģestopēdijas metode*

valodas mācību metodika

a. *language teaching/learning methodology*

kr. *методика обучения языку*

Metožu, metodisko paņēmieni, mācību organizācijas formu kopums, ko izmanto valodas mācīšanas un mācīšanās procesā. Vēsturiski – pedagogijas zinātne, kuras pētīšanas priekšmets ir valodas mācīšana un mācīšanās.

▷ arī *valodas didaktika*

valodas mācību programma**a. language syllabus****kr.** программа обучения языку

Izglītības programmas sastāvdaļa, kurā atbilstīgi izglītības pakāpei, izglītības veidam, mērķgrupai un valodas mācību standartam ietverts valodas kā mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi, valodas mācību saturs, plānojums, norādes par izmantojamajiem mācību līdzekļiem, metodisko nodrošinājumu un valodas apguves vērtēšanas veidiem, metodēm, kritērijiem un kārtību.

valodas mācīšanas kompetence**a. language teaching competence****kr.** профессиональная компетенция учителя языка*

Zināšanas, profesionālā pieredze, izpratne valodas didaktikā un prasme zināšanas izmantot mērķtiecīgā valodas mācīšanas procesā; spēja organizēt konkrētu valodas zināšanu, prasmju un attieksmju apguvi, nodrošināt lingvistisko audzināšanu. ◇ *dzimtās valodas mācīšanas kompetence; otrās valodas mācīšanas kompetence; svešvalodas mācīšanas kompetence*

valodas mācīšanās kompetence**a. language learning competence****kr.** компетентность изучения языка*; учебно-познавательная компетенция*

Cilvēkam nepieciešamās zināšanas, pieredze, izpratne par savām vajadzībām, mācīšanās stilu, līdzekļiem un prasme zināšanas un pieredzi izmantot mērķtiecīgā pašorganizētā valodas apguves procesā; spēja organizēt savu darbību konkrētu valodas zināšanu, prasmju un attieksmju apguvei. ◇ *dzimtās valodas mācīšanās kompetence; otrās valodas mācīšanās kompetence; svešvalodas mācīšanās kompetence*

valodas mācīšanās pieeja**a. language learning approach****kr.** подход к изучению языка

Valodas apguves veids, kas apmierina noteiktas valodas apguvēja vajadzības, iespējas un atklāj uzskatus par to, kas ir valoda. Valodas mācīšanās pieeja (atšķirībā no mācību metodes) ir vērtīborientēta, tā nosaka nevis paņēmienus, kā valoda apgūstama, bet prioritāros apguves mērķus, piemēram, apgūt valodu saziņas mērķim.

valodas norma**a. language norm****kr.** языковая норма

Valodas likumība, kas valodas lietojumā, regulāri atkārtojoties, kļuvusi par vispārpieņemtu lietojuma variantu. Normas valodā piemēro izrunas, gramatikas, pareizrakstības, vārddarināšanas un vārda lietojuma gadījumos. Valodnieki valodas normas teorētiski izzina, apraksta, pamato, attīstot un kopjot literāro valodu.

valodas politika

a. *language policy*

kr. *языковая политика*

Valsts politikas sastāvdaļa, kas nosaka valstī lietoto valodu statusu un funkciju sadalījumu, valodu lietotāju lingvistiskās tiesības, sekmē valodu izpēti un attīstību, nosaka valodu apguves kārtību un izmantojumu izglītībā.

valodas prasme

a. *language skill*

kr. *владение языком*

Māka veikt runas darbību atbilstoši saziņas situācijai un saviem nolūkiem; tāda valodas zināšanu un darbības paņēmieni apguves pakāpe, kas ļauj apgūto valodu izmantot mērķtiecīgā darbībā runājot, klausoties, lasot un rakstot.

▷ arī *valodas kompetence*

valodas sistēma

a. *language system*

kr. *система языка*

Valodas elementu (skaņu, burtu, vārdu, teikumu) strukturāla hierarhija, kur vienkāršākie sistēmas elementi veido sarežģītākos un ir to sastāvdaļas. Valodu veido vairākas apakšsistēmas: fonoloģija, morfoloģija, vārddarināšana, leksikoloģija, sintakse un tekstveide.

valodas struktūra

a. *language structure*

kr. *структура языка; языковой строй*

Uz noteiktām valodas likumbām balstītas valodas sistēmas elementu iekšējās sakarības un to savstarpējās attiecības.

valodas šoks

a. *language shock*

kr. *языковой шок*

Īslaicīgs valodas spēju pilnīgs vai daļējs zudums, valodas lietotājam nonākot neierastos apstākļos – citas valodas lietojuma vai citas kultūras vidē. Valodas šoks var būt kultūršoka sastāvdaļa.

▷ arī *kultūršoks*

valodas testsa. *language test*kr. *языковой тест*

Atsevišķs uzdevums vai tā sastāvdaļa valodas zināšanu vai prasmju jomas, piemēram, runāšanas vai rakstīšanas, novērtēšanai. Šajā nozīmē tests var veidot arī daļu no eksāmena kā tā sastāvdaļa (piemēram, runāšanas tests) vai kā atsevišķs uzdevums (piemēram, aizpildes tests).

▷ arī *eksāmens***valodas trauksme**a. *language anxiety*kr. *языковая тревожность*

Baiļu un nedrošības sajūta, lietojot valodu mācību vai pārbaudes situācijā. Valodas trauksme var ietekmēt valodas apguves vai pārbaudes rezultātu. Lai izvairītos no valodas trauksmes, svarīgi radīt drošības sajūtu un pārliecību, ka teiktais tiks novērtēts un saprasts. ◇ *klausīšanās trauksme; runāšanas trauksme; lasīšanas trauksme*

valodas videa. *language environment*kr. *языковая среда*

Sociālā apkārtnē, kurā tiek lietota noteikta valoda; konkrētie apstākļi, kādos valodu apgūst un izmanto saziņā.

valodniecībaa. *linguistics*kr. *языкознание, лингвистика*

Zinātnes nozare, kurā pēta valodu, tās uzbūvi, īpašības, funkcijas un attīstību. Atkarībā no aspekta, kādā valoda tiek pētīta (piemēram, mūsdienu vai vēsturiskā, sinhroniskā vai diahroniskā, salīdzināmā vai sastatāmā skatījumā u. c.), valodniecībā izšķir vairākas apakšnozares. Viena no valodniecības saskarnozarēm, kas attīstās divu vai vairāku nozaru saskarē, ir valodas didaktika jeb lingvodidaktika.

▷ arī *valodas didaktika***valsts valoda**a. *state language*kr. *государственный язык*

Valsti ar likumu aizsargāta valoda, kam ir īpašs juridiskais statuss un ko izmanto oficiālos darījumos, tiesību aktos, tiesvedībā, lietvedībā un izglītībā. Valsts valoda ir sabiedrības kopējā saziņas valoda, kas veic sabiedrības integrācijas

funkciju politiskajā, sociālajā un kultūras sfērā.

▷ arī *oficiālā valoda*

vārddarināšana

a. *word-formation*

kr. *словообразование*

Valodniecības apakšnozare, kurā pēta vārdu un to sastāvdaļu strukturālās un semantiskās attiecības un uz šo pētījumu pamata izsecina jaunu vārdu darināšanas likumības; process, kurā, izmantojot pirmatnīgo un atvasināto vārdu un salikteņu sastāvdaļas, darina jaunus vārdus.

vārdnīca

a. *dictionary*

kr. *словарь*

Vārdu, vārdkopu, frazeoloģismu vai citu valodas vienību apkopojums noteiktā veidā, parasti šķirkļos, un secībā, parasti pēc alfabēta; arī – grāmata un cita veida izdevums, kurā iekļauts sistematizēts vārdu saraksts. ◇ *bilžu vārdnīca; pareizrakstības vārdnīca; sinonīmu vārdnīca; skaidrojošā vārdnīca; tulkojošā vārdnīca*

vārdu krājums

a. *lexicon; vocabulary*

kr. *словарный запас*

Valodas vārdu kopums, ko valodas lietotājs pazīst, saprot un lieto runā vai rakstos.

▷ arī *leksika*

vērtējums

a. *assessment*

kr. *оценка*

Valodas apguvē – atzinums par valodas apguves līmeni, sniegumu, prasmi, ko izsaka līmeņos, ballēs, punktos vai procentos. ◇ *citu vērtējums; pašvērtējums*

vērtēšana

a. *assessment*

kr. *оценивание*

Valodas apguvēja snieguma pārbaude, ko veic, lai noteiktu valodas apguves līmeni. Valodas sniegumu vērtē vai nu subjektīvi, izmantojot noteiktus valodas vērtēšanas kritērijus, vai objektīvi, izmantojot pareizo atbilžu sarakstu. Vērtēšanu var veikt konkrētā laikā vai nepārtraukti valodas apguves procesā. ◇ *vērtēšanas forma; vērtēšanas metode*

▷ arī *vērtēšanas kritērijs*

vērtēšanas kritērijsa. *assessment criterion*kr. *критерий оценивания*

Noteicošā, būtiskā pazīme, pēc kuras vērtē konkrētu procesu un/vai rezultātu. Valodas apguves vērtēšanas kritērijus iedala pēc satura (izklāsts un teksta uzbūve) un pēc formas (leksikas un gramatikas lietojums).

▷ arī *vērtēšana***veseluma pieeja, holistiskā pieeja**a. *holistic approach*kr. *целостный подход*

Valodas apguves veids, kas nosaka mācību satura, mācību metožu, metodisko paņēmieni, mācību organizācijas formu izvēli un izmantošanu runas darbības veidu apguvei to savstarpējā saistībā ar personības attīstību un ņemot vērā valodas apguvēja vajadzības, motīvus, intereses, kā arī domāšanas veidu un citas īpatnības.

▷ arī *integrētā pieeja***vēstījums**a. *message; narrative*kr. *повествование*

Ziņa, ziņojums, paziņojums; teksta tips, kurā mutvārdos vai rakstveidā izklāstīts kāds notikums hronoloģiskā secībā. Valodas mācību procesā pakāpeniski apgūst prasmi sakārtot notikumus loģiskā secībā, raksturot notikumu norises vietu, laiku, dalībniekus.

▷ arī *apraksts; pārsprīdums; stāstījums***vienvalodība, monolingvisms**a. *monolingualism*kr. *одноязычие, монолингвизм*

Stāvoklis vai situācija, kad atsevišķs cilvēks, noteikta sabiedrības daļa vai sabiedrība kopumā prot un saziņā lieto tikai vienu valodu.

▷ arī *daudzvalodība; divvalodība***vingrinājums**a. *drilling*kr. *упражнение*

Mācību darbībā – uzdevums iepriekš apgūtu valodas zināšanu pilnveidošanai.

◇ *gramatisks vingrinājums; leksisks vingrinājums; runas vingrinājums*

vispārējā klausīšanāsa. *general listening*kr. *общее прослушивание, общее восприятие на слух*

Klausīšanās veids, kuru izmanto klausītājs, koncentrējot uzmanību uz dzirdētās informācijas uztveri kopumā, tās saturu, galveno domu.

▷ arī *izlases klausīšanās; kritiskā klausīšanās*

Z**zilbošana**a. *syllabification*kr. *послоговое проговаривание*

Rakstpratības apguvei paredzēto paņēmienu kopums, kas paredz lasīšanas un rakstīšanas laikā vārdu izrunāt balsī pa zīlēm.

▷ arī *burtošana; rakstpratības apguves metode; skaņošana*

zināšanasa. *knowledge*kr. *знания*

Strukturēts un sistematizēts atziņu kopums, ko iegūst apkārtnes izzināšanas, dzīves un darba pieredzes, saziņas, izglītošanās, pētniecības u. tml. procesos. Izsakot jēdzienus terminos, tiek dota iespēja pieredzē iegūto atziņu saturu izteikt valodā.

zinātniskais stilsa. *scientific style*kr. *научный стиль*

Funkcionāls valodas paveids, ko lieto zinātniskajā un tehniskajā literatūrā. Zinātniskajā stilā lieto emocionāli neitrālus izteiksmes līdzekļus. Šo stilu raksturo objektīvums, vispārīgums, loģiskums un precizitāte, speciālās terminoloģijas un abstraktas nozīmes vārdu lietojums, liels lietvārdu īpatsvars, vienlīdzīgu teikuma locekļu un apzīmētāju virknes, salikti pakārtoti un jaukti salikti saikļa teikumi, daudz ciešamās kārtas un vispārinātas personas teikumu.

▷ arī *funkcionālais stils*

Angļu valodas terminu rādītājs

A ABC book	ābece
ABC learning	ābece mācība
ABC learning stage	ābece posms
accent	akcents ²
accommodation	akomodācija
acculturation	akulturācija, akulturizācija
accuracy	precizitāte
achievement	sasniegums
adapting	adaptācija; adaptēšana
adaptation	adaptācija; adaptēšanās
adapted text	adaptēts teksts
addressee	adresāts
addresser	adresants
affective factors	afektīvie faktori
agrammatism	agramatisms
agraphia	agrāfija
alexia	aleksija
alphabet	alfabēts
alphabetic method	burtošana
analytic synthetic approach	analītiski sintētiskā pieeja
analytical grammar	analītiskā gramatika
answer	atbilde
aphasia	afāzija
argument	arguments
articulation	artikulācija
aspiration	aspirācija
assessment	vērtējums; vērtēšana
assessment criterion	vērtēšanas kritērijs
assimilation	asimilācija
asymmetric bilingualism	asimetriskā divvalodība, asimetriskais bilingvisms
attitude	attieksme
audience	auditorija
audio-lingual method	audiolingvālā metode
audiorecording	skaņas ieraksts, audioieraksts
audio-visual method	audiovizuālā metode

audio-visual perception	audiovizuālā uztvere
auditorium	auditorija
authentic text	autentisks teksts
B background knowledge	fona zināšanas; priekšzināšanas
base word	balstvārds
behaviourism	biheiviorisms
belles-lettres style	daiļliteratūras stils
bilingual curriculum	divvalodu izglītības programma, bilingvālās izglītības programma
bilingual education	divvalodu izglītība, bilingvālā izglītība
bilingual education program	divvalodu izglītības programma, bilingvālās izglītības programma
bilingualism	divvalodība, bilingvisms
body language	ķermeņa valoda
C calligraphy	glītrakstīšana
case study	gadījumu izpēte
child language	bērna valoda
class dialect	sociolekts
code	kods
code mixing	koda jaukšana
code switching	koda maiņa
coding	kodēšana
cognitive level	izziņas līmenis, kognitīvais līmenis
collaboration	sadarbība
collective bilingualism	kolektīvā divvalodība, kolektīvais bilingvisms
colloquial speech	sarunvaloda
colloquial style	sarunvalodas stils
comment	komentārs
communication	saziņa, komunikācija
communication situation	saziņas situācija
communicative approach	komunikatīvā pieeja
communicative competence	saziņas kompetence, komunikatīvā kompetence
communicative grammar	komunikatīvā gramatika
communicative purpose	saziņas nolūks, komunikatīvais nolūks
community language learning	kolektīvā valodas apguve
competence	kompetence
complexity	sarežģītība
composition	sacerējums; domraksts

comprehension	izpratne
computational linguistics	datorlingvistika
computer literacy	datorpratība
concept	jēdziens
concept word	balstvārds
concordance	konkordance
connectionism	konekcionisms
connotation	konotācija
construct	konstrukts
content	saturs
context	konteksts
contrastive analysis	sastatāmā analīze, kontrastīvā analīze
contrastive linguistics	sastatāmā valodniecība, kontrastīvā lingvistika
control	kontrolē; pārbaude
conversation	saruna
co-operation	sadarbība
copy	noraksts
copying	pārrakstīšana
correctness	pareizība
creativity	radošums
critical listening	kritiskā klausīšanās
cross-cultural education	starpkultūru izglītība
cultural context	kultūrvide
culture of speech	runas kultūra
culture shock	kultūršoks
D debate	debates
decoding	atkodēšana, dekodēšana
deduction	dedukcija
definition	definīcija
demonstration	demonstrēšana
denotation	denotācija
description	apraksts
descriptivism	deskriptīvisms
detailed reading	lasīšana iedziļinoties, detalizētā lasīšana
dialect	dialekts
dialogue	dialogs
dictation	diktāts
dictionary	vārdnīca

didactics	didaktika
direct method	tiešā metode
discourse	diskurss
discourse competence	tekstveides kompetence, diskursa kompetence
discussion	diskusija
disgrammatism	disgramatismis
disgraphy	disgrāfija
dislexia	disleksija
domain	joma
draft	uzmetums
drilling	vingrinājums
E early bilingualism	agrīnā divvalodība, agrīnais bilingvisms
eclectic approach	eklektiskā pieeja
edition	rediģēšana
educational game	rotaļnodarbība
efficiency	atdeve, rezultativitāte
electronic learning resource	elektroniskais mācību līdzeklis
elocution	daļruna
essay	eseja; pārspriedums
ethnocentric education	etnocentriskā izglītība
ethnolinguistics	etnolingvistika
etiquette of speech	runas etiķete
everyday speech	sarunvaloda
examination	eksāmens
experiment	eksperiments
experimental method	eksperimentālā metode
expertise	lietpratība
explanation	paskaidrojums
expression	izteiciens
expressive speech	izteiksmīga runa
expressiveness	izteiksmīgums, ekspresivitāte
extralinguistic feature	ekstralingvistiska pazīme
F feedback	atgriezeniskā saite
first language	pirmā valoda
fluency of speech	runas plūdums
font	burtraksts, fonts
foreign language	svešvaloda
form of communication	saziņas veids

formal business style	lietišķais stils
formal grammar	formālā gramatika
full immersion	pilnīga iegremdēšana, submersija
functional approach	funkcionālā pieeja
functional grammar	funkcionālā gramatika
functional illiteracy	funkcionālais analfabētisms
functional principle	funkcionalitātes princips
functional style	funkcionālais stils
G game	rotaļa
general listening	vispārējā klausīšanās
generative grammar	ģeneratīvā gramatika
genre of speech	runas žanrs
grammar	gramatika
grammar translation method	gramatiskā tulkošanas metode
grammatical category	gramatiskā kategorija
grammatical competence	gramatiskā kompetence
grammatical form	gramatiskā forma
grammatical meaning	gramatiskā nozīme
grammatical structure	gramatiskā struktūra
grammatical system	gramatiskā sistēma
grapheme	grafēma
graphemics	grafēmika
graphology	grafoloģija
group	grupa
H handwriting	rokraksts
harmonious bilingualism	līdzsvarotā divvalodība, harmoniskais bilingvisms
holistic approach	veseluma pieeja, holistiskā pieeja
home language	ģimenes valoda
I idiolect	idiolekts
idiom	idioma
illiteracy	analfabētisms
immersion	iegremdēšana
inclusive approach	iekļaujošā pieeja
individual bilingualism	individuālā divvalodība, individuālais bilingvisms
induction	indukcija
information	informācija
input	iedevums
instruction	instrukcija

integrated approach	integrētā pieeja
interaction	mijiedarbība; mijiedarbīgums
interaction culture	saziņas kultūra
intercultural communication	starpkultūru saziņa
intercultural communication competence	starpkultūru saziņas kompetence
intercultural dialogue	starpkultūru dialogs
intercultural education	starpkultūru izglītība
interference	interference
interlanguage	starpvaloda
interlocutor	sarunas partneris
intermediary language	starpniekvaloda
interview	intervija
item	testelements
K keyword	atslēgvārds
knowledge	zināšanas
L language	valoda
language acquisition	valodas apguve
language anxiety	valodas trauksme
language awareness	valodas kultūra
language corpus	valodas korpuss
language curriculum	valodas mācības saturs
language environment	valodas vide
language error	valodas kļūda
language function	valodas funkcija
language instruction	valodas mācība
language learner	valodas apgūvējs
language learning	valodas mācīšanās
language learning approach	valodas mācīšanās pieeja
language learning competence	valodas mācīšanās kompetence
language learning methodology	valodas didaktika, lingvodidaktika
language learning objective	valodas mācību mērķis
language level descriptor	valodas apguves līmeņa apraksts, deskriptors
language norm	valodas norma
language of dialogue	dialogruna
language of instruction	mācībvaloda
language of monologue	monologruna
language of tuition	mācībvaloda
language policy	valodas politika

language shock	valodas šoks
language skill	valodas prasme
language structure	valodas struktūra
language subsystem	valodas apakšsistēma
language syllabus	valodas mācību programma
language system	valodas sistēma
language teaching	valodas mācīšana
language teaching competence	valodas mācīšanas kompetence
language teaching/learning	valodas mācību metode
language teaching/learning methodology	valodas mācību metodika
language teaching/learning	valodas mācības standarts
language test	valodas tests
language user	valodas lietotājs
learning material	mācību līdzeklis
letter	burts
lexicology	leksikoloģija
lexicon	vārdu krājums
lexis	leksika
linear principle	lineārais princips
linguistic competence	valodas kompetence, lingvistiskā kompetence
linguistic upbringing	lingvistiskā audzināšana
linguistics	valodniecība, lingvistika
linguocultural approach	lingvokulturoloģiskā pieeja
linguo-cultural concept	lingvokulturēma
linguodidactic approach	lingvodidaktiskā pieeja
linguodidactic principle	lingvodidaktiskais princips
listening	klausīšanās
listening culture	klausītāja kultūra
listening skill	klausītiesprāme
listening standard	klausītāja kultūra
literacy	rakstpratība
literacy method	rakstpratības apguves metode
literary language	literārā valoda
M majority language	majoritātes valoda
marginalisation	marginalizācija
means of communication	saziņas līdzeklis
mediation	starpniecība, mediācija
mediator	starpnieks, mediators

message	vēstījums
metalanguage	metavaloda
method	paņēmiens
methodological aid	metodiskais līdzeklis
methodology	metodika
minimalist programme	minimālisma programma
mishearing	pārklausīšanās
misunderstanding	pārprašana
model	modelis
monitoring	novērošana, monitorings
monolingualism	vienvaldība, monolingvisms
monologue	monologs
morphology	morfoloģija
mother tongue	dzimtā valoda
multilingualism	daudzvaldība, multilingvisms
N narration	stāstījums
narrative	vēstījums
national minority language	nacionālās minoritātes valoda, mazākumtautības valoda
native language	dzimtā valoda
neurolinguistics	neirolingvistika
nonverbal communication	neverbālā saziņa, neverbālā komunikācija
numeracy	rēķinpratība
O official language	oficiālā valoda
original language	oriģinālvaloda
orthoepy	pareizrūna, ortoēpija
orthogram	ortogramma
orthography	pareizrakstība, ortogrāfija
output	atdevums
P palatalization	palatalizācija
paralinguistics	paralingvistika
paraphrase	parafrāze
paratext	parateksts
parsing	segmentēšana
partial immersion	daļēja iegremdēšana, imersija
pattern	paraugs
perception	uztvere
performance	sniegums
phonemic perception	fonemātiskā dzirde

phonetics	fonētika
phonics	skaņošana
phonology	fonoloģija
phrase	frāze
phraseological unit	frazeoloģisms
plan	plāns
play	spēle
plurilingualism	daudzvalodība, multilingvisms
post-ABC learning stage	pēcābece posms
pragmatics	pragmatika
pre-ABC learning stage	pirmsābece posms
prescriptivism	preskriptīvisms
pretesting	diagnosticešana, diagnostcēšana
primer	ābece
principle and parameter theory	principu un parametru teorija
proactive speech	proaktīvā runa
processability theory	procesualitātes teorija
professiolect	profesiolekts
proficiency	lietpratība
pronunciation	izruna
pronunciation mistake	izrunas kļūda
psycholinguistics	psiholingvistika
public speech	publiskā runa
publicistic style	publicistikas stils
purism	pūrisms
Q question	jautājums
R rapid talk	ātrruna
rate	raitums
rate of speech	runas raitums
reactive speech	reaktīvā runa
reading	lasīšana
reading culture	lasītāja kultūra
reading rate	lasīšanas raitums
reading skill	lasītprasme
receptive activity	uztvērējdarbība, receptīvā darbība
recipient	adresāts
recognition	atpazīšana
reference	atsauce
reflection	refleksija
remark	replika

repair	pārlabošana
repeating	atkārtošana
repetition	atkārtošana
reply	atbilde
report	referāts
reproduction	atstāstījums
reproductive action	reproduktīvā darbība
reproductive speech	reproduktīvā runa
response	atbilde
retelling	atstāstīšana
S scanning	caurlūkošana
scientific style	zinātniskais stils
script	grafētika; raksts
second language	otrā valoda
segmentation	segmentēšana
selective listening	izlases klausīšanās
self-assessment	pašvērtējums
self-assessment table	pašvērtējuma tabula
self-control	paškontrolē
self-directed learning	pašmācība
semantics	semantika
semilingualism	pusvalodība, semilingvisms
sender	adresants
separation	separācija
sequencing	pēctecība
sequential bilingualism	secīgā divvalodība, secīgais bilingvisms
shorthand	stenogrāfija
shorthand record	stenogramma
situation	situācija
skilfulness	prasmīgums
skimming	pārlūkošana
slip of tongue	pārteikšanās
social context	sociālais konteksts
socio-cultural competence	sociokultūras kompetence
sociolect	sociolekts
source language	avotvaloda
spaced repetition principle	koncentra princips
speaker	runātājs
speaking	runāšana
speaking culture	runātāja kultūra

speaking skill	runātprasme
speech	runa
speech act	runas akts
speech activity	runas darbība
speech behaviour	runas uzvedība
speech culture	runas kultūra
speed writing	ātrraksts
spelling	pareizrakstība, ortogrāfija
standard language	literārā valoda
state language	valsts valoda
stenography	stenogrāfija
stress	uzsvars, akcents ¹
structural approach	strukturālā pieeja
study aid	mācību līdzeklis
style	stils
stylistics	stilistika
suggestopedia	suģestopēdijas metode
support materials	atbalsta materiāli
syllabification	zilbošana
syntax	sintakse
T talk	saruna
talking	runāšana
target group	mērķgrupa
target language	mērķvaloda; tulkojumvaloda
task	uzdevums
technique	paņēmiens
testing	pārbaude
text	teksts
textbook	mācību grāmata, mācībgrāmata
text-formation	tekstveide
theme	tēma; temats
thinking	domāšana
topic	temats
total physical response method	fiziskās reaģēšanas metode
trade dialect	profesiolekts
transcription	transkripcija
transfer	pārnese
translation	tulkojums; tulkošana
transliteration	transliterācija
trialing	aprobācija

---

type of reading	lasīšanas veids
type of text	teksta tips, teksta veids
U understanding	sapratne
utterance	izteikums
V validity	pamatotība
visual aid	uzskates līdzeklis
vocabulary	leksika; vārdu krājums
W way	paņēmiens
word-formation	vārddarināšana
workshop	darbseminārs; seminārs
writing	rakstība
writing culture	rakstītāja kultūra
writing process	rakstīšana
writing skill	rakstītprasme
written character	rakstzīme
written interaction	rakstveida mijiedarbība
written work	rakstudarbs

Krievu valodas terminu rādītājs

A	аграмматизм	agramatisms
	аграфия	agrāfija
	адаптация	adaptācija; adaptēšanās; adaptēšana
	адаптирование	adaptēšana; adaptācija
	адаптированный текст	adaptēts teksts
	адресант	adresants
	адресат	adresāts
	азбука	ābece
	аккомодация	akomodācija
	аккультурация	akulturācija, akulturizācija
	акцент	akcents
	алексия	aleksija
	алфавит	alfabēts
	аналитическая грамматика	analītiskā gramatika
	аналитически-синтетический подход	analītiski sintētiskā pieeja
	апробация	aprobācija
	аргумент	arguments
	артикуляция	artikulācija
	асимметрический билингвизм	asimetriskā divvalodība, asimetriskais bilingvisms
	асимметрическое двуязычие	asimetriskā divvalodība, asimetriskais bilingvisms
	ассимиляция	asimilācija
	аудио-визуальное восприятие	audiovizuālā uztvere
	аудио-визуальный метод	audiovizuālā metode
	аудиозапись	skaņas ieraksts, audioieraksts
	аудио-лингвистический метод	audiolingvālā metode
	аудитория	auditorija
	аутентичный текст	autentisks teksts
	афазия	afāzija
	аффективные факторы	afektīvie faktori
Б	беглость	raitums
	беглость речи	runas raitums; runas plūdums
	беглость чтения	lasīšanas raitums

билингвальное обучение	divvalodu izglītība, bilingvālā izglītība
билингвизм	divvalodība, bilingvisms
бихевиоризм	biheiviorisms
буква	burts
букварный период	ābece posms
букварь	ābece
быстрая речь	ātrruna
В ввод	iedevums
взаимодействие	mijiedarbība; mijiedarbīgums
включающий подход	iekļaujošā pieeja
владение языком	valodas prasme
вопрос	jautājums
восприятие	uztvere
восприятие на слух	klausīšanās
восстановление	pārlabošana
вспомогательные материалы	atbalsta materiāli
второй язык	otrā valoda
вывод	atdevums
выражение	izteiciens
выразительная речь	izteismīga runa
выразительность	izteismīgums, ekspresivitāte
высказывание	izteikums
Г гармонический билингвизм	līdzsvarotā divvalodība, harmoniskais bilingvisms
гармоническое двуязычие	līdzsvarotā divvalodība, harmoniskais bilingvisms
генеративная грамматика	ģeneratīvā gramatika
говорение	runāšana
говорящий	runātājs
государственный язык	valsts valoda
грамматика	gramatika
грамматико-переводной метод	gramatiskā tulkošanas metode
грамматическая категория	gramatiskā kategorija
грамматическая компетенция	gramatiskā kompetence
грамматическая система	gramatiskā sistēma
грамматическая структура	gramatiskā struktūra
грамматическая форма	gramatiskā forma
грамматический разбор	segmentēšana
грамматическое значение	gramatiskā nozīme
грамотность	rakstpratība

графема	grafēma
графемика	grafēmika
графетика	grafētika
графология	grafoloģija
группа	grupa
Д двуязычие	divvalodība, bilingvisms
дебаты	debates
дедукция	dedukcija
декодирование	atkodēšana, dekodēšana
демонстрация	demonstrēšana
денотация	denotācija
дескриптивизм	deskriptivisms
детский язык	bērna valoda
дефиниция	definīcija
диагностика	diagnosticēšana, diagnoscēšana
диалект	dialekts
диалог	dialogs
диалогическая речь	dialogruna
дидактика	didaktika
диктант	diktāts
дисграмматизм	disgramatismis
дисграфия	disgrāfija
дискурс	diskurss
дискуссия	diskusija
дислексия	dислеksija
добукварный период	pirmsābeces posms
доклад	referāts
достижение	sasniegums
Ж жанр речи	runas žanrs
задание	uzdevums
задача	uzdevums
звуковой метод	skaņošana
знания	zināšanas
И игра	rotaļa; spēle
игровое занятие	rotaļnodarbība
игровое упражнение	rotaļnodarbība
идиолект	idiolekts
идиома	idioma
изложение	atstāstījums; atstāstīšana
изучение и анализ ситуаций	gadījumu izpēte

индивидуальное двуязычие	individuālā divvalodība, individuālais bilingvisms
индивидуальный билингвизм	individuālā divvalodība, individuālais bilingvisms
индукция	indukcija
инициативная речь	proaktīvā runa
иностранный язык	svešvaloda
инструкция	instrukcija
интегрированный подход	integrētā pieeja
интервью	intervija
интерференция	interference
информация	informācija
исполнение	sniegums
К ключевое слово	atslēgvārds
когнитивный уровень	izziņas līmenis, kognitīvais līmenis
код	kods
кодирование	kodēšana
коллективное двуязычие	kolektīvā divvalodība, kolektīvais bilingvisms
коллективное изучение языка	kolektīvā valodas apguve
коллективный билингвизм	kolektīvā divvalodība, kolektīvais bilingvisms
комментарий	komentārs
коммуникативная грамматика	komunikatīvā gramatika
коммуникативная компетенция	saziņas kompetence, komunikatīvā kompetence
коммуникативная ситуация	saziņas situācija
коммуникативная цель	saziņas nolūks, komunikatīvais nolūks
коммуникативный подход	komunikatīvā pieeja
коммуникация	saziņa, komunikācija
компетентность	kompetence; lietpratība
компетентность изучения	valodas mācīšanās kompetence
компетенция	kompetence
компетенция дискурса	tekstveides kompetence, diskursa kompetence
компетенция межкультурного общения	starpkultūru saziņas kompetence
компьютерная грамотность	datorpratība
компьютерная лингвистика	datorlingvistika

конкорданс	konkordance
конкорданция	konkordance
коннекционизм	konekcionisms
коннотация	konotācija
конструкт	konstrukts
контекст	konteksts
контрастивный анализ	sastatāmā analīze, kontrastīvā analīze
контроль	kontrolē
концентрический принцип	koncentra princips
копия	noraksts
корпус языка	valodas korpus
красноречие	daiļruna
креативность	radošums
критерий оценивания	vērtēšanas kritērijs
критическое прослушивание	kritiskā klausīšanās
культура говорящего	runātāja kultūra
культура общения	saziņas kultūra
культура пишущего	rakstītāja kultūra
культура речи	runas kultūra
культура слушателя	klausītāja kultūra
культура читателя	lasītāja kultūra
культура языка	valodas kultūra
культурная среда	kultūrvide
культурный шок	kultūršoks
Л лексика	leksika
лексикология	leksikoloģija
лингвистика	valodniecība, lingvistika
лингвистическое воспитание	lingvistiskā audzināšana
лингводидактика	valodas didaktika, lingvodidaktika
лингводидактический подход	lingvodidaktiskā pieeja
лингводидактический принцип	lingvodidaktiskais princips
лингвокультурема	lingvokulturēma
лингво-культурологический	lingvokulturoloģiskā pieeja
линейный принцип	lineārais princips
литературный язык	literārā valoda
М маргинализация	marginalizācija
математическая грамотность	rēķinpratība
медиатор	starpnieks, mediators
медиация	starpniecība, mediācija
межкультурная коммуникация	starpkultūru saziņa

межкультурная компетенция	starpkultūru saziņas kompetence
межкультурное образование	starpkultūru izglītība
межкультурный диалог	starpkultūru dialogs
межъязык	starpvaloda
метаязык	metavaloda
метод обучения языку	valodas mācību metode
метод освоения грамотности	rakstpratības apguves metode
метод полной физической	fiziskās reaģēšanas metode
методика	metodika
методика обучения языку	valodas mācību metodika
методическое пособие	metodiskais līdzeklis
минималистическая программа	minimālisma programma
многоязычие	daudzvalodība, multilingvisms
модель	modelis
мониторинг	novērošana, monitorings
монолингвизм	vienvālodība, monolingvisms
монолог	monologs
монологическая речь	monologruna
морфология	morfoloģija
мышление	domāšana
Н наблюдение	novērošana, monitorings
набросок	uzmetums
навык говорения	runātprasme
навык написания	rakstītprasme
навык слушания	klausītiesprasme
навык чтения	lasītprasme
наглядное пособие	uzskates līdzeklis
написание	rakstīšana
научный стиль	zinātniskais stils
невербальная коммуникация	neverbālā saziņa, neverbālā komunikācija
неверное толкование	pārprašana
неграмотность	analfabētisms
нейролингвистика	neirolingvistika
неправильное понимание	pārprašana
О обоснованность	pamatotība
образец	paraugs
обратная связь	atgriezeniskā saite
обучающийся языку	valodas apguvējs
обучение азбуке	ābece mācība

обучение на двух языках	divvalodu izglītība, bilingvālā izglītība
обучение языку	valodas mācība
общее восприятие на слух	vispārējā klausīšanās
общее прослушивание	vispārējā klausīšanās
объяснение	paskaidrojums
оговорка	pārteikšanās
одноязычие	vienvalodība, monolingvisms
описание	apraksts
описание уровня освоения языка	valodas apguves līmeņa apraksts, deskriptors
опорное слово	balstvārds
определение	definīcija
опытность	lietpratība
орфограмма	ortogramma
орфография	pareizrakstība, ortogrāfija
орфоэпическая ошибка	izrunas kļūda
орфоэпия	pareizrūna, ortoēpija
освоение языка	valodas apguve
ослышка	pārklaušanās
осознание	izpratne
ответ	atbilde
отдача	atdeve, rezultativitāte
отношение	attieksme
официальный язык	oficiālā valoda
оценивание	vērtēšana
оценка	vērtējums
ошибка произношения	izrunas kļūda
ошибка слуха	pārklaušanās
П палатализация	palatalizācija
паралингвистика	paralingvistika
паратекст	parateksts
парафраза	parafrāze
первый язык	pirmā valoda
перевод	tulkojums; tulkošana
переключение кода	koda maiņa
перенос	pārnese
переписывание	pārrakstīšana
пересказ	atstāstījums; atstāstīšana
письменная работа	rakstudarbs
письменное взаимодействие	rakstveida mijiedarbība

письменность	rakstība
письменный знак	rakstzīme
письмо	raksts
план	plāns
повествование	stāstījums; vēstījums
повторение	atkārtošana
погружение	iegremdēšana
подлинный текст	autentisks teksts
подробное чтение	lasīšana iedziļinoties, detalizētā lasīšana
подсистема языка	valodas apakšsistēma
подход к изучению языка	valodas mācīšanās pieeja
поисковое чтение	caurlūkošana
полное погружение	pilnīga iegremdēšana, submersija
полуязычие	pusvalodība, semilingvisms
пользующийся языком	valodas lietotājs
понимание	sapratne
понятие	jēdziens
послебукварный период	pēcābece posms
последовательное двуязычие	secīgā divvalodība, secīgais bilingvisms
последовательность	pēctecība
последовательный билингвизм	secīgā divvalodība, secīgais bilingvisms
послоговое проговаривание	zilbošana
посредник	starpnieks, mediators
посредничество	starpniecība, mediācija
построение текста	tekstveide
почерк	rokraksts
правильность	pareizība
правописание	pareizrakstība, ortogrāfija
прагматика	pragmatika
предварительные знания	priekšzināšanas
прескриптивизм	preskriptīvisms
придыхание	aspirācija
прием	paņēmiens
прикладной стиль речи	lietišķais stils
проактивная речь	proaktīvā runa
проверка	pārbaude
программа билингвального обучения	divvalodu izglītības programma, bilingvālās izglītības programma

программа обучения на двух языках	divvalodu izglītības programma, bilingvālās izglītības programma
программа обучения языку	valodas mācību programma
произношение	izruna
просмотровое чтение	pārlūkošana
профессиолект	profesiolekts
профессиональная компетенция учителя языка	valodas mācīšanas kompetence
профессиональный язык	profesiolekts
прямой метод	tiešā metode
психолингвистика	psiholingvistika
публицистический стиль	publicistikas stils
публичное выступление	publiskā runa
пуризм	pūrisms
Р разговор	saruna
разговорная речь	sarunvaloda
разговорный стиль	sarunvalodas stils
разговорный язык	sarunvaloda
раннее двуязычие	agrīnā divvalodība, agrīnais bilingvisms
ранний билингвизм	agrīnā divvalodība, agrīnais bilingvisms
распознавание	atpazīšana
рассуждение	pārspriedums
реактивная речь	reaktīvā runa
редактирование	rediģēšana
реплика	replika
репродуктивная речь	reproduktīvā runa
репродуктивное действие*	reproduktīvā darbība
реферат	referāts
рефлексия	refleksija
рецептивная деятельность	uztvērējdarbība, receptīvā darbība
реципиент	adresāts
речевая деятельность	runas darbība
речевое поведение	runas uzvedība
речевой акт	runas akts
речевой жанр	runas žanrs
речевой этикет	runas etiķete
речь	runa
родной язык	dzimtā valoda

	рукопись	rokraksts
С	самоконтроль	paškontrolē
	самообучение	pašmācība
	самооценка	pašvērtējums
	самостоятельное обучение	pašmācība
	селективное слушание	izlases klausīšanās
	семантика	semantika
	семейный язык	ģimenes valoda
	семинар	darbseminārs; seminārs
	сепарация	separācija
	синтаксис	sintakse
	система языка	valodas sistēma
	ситуация	situācija
	сканирование	caurlūkošana
	скоропись	ātrraksts
	словарный запас	vārdu krājums
	словарь	vārdnīca
	словообразование	vārddarināšana
	сложность	sarežģītība
	слушание	klausīšanās
	смена кода	koda maiņa
	смешение кода	koda jaukšana
	собеседник	sarunas partneris
	содержание	saturs
	сопоставительное языкознание	sastatāmā valodniecība, kontrastīvā lingvistika
	сопоставительный анализ	sastatāmā analīze, kontrastīvā analīze
	сотрудничество	sadarbība
	социальный контекст	sociālais konteksts
	социальный язык	sociolekts
	социокультурная компетенция	sociokultūras kompetence
	социолект	sociolekts
	сочинение	sacerējums; domraksts
	способ	paņēmiens
	способ чтения	lasīšanas veids
	средство общения	saziņas līdzeklis
	ссылка	atsauce
	стандарт обучения языку	valodas mācības standarts
	стенограмма	stenogramma
	стенография	stenogrāfija

	стилистика	stilstika
	стиль	stils
	структура языка	valodas struktūra
	структурный подход	strukturālā pieeja
	суггестивный метод	suģestopēdijas metode
	сфера	joma
T	таблица самооценки	pašvērtējuma tabula
	творческие способности	radošums
	текст	teksts
	тема	tēma; temats
	теория принципов и параметров	principu un parametru teorija
	теория процессуального	procesualitātes teorija
	тип текста	teksta tips, teksta veids
	точность	precizitāte
	транскрипция	transkripcija
	транслитерация	transliterācija
У	ударение	uzsvars, akcents
	упражнение	vingrinājums
	учебная программа по языку	valodas mācības saturs
	учебник	mācību grāmata, mācībgrāmata
	учебное пособие	mācību līdzeklis
	учебно-познавательная компетенция	valodas mācīšanās kompetence
Ф	фонематический слух	fonemātiskā dzirde
	фонетика	fonētika
	фоновые знания	fona zināšanas
	фонология	fonoloģija
	форма общения	saziņas veids
	форма чтения	lasīšanas veids
	формальная грамматика	formālā gramatika
	фраза	frāze
	фразеологизм	frazeoloģisms
	функциональная грамматика	funkcionālā gramatika
	функциональная неграмотность	funkcionālais analfabētisms
	функциональный подход	funkcionālā pieeja
	функциональный принцип	funkcionalitātes princips
	функциональный стиль	funkcionālais stils
	функция языка	valodas funkcija
X	художественный стиль	daīlliterāras stils
Ц	целевая группа	mērķgrupa

	целевой язык	mērķvaloda
	целостный подход	veseluma pieeja, holistiskā pieeja
	цель обучения языку	valodas mācību mērķis
Ч	частичное погружение	daļēja iegremdēšana, imersija
	черновик	uzmetums
	чистописание	glītrakstīšana
	чтение	lasīšana
	чтение по буквам	burtošana
	шрифт	burtraksts, fonts
Э	экзамен	eksāmens
	эkleктический подход	eklektiskā pieeja
	эксперимент	eksperiments
	экспериментальный метод	eksperimentālā metode
	экстралингвистический признак	ekstralingvistiska pazīme
	электронное учебное пособие	elektroniskais mācību līdzeklis
	элемент проверки	testelements
	эссе	eseja; pārspriedums
	этнолингвистика	etnolingvistika
	этноцентрическое образование	etnocentriskā izglītība
Я	язык	valoda
	язык большинства	majoritātes valoda
	язык-источник	avotvaloda
	язык национального меньшинства	nacionālās minoritātes valoda, mazākumtautības valoda
	язык обучения	mācībvaloda
	язык оригинала	oriģinālvaloda
	язык перевода	tulkojumvaloda
	язык тела	ķermeņa valoda
	языковая компетентность	valodas kompetence, lingvistiskā kompetence
	языковая компетенция	valodas kompetence, lingvistiskā kompetence
	языковая норма	valodas norma
	языковая ошибка	valodas kļūda
	языковая политика	valodas politika
	языковая среда	valodas vide
	языковая тревожность	valodas trauksme
	языковой строй	valodas struktūra
	языковой тест	valodas tests
	языковой шок	valodas šoks

языкознание
язык-посредник

valodniecība, lingvistika
starpniekvaloda

Izmantotie avoti un literatūra

1. Anspoka, Z. *Latviešu valodas didaktika. 1.- 4. klase*. Rīga: RaKa, 2008.
2. Alderson C. J., Clapham, C., Wall, D. *Language Test Construction and Evaluation*. Cambridge University Press, 1995.
3. Bachman L. *Fundamental Considerations in Language Testing*. Oxford University Press, 1990.
4. Bank, J. A. *Improving Multicultural Education*. New York: Columbia University, 2005.
5. Beikers, K. *Bilingvisma un bilingvālās izglītības pamati*. Rīga.: Nordik, 2002.
6. Bialystok, E. *Communication Strategies. A Psychological Analysis of Second-Language Use*. Oxford: Basil Blackwell, 1990.
7. Brown, D. H. *Principles of Language Learning and Teaching*. San Francisko State University. Prentice Hall Regents Englewood Cliffs, NJ, 1994.
8. Canale, M., Swain, M. *Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing in Applied Linguistics* 1/1, 1980, pp.1-47.
9. Chomsky, N. *Rules and Representations*. Oxford: Basil Blackwell, 1980.
10. Chomsky, N. *New Horizons in the study of language and mind*. Cambridge: CUP, 2000.
11. Clapham, C., Corson, D. (eds.) *Encyclopedia of language and education*. Dordrecht, Kluwer, 1998.
12. Coleman, M., Earley, P. *Leadership and Managment in Education*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
13. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Council of Europe. Cambridge University Press: Cambridge, 2001.
14. Crystal, D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge: University Press, 1995.
15. *Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana*. Eiropas Padome. Rīga: VVA, 2006.
16. Ellis, R. *Understanding Second Language Acquisition*. Oxford: Pergamon, 1985.
17. Fāters, H. *Ievads valodniecībā*. Rīga: Zinātne, 2010.
18. Gardner, R.C. *Individual differences and second language learning*. Encyclopaedia of language and education. Vol.4, Kluwer Academic Publishers, Canada, 1997.

19. Gavriļina, M., Vulāne, A. *Valoda veldzējas tautas dvēselē*. Rīga: Mācību grāmata, 2008.
20. Hoffmann, C. *A Introduction to Bilingualism*. London: Longman, 1991.
21. Horwitz, E.K., Young, D.J. (Eds.) *Language anxiety: from theory and research to classroom implications*. Prentice Hall, 1991.
22. Howatt, A. *A History of English Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press, 1984.
23. Jack, C. R., Schmidt, R. *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. Third Edition. London: Pearson Education Limited, 2002.
24. Johnson, K. *Encyclopedic dictionary of applied linguistics*. Oxford: Blackwells, 1997.
25. Kalnberzina, V. *The Interaction Between Affect and Meta-Cognition in Language Use: the Case of Foreign Language Anxiety*. University of Lancaster, 2002.
26. Kendall A. King, Hornberger, N. H. *Encyclopedia of Language and Education* (10 volume set). 2nd Edition Springer, 2007-12-07.
27. Krashen, S. *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford: Pergamon, 1982.
28. Laiveniece, D. *Valodas metodikas didaktiskie jautājumi*. Rīga: RaKa., 2000.
29. Laiveniece, D. *Valodas mācības pusaudzīm*. Rīga.: RaKa, 2003.
30. Larsen-Freeman, D. *Techniques and Principles in Language Teaching*. Longman Pub. Group, 1991.
31. Larsen-Freeman, D., Long, H. M. *An Introduction to Second Language Acquisition Research*. Oxford Univ. Press, 2000.
32. *Latviešu valodas vārdnīca*. 30000 pamatvārdu un to skaidrojumu. Rīga: Avots, 2008.
33. Lazdiņa, S., Šalme, A. *Latviešu valodas apguve mazākumtautību izglītībā: tendences, attīstība, ietekmes*. Rīga: LVAVA, 2008.
34. Levelt, W. J. M. *Speaking from Intention to Articulation*. Bradford Book, MIT press, Cambridge, Massachusetts, 1989.
35. *Mācību process: latviešu valoda*. Rīga: IZM, 2004.
36. Mitchell, R., Myles, F. *Second language learning theories*. London & New York: Arnold, 1998.
37. *Mūsdienu metodikas rokasgrāmata skolotājiem*. Rīga: LVAVP, 2004.
38. Oxford R. L. Anxiety and the language learning: new insights in J. Arnold (Ed.), *Affect in Language Learning*, Cambridge University Press, 1999.
39. *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Autoru kol. V. Skujiņas vad. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.
40. Pohl, I., Kliwer, H. J. *Lexikon Deutschdidaktik: M-Z*. Hohengehren: Schneider-Verl., 2006.

41. *Psiholoģijas vārdnīca*. Autoru kol. G. Breslava redakcijā. Rīga: Mācību grāmata, 1999.
42. Richards, J., Rodgers, T. *Approaches and Methods in Language Teaching* Cambridge: Cambridge University Press, 1986.
43. Richards, J., Rodgers, T. *Approaches and methods in language teaching: A description and analysis*. Cambridge: Cambridge University Press. Saussure's Third Course of Lectures on General Linguistics (1910–1911) publ. Pergamon Press, 1993.
44. Richards, J., Schmidt, R. *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. Pearson Education Limited, 2002.
45. Skujiņa, V. *Latviešu terminoloģijas izstrādes principi*. Rīga: LVI, 2002.
46. Smith, M. S. *Second Language Learning*. London and New York: Longman, 1994.
47. Stern, H. H. *Fundamental concepts of language teaching*. Oxford: Oxford University Press, 1983.
48. *Svešvārdu vārdnīca*. J. Baldinčuka red. Rīga: Jumava, 1999.
49. Šalme, A. (2009). Domas par nozares terminoloģijas attīstību „Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguve: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana” rokasgrāmatu lasot. *Zinātniski metodisks izdevums „Tagad”*, nr.4, 36. – 41.lpp.
50. *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Autoru kol. V. Skujiņas vad. Rīga: VVA, 2007.
51. Žogla, I. *Didaktikas teorētiskie pamati*. Rīga: RaKa, 2001.
52. Абрамова, Г. С. *Возрастная психология*. Екатеринбург: Деловая книга, 2002.
53. Азимов Э. Г., Щукин А.Н. *Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам)*. Москва: ИКАР, 2009.
54. *Большой энциклопедический словарь. Языкознание*. Гл. ред. В. Н. Ярцева. Москва: Большая Российская энциклопедия, 1998.
55. Выготский, Л. С. *Вопросы детской психологии*. С –Пб.: Союз, 1997.
56. Крайг, Г. *Психология развития*. СПб: Питер, 2000.
57. Львов М. Р. *Словарь - справочник по методике русского языка*. Москва: Просвещение, 1988.

Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca
Dictionary of the language learning methodology terms
Толковый словарь лингводидактических терминов
Rīga 2011

Anotācija

Latviešu valodas apguves praksē un zinātniskās izpētes jomā Latvijā izdarīts samērā daudz. Tomēr maz pētīta un apzināta ir valodas didaktikas terminoloģija. Lai sekmētu jēdzieniski skaidras un vienotas terminoloģijas lietošanu praksē, pirmo reizi Latvijā izstrādāta „Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca”, kurā apkopoti lingvodidaktikas pamattermini.

Annotation

Language learning methodology and research is popular in Latvia. The terminology of the language learning methodology, however, has not been either researched or systematized. This is why the developers of first dictionary of the terminology of language education in Latvia aim not only to draw together the different existing traditions in language teaching, but also to clarify the main concepts in language education.

Аннотация

По практическому обучению и научному исследованию латышского языка в Латвии сделано немало. Однако не осознана и не разработана лингводидактическая терминология. С целью способствовать внедрению единой, однозначной лингводидактической терминологии впервые в Латвии разработан данный толковый словарь основных лингводидактических терминов.

